

309
329
345
364

COMMENTARI DE REBV IN SCIENTIA NATVRALI ET MEDICINA GESTIS.

VOLVMINIS XVII. PARS III.

LIPSIAE MDCCCLXXII.

APVD IO. FRIDERICVM GLEDITSCH

Venduntur etiam

Amstelodami apud I. Schreuder, Londini apud Io. Nourse, Parisiis apud
Briasson, Venetiis apud I. B. Pascali, Patauii apud Io. Manfré,
Holmiae apud L. Saluum.

22
MAY

1860

I.

Philosophical Transactions, giving some Account
of the present Undertakings, Studies, and La-
bours of the Ingenious in many considerable
Parts of the World. Vol. LVIII. for the Year
1768. London, printed for L. Davis and C.
Reymers. 1769. 4. Alph. 2. plag. 3. tab.
aen. 14.

i. e.

*Transactiones philosophicae, quae laborum, ab
eruditis in variis orbis terrarum partibus no-
vissime susceptorum, quamdam exhibent no-
titiem. Vol. LVIII. ad annum 1768.*

1) *Relatio eruptionis montis Vesuuii, anno 1767. p. 1.
factae. In litteris Cl. WILH. HAMILTON ad
Ill. Comitem DE MORTON.* Cl. Auctor huic
eruptioni proximus fuit, atque ob fumos insignes et
terrae motum permagnum vitam vix saltuare potuit.
Ignis e Vesuuiio adscendens, flumen igneum hinc
proficiscens, totaque haec regio, tenebris obtecta, in
iconibus adiectis ad naturam elegantissime depinguntur.
Ex collectione variorum speciminum mate-
riae, a Vesuuiio reiectae, Ill. Auctor probari posse
contendit, multa marmora variegata et lapides pre-
iosos ex montibus igniuomis ortum duxisse.

2) *Excerpta ex litteris Cl. JOSEPHI LIESGAE p. 15.
NIG d. 4. apr. 1767 ad Cl. BRUUS, in quibus bre-
viter*

viter exponitur dimensio trium graduum meridiani Vin-
dobonensis iussu Augustae Imperatricis suscepta.

p. 17. 3) *Tentamen de vi percussionis*, Auctore Cl. WIL-
LIAM RICHARDSON M. D. communicatum a Cl.
HEBERDEN.

p. 24. 4) *Dissertatio de nexus parallaxis solaris cum lu-
nari, corporum horum densitatibus eorumque viribus,
oceanum perturbantibus*, Auctore Cl. PATRICK
MURDOCH.

p. 34. 5) *Observationes de ossibus, quae vulgo ossa ele-
phantum putantur, nec procul a flumine Ohio in Ame-
rica inuenta sunt*, Auctore Cl. WILH. HUNTER.
Notum est tum in Sibiria, tum etiam in America
septentrionali haud adeo infrequenter ossa reperiri
magni cuiusdam animalis, (aut potius plurium spe-
cierum) de quorum ortu, cum hae terrae elephan-
tes non alant, adhuc disputatur. Comparauit Cl.
Auctor maxillas inferiores elephantum cum maxillis
inferioribus animalis cuiusdam ad ripam fluvii Ohio
repertis, ac vidit, dentes molares elephantis atque
totam maxillam valde differre a dentibus molaribus
et maxilla huius animalis *), quae quidem differen-
tia magis ex icone adiecta cognosci, quam hic de-
scribi potest. Quatuor vero molares maxilla inco-
gniti animalis habet, acutiores et magis prominentes.
Putat itaque, haec ossa et dentes esse partes
anima-

*) Ad elephantes pertinere haec ossa, Cl. DAUBEN-
TON pronunciauit, vid. Hist. Naturelle T. XI. p. 87.
103. Conf. ibid. T. XII. p. 63. et Hist. de l'Acad. des
Scienc. 1762. p. 206. Comm. nostr. Vol. XV. p. 468.
Os femoris, a Cl. DAUBENTON ibidem delineatum,
ad elephantem non pertinere. Noster asserit.
Confer quoque de his ossibus Americanis Phil. Trans.
LVII. p. 464. et 468. Comm. nostr. Vol. XVI. p. 280.

animalis incogniti Americae, quod fortasse ex genere carniuorum erat, sed cuius genus diu iam plane periiit. Forte tamen haec differentia, quae potissimum in dentium molarium figura posita est, ex aetate tantum diuersa pendet.

6) *Observationes in insulis S. Iohannis et Promontorio, Cap Breton, dicto factae certius determinandarum longitudinum et latitudinum geographicarum horum locorum causa. Communicatae a Cl. BROCKLESBY.*

7) *Adnotatio de frigore anni 1740 et anni 1768.* P. 54.
a Cl. 10. BEUIS.

8) *Observationes de eadem re, a Cl. 10. SHORT.* P. 55.
Anno 1740 frigoris vis tanta fuit, ut mercurius descendenter 21 gradus sub puncto congelationis in thermometro Fahrenheitiano, sed anno 1768 tantum ad 17 et 19½ gradus descendit.

9) *Disquisitio differentiae climatis hodierni in Italia et in nonnullis aliis regionibus, a climate ante septendecim secula. In litteris Cl. DAINES BARRINGTON ad Cl. WILH. WATSON.* Clima longe calidius et hiemes minus feuiores esse probat.

10) *Descriptio annulorum explosionibus electricis in superficiebus frustorum metallicorum elicitorum, qui omnes colores prismaticos obtinent.* Auctore Cl. 10. SEPHO PRIESTLEY.

11) *Litterae Cl. JOHN ELLIS de furciffo experimentorum, quae ipse instituit ad praeseruandas glandes per annum, ut ad vegetationem satis optae permaneant, atque de modo, quo semina praecipua ex India*

dia Orientali possint aduehi, quo in America in colo-
niis Anglicis ferantur. Ut praecaueat Cl. Auctor,
ne glandes et castaneae amittant vim progerminan-
di, aut corrumpantur, has peculiari docet modo fer-
vare. Eligit nimis optimas glandes, easque diligenter
abstergit, ac deinde quamlibet inuoluit cera
molli, easque in receptacula lignea immittit, et in-
terstitia replet cera liquida.

p. 80. 12) *Litterae a Cl. DONALD MONRO datae ad
Cl. MATHEW M A T Y, quibus continetur epistola
Cl. FARLEY ex Antigoa scripta ad Cl. ARCH. GLO-
STER, de prospere effectu radicis quassiae in febribus
nonnullis* *) In febre intermitte cum vomitu as-
ger vsu radicis quassiae mox sanatus est. In aliis
febre putrida laborantibus, similem effectum huius
remedii expertus est Cl. Auctor. Plerumque con-
iunxit lignum quassiae cum radice serpentariae.

p. 83. 13) *Observationes meteorologicae ad annum 1767
Carleoli, Bridgewater, et Ludgvan fabiae, et communi-
catae ab Episcopo Carleolensi.*

p. 91. 14) *Relatio de variis speciebus avium, quae Pen-
guin dicuntur, auctore Cl. THOMA PENNANT.
Characterem genericum harum avium constituant
alaé paruae impennies: digiti quatuor, tribus conne-
xis, uno libero antrorsum verso. Species vero hic
descriptae sunt: 1) *Pinguin patagonicus* noua spe-
cies, quae cygni magnitudinem habet, rostro recto,
acuto, mandibula, superiore apice adunca, in-
feriore in medio compressa. Pennae imbricatae sunt
et squamarum duritiem quasi habent. Alae breuissi-
mae pinnas piscium aemulantur. 2) *Pinguin minor*,
seu *Diomedea demersa* LINN. et 3) *Pinguin rufipes*, seu
Phar.*

*) vid. LINN. Amoen. Vol. VI. p. 416.

Phaeton demersus. LINN. *Alcam vero impennem*
 LINN. *quam etiam Pinguin nonnulli vocant, ad hoc*
genus non pertinere, Cl. Auctor contendit.

15) *Applicatio theorematis Cl. SAUNDERSO.* p. 100.
ad soluendam quaestionem chronologican maxime
curiosam, Auctore Cl. JAMES MORSEFALL.

16) *Methodus peculiaris parallaxin solis deter-* p. 107.
minandi ex obseruationibus transitus Veneris per discum
solis 1761. Auctore Cl. ANDREA PLANMANN.

17) *Relatio de methodo inoculationis variolarum.* p. 128.
in oris Barbariae et Bengalae in India Orientali, ex-
cerpta e tractatu, a Cl. CHAIS scripto. Auctore
Cl. MATHEW MATY. Algeriae ii, qui inocula-
tionem petunt, ab aegris, qui variolis laborant,
emunt variolas tres vel quinque, iisque manum in-
ter pollicem et indicem terunt, ac inde inficiuntur.
Simulac effectus inoculationis se prodit, lecto deti-
nentur aegri et medicamentis calidis tractantur. Vi-
clusus e iure carnis caprarum, et potus e decocto her-
barum constat. Raro tamen haec methodus me-
dendi infelicem exitum habere solet. In Bengala
pus variolosum affricatur cuti manus intra digitos,
sed cutis antea per aliquot puncturas laeditur, et
vulnus deligatur, ac deinde sequitur febris, quam
balneis adiuuant, tandemque succedit eruptio. Alii
miscent pus variolosum cum saccharo, idque infanti-
bus propinant in liquore dulci, ac vera eruptio va-
riolarum hinc effici solet.

18) *Croton spicatum, noua plantae species, exp.* 132.
America, quam descriptione et icone illustravit P E-
TRUSSONAS BERGIUS. Vocatur a Cl. BER-
*gio haec species *Croton (spicatum) foliis ouatis**

glabris, ramis nudis, florum racemis spicatis terminibus; est vero: *Croton* foliis ovatis, floribus spicatis, stylis multifidis depresso-patentibus, frutescens LOEFLINGII It. p. 234. *Mali* folio arbor, artemisiae odore, flore pentapetalō spicato. SLOAN. Hist. Iamaic. t. 174. f. 1. Habitat Hauanae in America. A *croto glabello LINNAEI* caute distingendum, cum in illo rami foliosi, flores racemoso-paniculati, axillares obseruentur.

p. 136. 19) *Observationes barometri et thermometri, et relatio de copia pluviae cuiusque mensis totius anni 1767, in nosocomio Régio Plymuthi factae*, a Cl. WILH. FARR.

p. 140. 20) *Relatio de inoculatione in Arabia, ex litteris Cl. PATRICK RUSSELL, Aleppi scriptis ad Cl. ALEXANDER RUSSELL.* Inoculatio inter Arabes iam diu maxime visitata est, et perficitur variolis puncturis partis alicuius carnosae ope acus pure variolosa imbutae, ac plerumque optimus effectus hinc sequitur. Hanc inoculationem etiam in usum esse in urbibus Bagdad, Mousul et Bassora, nec minus in Georgia, Armenia, Turcomannia, Syria et Palæstina, Cl. Auctor affirmat, qua de re a pluribus incolis hinc proficiscentibus certior factus est. Miratur iusto Auctor Cl., nec RAUWOLFIIUM, nec TOURNEOFORTIUM inoculationis inter hos populos adeo visitatae mentionem fecisse.

p. 151. 21) *Excerptum epistolæ Cl. WOLFF, Warsawiae datae ad Cl. HENRICUM BAKER.* Frigus ibi erat permagnum hyeme anni 1768, ac mercurius thermometri REAUM. ter descendit ad 19-20 gradus sub puncto congelationis. Anno 1767 descendit ad 24 gradus, et anno 1740 ad 26 gradus.

22) *Prat-*

22) *Praecipua capita ex litteris Cl. p. WAR. p. 152.*
GENTIN ad Cl. MASKELYNE.

23) *Introductio Cl. NEUILL. MASKELYNE p. 154.*
in duas dissertationes sequentes Cl. SMEATON.

24) *Dissertatio exponens menstruam parallaxin exp. 156.*
mutua terrae ac lunae gravitatione ortam, eiusque in-
fluxum in solis ac planetarum observationes, una cum
methodo eam obseruandi, Auctore Cl. SMEATON.

25) *Nova methodus obseruandi sidera extra Meridianam sita, Auctore EODEM.*

26) *Specimen concernens nouam methodum compa-* p. 174.
tandi spatia curvilinea, per quam eiusmodi areae curvi-
lineae inter se conferuntur; quae per alias adhuc co-
gnitas methodos inter se comparari non possunt, Au-
ctore Cl. IACOBO LANDEN.

27) *Experimenta et observationes circa materiam p. 181.*
corrualem in palude torfacea in Scotia inuentam, Au-
ctore Cl. SYLVESTER DOUGLAS. Terra haec
metallica est calx martialis phlogisto iuncta et alcali
praecipitata CRONSTAEDTII et cum terra coeru-
la Eckardsbergensi satis conuenit, quae etiam dum
effoditur, alba est, si vero aeri libero exponitur,
coerulecentem colorem acquirit. Experimenta
Auctoris ostendunt, hanc terram ad ferri mineras
pertinere, admixtam vero ferro esse materiam qua-
dam adstringentem vegetabilem, ex quercuum forte
truncis, qui copiosius in hac palude reperiuntur.
Terram hanc, cum gummi mixtam, pigmenti loco
forte adhiberi posse Cl. DOUGLAS suspicatur.

28) *Duae observationes medicae Cl. JOSEPH p. 189.*
BENEVUTI, communicatae a Cl. CH. ALLIONI,
B b 5 et

et translatae ex latino a Cl. DAN. PETRO LAYARD. Obseruatio prima agit de aegro, a febre mirum in modum restituto. Quadragenarius febre maligna affectus, die nono incidit in delirium cum pessimis symptomatibus. Die undecimo, cum vnde sudaret, petiti ab adstantibus, ut se solum relinquerent, quo somnum caperet. Sed interea per fenestram effugit, mero indusio obiectus, atque cum hyems esset, niue fitim permagnam sedauit. Tertio demum die repertus est hic aeger in vinea, duo millia a pristino loco distante, ac ipse nesciebat, quo modo huc aduenisset. Tum vero a febre iam plane restitutus erat, optimaque gaudebat sanitate. Altera obseruatio de capite insignis magnitudinis inscribitur. Tricenarii statura corporis tam parva erat, ut vix septenarius esse videretur. Caput erat permagnum, ut aeger incedendo id manibus sustentare cogeretur. Optimam habuerat sanitatem usque ad annum sextum aetatis, quo diarrhoea per nouem menses laborauerat, qua suppressa, paralysia extremitatum inferiorum accedebat, ut periret eorum motus, relicto tamen sensu. Ab hoc tempore semper increuit caput, vna cum facie, naso, auribus, oculis, ore, reliqui vero corporis magnitudo nullo modo aucta est. Ambitus caluariae aequabit triginta et septem pollices, octo lineas, longitudine faciei duodecim pollices, tres lineas. Appetitus ciborum et sanguis aegri optimi sunt, sed foeces et urina contra eius voluntatem excerni solent. Brachia insignibus viribus praedita sunt, et aeger praeterea bonum ingenium optimamque memoriam habet.

p. 192. 29) *Relatio de singulari chamaeleontis specie Auctore IACOBO PARSONS.* Noua est species, quam Auctor ex specimine siccato describit. Capitatis

uis forma, in primis satis monstrosa, a cognita specie differt, quod longe maius est, et posterius apophysis longam habet, quae ad processum verticalem primum extenditur.

30) *Litterae Cl. I. Q. RIZZI ZANNONI p. 196.*
complexae varias obseruationes astronomicas in diuersis
Regni Neapolitani et Sicilienfis locis factas at ex galli-
ca lingua translatas a Cl. MATTH. MATY M. D.

31) *Relatio de variis experimentis, quae Cl. p. 203.*
MILLER Cantabrigiae cum satu hordei instituit, a
Cl. WILH. WATSON. Cl. MILLER seuit die
2. iun. 1766. aliquot grana hordei vulgaris, et 8.
aug. plantam quamlibet diuidit in 18. partes, et sin-
gulam separatim implantauit. Quae cum medio
septembri culmos laterales protulerint, hos denuo
diuidit, qua quidem diuisione accepit 77. plantas.
Has mensie martio et aprili anni sequentis rufus di-
visit, atque 500. plantas hinc accepit, quas non at-
plus diuisit. Omnes hae plantae vulgares hordei
plantas crassitie et vigore superabant, et nonnullae
earum centum spicas ex qualibet radice protrude-
bant, quarum plurimae septem pollices longitudine
aequabant, et 60. ad 70. semina hordei contine-
bant. Accepit itaque Cl. Aucto^r hac methodo a
quolibet semine hordei 21109. semina. Solum
erat valde arenosum ac minime laudandum. Dimi-
dia eius altera humo valde saturata erat, altera mi-
nime praeparata, nihilominus tamen hae plantae
simili vigore ac incremento praeditae erant.

32) *Theoria fractionum decimalium recurrentium, p. 207.*
Auctore Cl. I. ROBERTSON.

33) *Lit.*

p. 211. 33) *Litterae Cl. I. R. FORSTERI ad Cl. MATI exhibentes expositionem nouae mappae geographicae sive Volgae.*

p. 217. 34) *Relatio de systemate lymphatico animalium, ex litteris Cl. WILH. HEWSON, ad Cl. WILH. HUNTER. It plurimum creditur, systema lymphaticum deesse in animalibus, cum in ipsis nondum vasa lactea et glandula mesenterii detecta fuerint. Probat autem Cl. Auctor, vasa lactea vera adesse in animalibus, quamquam ob defectum coloris chyli non faciliter conspicantur. Diuidit itaque systema lymphaticum in vasa lactea et lymphatica, atque in ductum thoracicum. Vasa lactea animalium sunt vasa lymphatica intestinorum, et ductus thoracicus duplex est, quorum uterque in arteria iugulari inseritur. In arteria (cuius systema lymphaticum disquisitum, mercurio viuо repleuit, et iconе adiecta illustravit Cl. Auctor) progrediuntur vasa lactea ab intestinis ad vasa mesenterica. Vasa lactea duodeni juxta pancreas adscendunt usque ad arteriam coeliacam, ibi recipiunt vasa lymphatica a hepatis, plexu circumdant coeliacam, et a ventriculo et oesophago ramos accipiunt, deinde alios a capsulis renaibus, tandem ab aliis intestinis tenuibus. Ultimi hirami recipiunt vas lymphaticum ab intestino recto, quod antea acceperat ramulos a renibus. Ad radicem coeliacæ coniunguntur vasa lymphatica extremitatum inferiorum cum illis intestinorum, ibidemque formatur rete ab his vasis lacteis et lymphaticis, ex quo oritur uterque ductus thoracicus, ad venam iugularem usque adscendens, variaque interea recipiens vasa lymphatica oesophagi, colli et alarum. Vasa lymphatica colli sunt duos ramos, qui coniunguntur, et truncus glandulae lymphaticae inseritur, ex qua in latere opposito proficitur vas lymphaticum, ad venam iugularem definens. Systema lymphaticum*

cum

etiam avium ab illo quadrupedum in eo differt, 1) quod eius chylus sit transparens, 2) glandulae lymphaticae nullibi apparent, 3) variae partes huius systematis magis varicosae sint, quam in quadrupedibus. Refutat itaque hac doctrina vulgarem opinionem, qua creditur, chylum in aibus a venis mesentericis resorberi et ad sanguinem adduci; ac docet potius, resorptionem hanc simili modo in aibus fieri, quam in quadrupedibus. Methodus, qua systema lymphaticum Auctor in aibus demonstrat, haec est. Eligit anseres iuniores et macilentas, iisque, viuentibus, abdomen incidit, et vasa mesenterica vinculo constringit, ac statim vasa lactea apparent, si anser ante aliquot horas cibos sumserit. Vasa lymphatica colli in conspectum prodeunt, si vena iugularis ad infimam colli partem ligatur. Ut mercurio repletantur, antea sunt aperienda, aptusque tubulus est immittendus. Cl. Auctor in fine monet, se etiam systema lymphaticum in testudine et piscibus obseruasse. p. 223
et 224.

35) *Catalogus 50 plantarum horti Chelseani, Societatis Regiae exhibitarum a Societate Pharmacopoeorum, per WILH. HUDSON.* p. 227.

36) *Interpretatio inscriptionis numi Punici, cui p. 235. in Insula Gozo, quae hactenus nondum explicata est.*
In litteris Cl. JOHN SUINTON ad Cl. CAR. MORTON.

37) *Explicatio numi Etrusci ex Paestu in Luca p. 246.*
nua, tempore belli ciuilis cui. In litteris EIUSDEM
ad EUNDEM.

38) *Adnotationes in denarium gentis Veturia, in p. 253.*
nuius auerfa parte inscriptio Etrusca inuenitur, quae
nondum

nondum habiēnus explicata est. In litteris EIUSDEM ad EUNDEM.

p. 261. 39) *Descriptio numi Punici ex Insula Goro, quod habiēnus ab eruditis putatus est numus Melitenſis. In litteris EIUSDEM ad EUNDEM.*

p. 265. 40) *Observationes de numo nondum descripto, cuius auersa parte duae litterae Punicae conspiciuntur. In litteris EIUSDEM ad Cl. M. MATY.*

p. 270. 41) *Introductio Cl. N. MASKE LYNE in observationes, a Cl. CAROLO MASON et IEREMIA DIXON factas, occasione mensurati ac determinati gradus meridiani in Marylandia et Pensylvania in America septentrionali.*

p. 274. 42) *Observationes ipsae Cl. MASON et DIXON.*

p. 329. 43) *Astronomicae observationes IISDEM ab in Pensyluania factae.*

p. 336. 44) *Excerptum ex litteris Romae datis ad Cl. N. MATY, de calore insigni tempore aestiuo anni 1768 ibidem percepto. Die 19 Aug. mercurius adscendit ad 99 gradus, et per tres hebdomadas semper meridie ad 94 gradus adscendit, ac nocte non ultra 83 gradus descendit.*

p. 337. 45) *De facili methodo conficiendi phosphorum, quod inſtar lapidis Bononiensis lucem infugit et emitit, cum experimentis et obſeruationibus, a Cl. JOHN CANTON. Tres partes pulueris concharum calcinatum miscet cum parte vna florū sulphuris, in crucibulum immittit, ac igni per horam imponit. Refrigeratam hanc massam in partes frangit. Optimus*

mus itaque phosphorus sifit puluerem album, in phiala bene obturata seruandum. Exponatur paulum lumini diei, ac deinde in tenebris multum lumen emitit. Cl. Auctor septem describit experimenta, hoc phosphoro instituta, e quibus praecipua tantum hic adnotemus. Frustula huius phosphori in globo vitreo, hermetice sigillato, per annum radiis solis exposuit, et alia frustula similiter seruata in tenebris per annum posuit, ac vterque phosphorus deinde aequali modo lumen emisit. Puluis phosphori, quem pauxillo aquae adfixit lateribus globi vitrei hermetici sigillati, amisit vim emissendi lucem, ipsamque albedinem. Quodsi vero ope spiritus aetherei adhaereret, haec vis minime imminuebatur. Affusa maiori copia spiritus vini in simili globo hermetice sigillato, hic post aliquot menses flauescet, sed in tenebris radios lucis emittebat. Affusus spiritus aethereus in simili globo colorem non mutabat et ille semper lucem spargebat. Phosphorus siccus, in globo vitreo lumini, expositus, iuxta ferrum candens ponatur, atque ab hoc accipiet vim emitendam lucem.

46) *Observationes Cl. CHRISTIANI MAYE p. 345.*
ri Swezingae a. 1767 et 1768 factae ex litteris eius
ad Ill. MORTON.

47) *Observationes transitus veneris per discum solis et p. 355.*
eclipsis solaris, d. 3 Iun. 1769 factae in obseruatorio
Regio a Cl. MASKELYNE.

II.

Histoire des poissons, contenant la description anatomique de leurs parties externes et internes, et le caractere des divers genres rangés par Classes et par Ordres. Avec un vocabulaire complet, des tables raisonnées en latin et en françois, des experiences sur le mouvement natatoire et musculaire, sur le mechanisme de la respiration, sur les organes de l'ouïe et de la génération et des estampes qui représentent les principales parties anatomiques et quelques genres nouveaux. Par ANTOINE GOÜAN Conseil. du Roi et Médec. ord. Profess. Roy. de Médec. dans l'Univers. de Montpellier etc. à Strasbourg chez Amand Koenig, 1770. 4. 2 Alph. 15 pl. tab. aen. 4. i. e.

Historia piscium sistens ipsorum anatomen externam, internam, atque genera in classes et ordines redacta. Accedunt vocabularium locupletissimum, indices latini ac gallici, experimenta circa motum natatorium et muscularem, respirationis mechanismum, auditus ac generationis organa. Cum iconibus genera noua ac praecipuas partes anatomicas exhibentibus. Auctore ANTONIO GOÜAN.

Opus hoc egregium gallice et latine conscriptum, quo Cl. Auctor se non minus in zoologiae, quam in botanices studio egregios fecisse profectus ostendit, elementarem tantum ichthyologiae partem philosophiam scilicet *ichthyologicam* et genera *piscium* continet. Singulorum enim *piscium* seu specierum histo-

historiam alio volumine se traditurum esse, Cl. Auctor pollicetur. Excludit vero *piscium* numero *p. 3.* *pisces plagiuros* vel *cetaceos*, nec non *chondropterygios* siue *amphibia nantia LINNÆI*; *branchiosiegi* contra, quos *LINNÆUS* etiam *nantibus amphibiis* adnumeravit, ad *pisces* proprie sic dictos a Nostro referuntur.

In *philosophia ichthyologica* primum externum *p. 4.* *piscium* corpus et singulares eius partes accuratius describit artisque vocabula explicat et exemplis illustrat. Variarum appendicium, quibus nonnullorum *piscium* capita ornantur, ut *cirrhorum* (quales in *cyprinis* variis, *acipensere* etc. inueniuntur) *pinnularum* seu *tentaculorum*, *aculeorum*, *clypeorum* *) (ut in *echeneide* usus, cum eae omnes tantum in *piscibus*, capite crasso et obtuso praeditis, obseruentur, forte in eo consistit, ut aequilibrio corporis inseruant et motum quemlibet iuuent. *Ossicula palatina* primae *triturationi* *p. 26.* alimentorum, vel deglutitioni, vel alimentorum regressui impediendo inseruire, Cl. Auctor suspicatur, et si verus eorum usus nondum constat. *Pisces*, et si palpebris carent, saepius tamen *membranam* *nicti* *p. 28.* tantem, ex integumentis capitis productam, habent, quae semicircularis, vel integra, vel annularis et medio foramine instructa est. *Pupilla* in plerisque *sphaerica* vel *oblonga* est, in *salmone* vero et *coregone* anterius in *acutum angulum* terminatur. *Membrana branchialis* seu *branchiosiega* *pinna* est, *ossiculis* cartilagineis incuruis, radiorum loco, instructa. Haec et *opercula branchialia* communem usum habent. Coercent scilicet aquam e fauibus per *branchias*, a se inuicem discedentes, transcolatam, succedente mutua

*) Sunt appendices setaceae, inter oculos vel nares posita, quas *gadi*, *mustelae* et *gymnoti* genera ostendunt.

tua branchiarum appressione, operculorum depressione et aperturae branchialis clausura. Opercula deinde iterum eleuantur et apertura patet, membra naque branchialis explicata, aquam propellit aperturamque claudit. Tandem opercula quoque sensim deprimuntur et membrana contrahitur. Hinc opercula et membrana branchialis, ut valuula, ex duabus laminis composita, considerari possunt, quae ad lubitum animalis eleuatur vel deprimitur. *Caudae*

p. 42. nomine Cl. Auctor non, ut LINNAEUS et ARTEMISI fere semper fecerunt, *pinnam caudalem*, sed eam partem trunci, quam vertebrae lumborum formant,

p. 47. insignire solet. Auulis anticis cuiuslibet pinnae ossiculis, pinna haec motum amittit, quod experimentum docet, potentiam motricem his tantum ossiculis inhaerere. Pinnae dorsales eum usum habent, ut pisces in aequilibrio seruent. Hinc plani pisces ut *solea*, *pleuronectes* etc. (cum pinnae ventralibus valde paruis instruantur, ideoque aquae minorem superficiem obuertant, maioreque vi ad situm verticalem seruandum opus habeant, quam qui latitudine maiore et corpori reliquo proportionata gaudent) pinnam dorsalem habent, quae omne dorsum ad caudam usque occiput pinnamque analem, quae ab ano, capite in eiusmodi pisibus valde propinquo, ad caudam usque protenditur. Pectorales pinnae in pisibus pro brachiis sunt, earumque operonnulli pisces extra aquam eleuantur et in aerem euolant. Pinnae ventrales vero pedum loco sunt.

p. 51. Semper illae, quemcunque etiam situm habeant, dum expanduntur, horizonti parallelae sunt, angulumque rectum cum corpore efficiunt, atque expansae id praestant, ut caput et corpus in aequilibrio maneant. Pisces crassissimo capite praediti v. c. *vrancoskopus* eas in iugulo, ii, qui caput reliquo corpori proportionatum habent, in thorace et ab domine, pisces vero, qui capite exiguo

eriguo aut in longum rostrum desinente praediti sunt,
plane nullas habent. Analis pinna vt dorsalis pi-p. 55.
scem in verticali situ seruat. Caudalis gubernaculip. 56.
quasi loco est omnemque mouendi vim piscibus
impertitur.

Praemissa externi corporis consideratione, anato-
men piscium Cl. Auctor, omissis subtilioribus disquisi-
tionibus, tradit. Ossa primum considerat, quorum
periosteum difficulter detegitur. Caput piscium
longe plura ossa, quam reliquorum animalium capita
habet, cum in nonnullis percis ad octoginta ossa nu-
merentur. Incertus tamen est ossium capitis nume-
rus, et non solum in variis generibus, imo speciebus,
insigniter variat, sed et ea, quae in iunioribus pisci-
bus distincta sunt, ossicula in adultioribus inter se con-
crescunt. Hinc octo tantum capitis ossa Cl. Auctor
enumerat, cranium scilicet, duo ossa maxillaria, duo
ossa palatina, duo opercula branchialia et os hyoideum.
Quae in cerebro et cerebello piscium reperiuntur ossi-
cula, organon auditus eorum esse, vt KLEINUS aliique p. 61.
autumarunt, Cl. Auctor negat. Plurimi enim pisces iis
carent, eorumque numerus in diuersis piscium gene-
ribus variat. Atque in universum pisces surdos esse
Nostrum putat. Nullos enim externos vel internos
meatus aut alias partes ad organon, auditus pertinentes
in iis reperire potuit, obseruavitque pisciculos in vase
detentos, nullo strepitu vel clamore adstantis moueri,
dummodo inter clamantis os et aquam papyracea
charta interponeretur, ne motus aëris tremulus aquam
moueret; hac vero remota et aëre ac aqua trementi-
bus, pisces exterritos fugam petiisse *). Columna ver-p. 62
tebrarum in piscibus crassior est ad caput, quam in re-
liquo corpore sensimque versus caudam extenuatur,
quod in homine aliisque animalibus pluribus secus

Cc 2 esse

*) Organon auditus in piscibus adesse vt alia taceamus
Cel. CAMPERI obseruationes probant in Actis so-
ciet. Harlemensis relatae Vol. VII. p. 79. Conf. Com.
nostr. Vol. XVI. p. 581.

esse nouimus. In *piscium* proprio sic dictorum vertebris circuli concentrici, quales in *piscium chondropterygiorum* vertebris reperiuntur et annos aetatis designant, desunt; apophyses vero vertebrarum lineas transuersas numero variantes exhibent, ex quorum numero forte aetatem singulorum *piscium* colligi posse, Cl. Auctori videtur. Thorax vertebris tan-

p. 63. tum, sterno, claviculis scapulisque constat, abdomen vero vertebris costis ossibusque pelvis, quo nomine duo ossa Cl. Auctor designat, quae abdomini *piscium* subiecta eius cauum tuentur. Falciformia ea sunt, iisque in *piscibus abdominalibus* pinnae ventrales adhaerent, quae in *piscibus ingularibus* claviculis, in *thoracicis* sterno adnectuntur. Cauda vertebris solis formatur. Pinnae vero dorsalis et analis, quae

p. 67. non, ut aliae, maioribus ossibus cohaerent, per plurima ossicula minora, inter musculosa strata haerentia sustinentur, quae Cl. Auctor *ossa interspinosa* vocat. His de sceleto *piscium* expositis, iam ad my-

p. 69. logiam Cl. Auctor transit. Omne corpus a capite et margine posteriore clavicularum ad caudam usque duobus musculis maioribus tegitur, quos Auctor *Cl. laterales* musculos vocat. Hi ex pluribus minoribus musculis formantur, transuersis, ex tendine carneque intermedia compositis. Lineae vero minores, hosce musculos a se inuicem distinguentes, in alepidotis *piscibus* maxime conspicuae, a LINNAE O aliisque *interstitalis* dicuntur et *lineam lateralem* secant, ut itaque ARTE DI et LINNAEUS recte dixerint, *interstitalis* lineas *lateralis* neutiquam esse parallelas. Caudalis pinna quatuor musculis regitur, praetereaque quatuor alii minores adsunt, qui pinnam priorum contractione expansam iterum constringunt. Pectoralium pinnarum quaelibet duos erectores duosque depressores habet, quorum priores pinnam dilatant, posteriores coarctant. Ventralibus commune est

vnus

vaultum erectorem duosque depressores habere. *Sul-* p. 75.
 cum longitudinalem, in dorso inter duo muscularum
 lateralia strata relictum, museuli carinales dorsi et
 caudae occupant, quorum numerus pro numero
 vel defectu pinnarum dorsi variat. Erectionem et de-
 pressioni pinnarum dorsi et ani inseruiunt musculi
 interspinosi proprii. Ex membranae branchialis
 muscularis *A D U V E R N E Y O* descriptis, Cl. Auctor di-
 lataorem tantum huius pinnae distincte conspicere
 potuit. Ad rationem motus piscium declarandam p. 77.
 plurima experimenta instituit, quae, ne nimis longi
 simus, omittimus. Patet vero per ea, pinnas omnes
 quandoque eandem actionem praestare et alias alia
 rum munere fungi. In *splanchnologia* piscium ex- p. 79.
 ponenda Cl. Auctor singulorum viscerum structuram
 non adeo subtiliter describit, ut ex recentioribus ex-
 ampli loco *H A L L E R U S* et *C A M P E R U S* fecerunt.
 Omissis vero iis, quae minus a vulgari pluribus ani-
 malibus fabrica recedunt, sequentia annotamus.
Vesica aërea intra peritonaeum sita est. In maribus p. 81.
 si ego ad fundum usque vesicae vrinariae descendit;
 longitudo vero in vniuersum secundum magnitudi-
 nem piscis, figura in variis piscibus variat. *Pleu-
 roneches* hac vesica carent. Communicat cum oeso-
 phago et ventriculo. In piscibus, sub antliae pneu-
 maticae campana aëre extracto occisis, vesicam aë-
 ream depletam, non autem disruptam, Cl. Auctor ob-
 seruauit. Intestinum rectum in piscibus quoque p. 82.
 proprio sphinctere clauditur. *Vesica vrinaria* piscium p. 83.
 non, ut multi putant, cum intestino recto communi-
 cat, sed propriam aperturam inter anum et pinnam
 analem sitam habet. Renum magnitudo integrum fere
 abdominis longitudinem aequat. Sunt extra pe-
 ritonaeum ad spinam dorsi et ad vesicam usque de-
 scendunt, quo in loco vreteres confunduntur et in
 vesicae fundum inseruntur. Testes seu organa ge- p. 84.
 nitalia

nitalia marium Cl. Auctor accuratius describit, quam ab aliis, qui ante eum scripserunt, factum est. Sunt vero duo viscera cylindrica, rubra, retro intestinum rectum sita, quae a se inuicem vesica aërea distinguit, anterius vero a recto intestino duobus fasciulis adiposis, totidemque similibus posterius a peritoneo separantur. In eorum anteriore superficie yena decurrit, quae in dextro latere ad hepar in sinistro ad splenem tendit. Cana sunt, cavitasque haec plicata, glandulis referta et papillosa est, animalium ruminantium reticulum aemulans. Communicat ea cum vesica urinaria, in cuius superficie inferiore et anteriore duo orificia horum canalium inueniuntur, ut itaque testes commune orificium cum vesica urinaria habeant. In nonnullis piscibus ut *gobio*, *ophidio*, *cepola*, ad anteriorem marginem communis orificii vesicae et horum viscerum tuberculum conicum eminet, quod utrumque sexui commune, an feminis tantum loco clitoridis sit, Cl. Auctor, obseruationibus ulterioribus destitutus, non determinat. Quarum in feminis simplex vel duplex est, eiusque apertura etiam in vesicam hiat. Cicatriculam microscopii ope Cl. Auctor videre non potuit. Branchiae ex *ARTEDI* et *DUVERNEYI*^{*)} obseruationibus describuntur.

p. 88. Addit Cl. Auctor duo ossicula, quorum unum utrumque post ultimam branchiam reperitur. Haec accurate mespili nucleus referunt. Clauiculae quasi internae sunt et superius capiti, inferius sibi inuicem adhaerent, et anticam pectoris partem compnunt. Mobilia sunt, et dum opercula attolluntur, antrorum extrorumque abducuntur. Iis vero hac ratione motis, branchiae sibi inuicem applicantur et spatium inter eas et clauiculas residuum imple-

^{*)} *Mem. de l' Acad. 1701. p. 224 et oeuvres anatomicques T. II, p. 565.*

impletur. Operculis branchiarum filo ita constrictis, ut aperiri nequeant, pisces os frequentius aperit, tandemque aequilibrium et motum perdit et moribundus in latus recumbit; ademto vero vinculo, motum et aequilibrium recuperat. Hiac operculum alternum motum alternae dilatationi et contractioni thoracis similem esse Noster concludit. Cor in pectore non transfuerfalem situm, ut ARTEDI assertit, sed perpendiculari habet, ita tamen ut apex caput, basis diaphragma respiciat. Vniloculare est, intus vero rugas et loculamenta habet. Superior et anterius cum aorta, lateraliter cum auricula communicat. Haec in sinistro latere collocata, cordi multo tenuior est, sed eo duplo maior et inferius cum sinu venoso cohaeret. Vbi auricula in ventriculum hiat, valvulae adsunt, regressum sanguinis prohibentes, in ipsa vero auricula trabes, nimiam dilatationem impedites, Cl. Author vidit. Sinus venosus auriculam magnitudine multum superat, similem vero fabricam habet, diaphragmati insidet, et inferius tres ramos venosos maiores recipit. Eorum medius est vena caua inferior, vertebris subiacens, laterales vero rami sunt venae illae duae superius descriptae, ex organis genitalibus reduces, quae, vbi hepar et lienem permeanunt, ad sinum venosum tendunt. Aorta superiori cordis apici adhaeret, bulbosa quasi et conica, intus colurans et fibris referta. Haec in ascensu suo coarctata in medio sulco inter branchias collocata, secundum Nostri descriptionem quae ab ea, quam ARTEDI et D. V. VERNEVV. communicarunt, differt, vtrinque ramum dat, qui mox in duos alios diuiditur, quorum inferior, arcu facto, in branchiam posteriorem, superior recta via in tertiam branchiam tendit. Deinde aortae truncus ramum vtrinque ad branchiam secundam dat, tandemque in duos diuisus, ramos ad primam branchiam excurrit. Rami autem omnes ad branchias tendentes, in

fulco in conuexitate arcus cuiuslibet branchialis excavato decurrunt, tandemque omnes iuxta cranii basin ante pectus in vnum truncum, venarum in modum, coeunt, non absimilem ei, ex quo orti sunt. Truncus hic descendens, arteriae in modum, ramos ad hepar et lienem, et ad latus venae cauae decurrentes ad renes, viscera abdominalia etc. dat. Venosa capitis vasa, nec non reliquas arterias capitis Cl. Auctor defegere non potuit. Nervos piscium non describit.

p. 95.

Transeamus nunc ad alteram huius libri partem, quae *genera piscium* continet, in quibus coordinandis Cl. Auctor Artedianam et Linnaeanam methodum ita coniunxit, ut classes ab ARTEBIO, ordinum vero diuisionem a LINNAE O sumeret. Diuidit itaque *pisces* in eos, qui *branchias completas* et *incompletas* habent, id est, *branchias*, quae operculo, vel membrana branchiostega, vel vtraque carent, et etiam denudatae dici possent. Ad priores *acanthopterygiorum* et *malacopterygiorum* classes pertinent; incompletas vero *branchiae branchiostegorum* classi propriae sunt. Singulae vero classes secundum pinnarum ventrallium defectum et situm in quatuor ordines *apodum* scilicet, *iugularium*, *thoracicum* et *abdominalium* distinguuntur. Ad *pisces acanthopterygios apodes* pertinent 1) *trichiurus*, 2) *xiphias*, cuius membrana branchiostega sex radiis secundum Nostrum, non octo ut LINNAEVS scribit, instruitur et 3) *ophidium*. Hoc genus caput obtusum, os obliquum, pinnamque dorsi, ani, caudaeque vnitam habet. Ad secundum ordinem huius classis *iugularium* scilicet Cl. Auctor resert 4) *trachinum* 5) *vrano scopum* 6) *callynnum* et 7) *blennium*; ad *thoracicos* vero 8) *gobium* 9) *cepolam* 10) *coryphaenam* 11) *scombrum* 12) *labrum* 13) *sparum* 14) *chaetodontem* 15) *sciaenam* 16) *percam* 17) *scorpaenam* 18) *nullum* 19) *triglam* 20) *cotum* 21) *zeum* 22) *trachipterum* et 23) *gastrorosticum*.

Labri

Labri genus pinnas pectorales rotundatas, non, ut LINNAEVS scripsit, acuminatas, spari contra genus, cui idem rotundatas tribuit, acuminatas habet, quod etiam Cl. BRUNNICKE iam obseruauit *) Chaetodontis membrana branchiostega radios quinque vel sex habet. *Sciaenae* caput declive Cl. Auctor tribuit. Nouum est *trachipteri* genus (*la rapa* p. 104. ou *le sabre*) quod pisces sicut, quem ARTEDI tae-153. iam, GESNERUS in historia animalium *falcem Venetorum* dixit, LINNAEUS vero ad *cepolam* retulit. Caput habet declive, lineam lateralem rectam, squamis serie simplici, maxillam vtramque fornicatam. Pinna ani deest. *Gasterosteus* caput ouatum tribuit. Ad *acanthopterygios* tandem abdominales ab Auctore referuntur 24) *filurus*, 25) *mugil*, 26) *polycnemus*, in quo membrana branchialis radios 5 ad 7 habet, 27) *theutys* et 28) *elops*. *Malacoptygiorum* classis habet apedes: 29) *muraenam* 30) *gymnotum* 31) *anarrhicham* 32) *stromateum* et 33) *ammodyten*. *Iugulares* sunt 34) *lepadogaster* et 35) *gadus*. *Thoracici*: 36) *pleuronectes* 37) *echeneis* 38) *lepidopus*. *Abdominalis*: 39) *loricaria* 40) *atherina* 41) *salmo* 42) *fistularia* 43) *esox* 44) *argentina* 45) *clupea* 46) *exocoetus* 47) *cyprinus* 48) *cobitis* 49) *amia* et 50) *mormyrus*. In *stromatei* membrana branchiostega Cl. Auctor 5 vel 6 radios numerat. *Lepadogaster*, nouum genus, (*le barbier ou porte-ecuelle*) corpus habet cuneiforme: caput ouatum corpore latius planiusculum: rostrum anserinum: pinnas pectorales vtrimeque binas, ventrales coalitas: scutum in pectore: membranam branchialem radiis quinque: aperturam tubulosam. *Lepidopus* corpus ensiforme, argenteum, caput porrectum, membranam branchialem radiis septem: squamas tres in toto corpore, duas scilicet pro pinnis ventralibus et tertiam pro pinna ani. In

Cc 5

tertia

*) In *ichthyologiae Massiliensis* praefatione.

tertia classe piscium *branchiostegorum* continentur
apodes: 51) *syngnathus* 52) *balistes* 53) *ostracion* 54)
tetrodon 55) *diodon*. *Iugularis*: 56) *lophius*. *Tho-*
racicus: 57) *cyclopterus*. *Abdominales*: 58) *centri-*
scus et 59) *pegasus*. In *syngnatho* feminis praegnani-
tibus abdomen pone anum turnere longitudinaliter
que dehiscere in duas laminas longitudinales par-
elles planas, inter quas et caudam coaceruatim in-
cluduntur oua. Cl. Auctoris est obseruatio, quam
olim cum LINNAE O quoque*) communicauit. Su-
spicatur oua inter has laminas incubari. In *lophio*
membrana branchiostega radios nouem, in *centrisko*
vero tres habet. In figuris adiectis prater partes ex-
ternas et internas, in ipso opere descriptas, *triglae spe-*
cies, *lepidopus* et *lepadogaster* delineantur.

III.

GEORG ALBRECHT FRIED, der *Arzney-*
Gelahrheit Doktors und Geburtshelfers der Stadt
Strasburg, *Anfangsgründe der Geburtshilfe zum*
Gebrauche seiner Vorlesungen. *Strasburg*, in Ver-
lag bey I. G. Bauer, 1769. 8, 14 pl. tab. aen. 6.
i. e.

GEORGII ALBRECHT FRIED M. D. et Me-
dici obstetricii Argentoratensis elementa artis
obstetriciae in vsum praelectionum suarum.

Cum Cl. Auctor dignissimus celeberrimi medici
obstetricii FRIEDII filius et successor, inter
scriptores, qui artem obstetriciam germanica lingua
proposuerunt, nullum repererit, cuius libro com-
mode in praelectionibus suis vti posset, hoc demum
cepit consilium, vt ipse laborem hunc in se susci-
ret et eiusmodi compendium in vsum Auditorum

con-

*) Vid. Syst. Nat. vol. I, P. I, p. 417.

conscriberet. *V*sus vero est eo ordine, quem Cl. THEBESIUS olim in suis artis *obstetriciae elementis*^{*)} secutus est. Composuit enim THEBESIUS, vt ipse in praefatione fatetur, suum librum ad normam institutionum manuscriptarum Cl. FRIEDII patris, cuius discipulus THEBESIUS fuit, a quo etiam ordine Cl. FRIEDII filius non discessit, omissis tamen iis capitibus, quibus de morbis puerorum exponitur. *M*ulta tamen emendauit, plurima addidit, nec pauca, quae ei superflua videbantur, reiecit.

Primo libro de *structura partium in feminis generationi inseruentium earumque usui* exponit, subtilioribus tamen anatomicis disquisitionibus omissis. Pelvis mensuras ita constituit, vt maximus superioris aperturae diameter inter duo ossa ilium ex Nostri observatione $4\frac{1}{2}$ pollices, minor inter synchondrosin ossium pubis et partem superiorem ossis socii $4\frac{1}{2}$; diameter inferioris aperturae inter duo ossa ischium $4\frac{1}{2}$ et inter synchondrosin ossium pubis et apicem ossis coccygis etiam $4\frac{1}{2}$ pollices aequet; monet tamen in partu hoc os ita retrocedere, vt ultimus hic diameter nunc $5\frac{1}{2}$ pollicum sit. Infantis capitinis minor diameter inter aurem utramque $3\frac{1}{2}$, ab osse vero frontis ad os occipitis $4\frac{1}{2}$ pollicum est. Ex qua re et horum diametrorum cum diametris aperturarum pelvis comparatione Cl. Auctor recte colligit, naturalem capitinis fetus situm, dum per aperturam superiorem transit omnino mutari debere. Ossa pelvis in partu naturali capitini fetus transeunti in coniunctione sua cedere negatur. Nymphae *vsus* minime in eo consistit, vt lotii profluentis iter dirigant. Augent potius voluptatem in coitu et partus tempore dilatationi

^{*)} D. IO. EHRENFR. THEBESII *Hebammenkunst, Hirschberg und Liegnitz, 1756.* 8. c. f. vid. Comment. Vol. VI, p 340 seq.

tationi orificii vaginae inseruiunt. Vaginae longitudo in virginibus trium pollicum, diameter $1\frac{1}{2}$ pollicum est; in iis autem, quae saepius coiuerunt vel pepererunt, longitudo ad 7 et diameter ad tres pollices au-

p. 17. getur. Puella, quae nondum experta est menstruata, tamen grauida fieri potest, si modo signa adsint, cataracta proxime accessura esse. Quae vero aetate iam prouecta est femina et nunquam menstrua experita est, ea ex Nostri obseruatione sterilis manet;

p. 18. quod tamen assertum pro vero semper assumi posse dubitamus. Ad coitum foecundum exigit, ut liquor quem feminae, salaces in primis, sub coitu emit-

tunt, eodem tempore profluat, quo a viro sperma ejaculatur; quod etiam dubium nobis esse videtur, cum non omnes feminas eiusmodi profluuum ex-

p. 24. periri experientia doceat. Caput fetus sensim sub grauiditate versus orificium descendere, non fetum subito circumvolvi sub fine septimi mensis, probat.

Secundo libro *de grauiditate et de iis, quae in ea obseruanda sunt* agitur. De partu serotino Cl. FRIED

p. 25. dubie loquitur. Retentionem vrinae primis grauiditatis mensibus haud raro ex compressione colli vesicae ab utero descendente accidere, notum est. Hinc Cl. Au^tor pessario descensum uteri impediens

grauidas plures ab hoc molestissimo malo ita liberauit, ut catheteris applicatione raro vel nunquam opus esset. Applicatione vero pessarii eam retentionem, quae ultimis grauiditatis mensibus accidit, non impediens posse monet.

p. 55. p. 44. Tertio libro Cl. FRIEDIUS *de partu* exponit. *Naturalem* vocat eum, qui capite praevio fit, *praeternaturalem* vero illum, in quo alia pars fetus ad orificium descendit. *Facilis* ei est partus, qui naturae vel manuum ope facile terminari potest, *difficilis* vero, in quo fetus manuum ope extrahi debet vel

p. 68. instrumentis excutitur. Ouldianum situm atque directio-

sectionem capitis sub descensu per aperturas mutari defendit. In extractione placentae adhuc iubet, vt ob p. 72. fetrix, funiculi leui attractione solutionem et expulsionem placentae adiuvet, quam ob plura, quae inde oriri possunt damna, nos omitteremus. In solutione placentae totam manum immittit, quod nimium dolorem facit, cum digiti et vola tantum sufficient, inferior vero pars manus, quae longe crassior est, commode extra uterum adhuc manere queat. Dubitamus quoque placentam utero accrescere (an-
 wachsen) posse. In funiculo prolapsu, ob situm capi p. 94. tis obliquum, versionem tantum pulsu in funiculo adhuc praefente instituit. Putamus tamen, eam commode quoque in infante viuo applicari, et eius ope fetus seruari posse, qui alias perirent. Smelliana forceps p. 97. cuius hic mentio fit, recta tantum est, non ea, quae ad Leuretianae modum incuruatur. Supra iam ad p. 99. duximus, Auctorem cum plurimis recentiorum putare, caput fetus per superiorem aperturam ita descendere, vt facies eius et occiput ossa ilium, aures vero os pubis et sacrum respiciant: in transitu autem capitum per peluim et inferiorem aperturam hunc situm ita mutari, vt facies nunc coccygis os respiciat, qua ratione in partu naturali semper fetus procedere notum est. Ad hoc in forcipis applicatione, si caput supra aperturam superiorem haereat, ita attendere iubet, vt si facies iam in superiore apertura os sacrum respiciat, illud forcipis ope in latus, et, si ad inferiorem aperturam deuenerit, iterum ad coccygem convertatur. Crudele forte multis videbitur Auctoris p. 99. Cl. consilium; si ossa capitum, quantum fieri possint, compressa sint, caputque multum turget, in infante viuo quoque perforationem, neglecta ulteriore forcipis applicatione instituendam esse. Vix enim putamus quemquam, vel in arte obstetricia iam satis exercitatum, tactu cognosci posse, ulteriorem capitum compressionem

pressionem impossibilem esse; nec facile quisquam negabit forcipis ope caput magis adhuc comprimi posse. Quid vero tirones et empirici facient, si proprio eorum iudicio hoc committimus? nonne morae

p. 100. pertaes omnia capita incuneata aperient? Perterebratione facta forcipis dentatae ope, quam foramini facta immittit, cranium comprehendit, quae cum SCHUREM forcipe *) conuenit. Si facies fetus versus lateralem

p. 102. partem pelvis conuersa sit, Smellianam forcipem retam ita applicat, vt vnum cochlear inter aurem et os pubis, alterum inter caput et os sacrum immittat; fetus vero vsque ad inferiorem aperturam protracto,

p. 106. caput in naturalem demum situm conuertat. Inter signa fetus mortui, qui in utero adhuc continetur, etiam refert: si ossa cranii ita sibi inuicem compressio- nis vi imposta sint, vt alterum super alterum emineat; quod paululum dubium nobis esse videtur. Regulas sub versione obseruandas, inter quas plures elegantes omniue attentione dignae sunt, omittimus,

p. 125. cum in compendio hic vix tradere queant. Fundam

p. 128. ad pedes in versione bacilli ope dicit. In dissec- tione, fetus caput, collo discisso, a trunco separat, trun- cum extrahit vnci ope et deinde caput. Partum fe- tus mortui semper difficilius procedere partu viui au- tumat, cum partes eiusmodi fetus laxae et molles utero se contrahenti minus resistant. Signa, ex quibus fetus viuus vel mortuus post partum dignosci possit, eleganter proponit.

p. 167. Quartus liber *de puerperio* inscribitur. Lochia sub fine fluxus eorum mucosa, non lactea esse, contra nonnullos recentiorum monet. Puerperas, in quibus versionis ope fetus extractus fuerit, nullos vel pa- uos tantum dolores post partum experiri Cl. FRI- DIUS Auctor est.

Quinto

*) vid. WALLENBAUMI versionem obseruationum LEURE-
TI p. 522 et tab. III. fig. 13. Conser. fig. 11 eiusd. tab.

Quinto tandem libro, quae circa neonatorum ^{cu p. 201.} ram obseruanda funt, breuiter explicantur. In tabulis aeneis adiectis delineantur: sella obstetricia **FRIE-DI** patris, quae Deuenterianae correctionem fistit, lectulus **E I U S D E M**, **LE V R E T I** forceps, forceps dentata **FRIEDII** filii, uncus incuruus Smellianus **A LEURETO** emendatus, eiusdem **LEURETI** perforatorium (*perce-crane à deux lames*) idemque instrumentum ab Auctore Cl. additi elateris ope egregie emendatum, **LEURETI** scalpellus ad operationem caesaream et instrumentum ad ligaturam polyporum vteri ab eo excogitatum, bacillus cuius ope Cl. Auctor fundam sub versione in vterum demittit, **FRIEDII** patris instrumentum in feminis, quae ob collum vesicae dilaceratum perpetuo vrinae stillicidio laborant, adhibendum, pessarium, cet.

IV.

PETRI CAMPER epistola ad Anatomicorum Principem Magnum **ALBINUM**. Groningae apud Henricum Crebas. 1767. 4. pl. 4. tab. aen. I.

Emissae huius epistolae occasionem pariter atque consilium satis perspectum habebunt Lectores, si haec tenuerint. Cl. **CAMPER** in demonstrationibus suis anatomico-pathologicis, quas alio loco indicauimus *) plures accusauerat anatomicos, quod in tabulis suis delineandis e pictorum regula agere et punctum opticum seu visus adhibere consueuissent. Huius consuetudinis exemplum inter alios commorauerat **EUSTACIUM** et Ill. **ALBINUM**, atque ne frustra id aut sine ratione dixisse videretur, indicauerat quoque, quae putaret tum in Eustachianis, tum in

Albi-

*) Vol. I. vid. Com. nostr. Vol. X. p. 503. Vol. II. Vol. XIII.
p. 270.

Albinianis tabulis incommoda inde fluxisse, quaeque ipsum mouissent, ut vulgarem et magis usitatam methodum, nempe architectorum modum delineandi, praestantiorum indicaret. Id vero aegre non parum tulerat **ALBINVS** eiusque rei causa litteras ad **CAMPERVM** miserat, quibus de iniuria ipsi hac re facta conquestus fuerat. Inde factum est, ut Cel. **CAMPERVS** iudicium suum de ratione et regula, ad quam Albinianae et Eustachianae tabulae factae sunt, hac ipsa epistola defendere fusciperet. Pluribus itaque exemplis studuit probare, non sine causa ita semet sentire. Ista vero exempla, cum sine comparatione tabularum ipsarum nullo modo intelligi, nec commode in epitomen redigi queant, nunc omittimus. Illustravit quoque totam hanc rem figura, in qua pars basis cerebri et medullae oblongatae architectorum more delineata, comparatur cum figura secunda tabulae decimae octauiae **EUSTACII**. In quo exemplo ostenditur, **EUSTACII** tabulam pictorum more delineatam, neruis origines adsignare, quales re vera non habeant. Reliqua huius epistolae pars in eo occupatur, ut varios alias leuissimos errores in Albinianis tabulis deprehendendos indicet, quas tabulas **Beatus Vir**, nimis forte humanis viribus confidens perfectas omnibusque plane numeris absolutas et erroris profus expertes esse crediderat, ideoque iusto acrius semper defenderat. Ultima ad descriptionem, quam **ALBINVS** anno huius seculi vicefimo quinto de methodo Rauiana calculos curandi dedit, pertinent, vbi asseruerat, ipsam vesicam proxime ad ceruicem eius incidendam esse *); quod, si de sola vesicae sectione sine ceruicis et prostatae laesione intelligendum esset, impossibile esse, plura multisque aegris fune-

*) vid. Demonstr. Orat. Pathol. L. II, p. 15. Com. nostr. Vol. XII, p. 274. Confer quoque **ALBINI** Annot. Acad. L. IV, p. 148. Com. nostr. Vol. eod. p. 646.

quaeque
atam me-
elineandi,
on parum
ad CAM-
re fach
CAMPE-
quam Al-
hac ipsa
ue exem-
t sentire,
bularum
e in epi-
Illustra-
ars basi-
n more
ulæ de-
xempli
ore de-
re vera
eo oc-
inianis
Beatus
rfectas
s pro-
s sem-
n A L-
e me-
inient,
nicem
ae se-
igen-
ebris
fune-
nostr.
Acad.

funesta experimenta docuerunt. **CAMPERS** ita-
que **ALBINI** verba obscura esse dicit, nec vnquam
eum in lectionibus suis eorum explicationem suppe-
ditasse confirmat.

V.

B. S. ALBINI Academicarum Annotationum
Liber octauus, de tabulis scriptisque suis
oportunitate epistolæ nuperae **PETRI**
CAMPER V. Cl. Leidae apud Io. Verbeek.
1768. 4. pl. II.

Totus hic liber annotationum contra praeceden-
tem **CAMPERI** epistolam directus est, veluti
ex ipso titulo patet. Tantum tamen abest, vt ea,
quæ in Albinianis scriptis rerum et obseruationum
praestantissima copia deprehenditur, hic quoque ex-
spectari possit, vt pauca tantum in hoc ultimo anno-
tationum libro occurrant, quæ vltiore attentione
nobis digna visa sint. Examinatur vero Camperia-
na epistola, a verbo quasi ad verbum, et methodus,
qua Albiniana tabulæ conjectae sunt, omnibus viri-
bus defenditur. Quod ad descriptionem methodi
Rauianæ attinet, docet **ALBINUS** Ill., se non de fo-
la vesica incidenda locutum esse, sed id potius vo-
luisse, vt ceruicis quoque et prostatae sectio fieret.
Quam operandi rationem licet variii Chirurgi non
recte intellexerint, rectius tamen demonstratam esse
SAGRENGEOTO, HEISTERO cet. nec hac de re
CAMPERUM litem sibi mouere debuisse, **ALBINUS**
Ill. docet.

VI.

Spicilegia zoologica, quibus nouae in primis et
obscure animalium species iconibus, descriptionibus atque commentariis illustrantur cura P. S. PALLAS, fasciculus quintus. Berolini apud G. A. Lange 1769. 4. pl. 5. tab. aen. 5. Fasciculus sextus ibid. eod. pl. 4. tab. aen. 5. Fasciculus septimus ibid. eod. pl. 5. tab. aen. 6. Fasciculus octauus 1770. pl. 7. tab. aen. 5.

Ex praefatione, quarto fasciculo praefixa et Petro poli mense maio a. 1768 conscripta, intelligimus, Cel. Auctorem, antequam iter per australes Russiae Imperii prouincias iniret, in cuius vltiore progressu ad Chinense nunc regnum iam venisse novissimae relationes ex his terris testantur, sex fasciculos horum spicilegiorum *) ad prelum parasse et Berolinum transmississe. Describuntur vero in quatuor his, quos iam indicamus, fasciculis inter alia, plura quoque animalia, quae Cel. Auctor in museo Petropolitano vidit, a STELLERO quondam ex Kamschatka eo translata, ignota antea vel perquam obscura. Quintus et sextus fasciculus aues, septimus vero et octauus pisces continent. In quarto fasciculo de *alcarum* genere exponitur, cuius species, licet rostro insigniter a se inuicem discrepant, inter mediis tamen speciebus coniunguntur. Omnes alcae conueniunt corporis anatina forma, id est obesa et depressiuscula; rostro satis magno, sed breui et vtcunque conoideo, plerumque compresso et fulcis obliquis scabro; pedibus pone aequilibrium positis,

p. I.

tri-

*) Quatuor priores fasciculos vide Comm. nostr. Vol. XV. p. 491. sequ.

tridactylis palmatis. Alae pro corpore paruae, color corporis superius plerumque niger, inferius albus. Omnes praeterea *alcae* stolidae sunt, in cauenis vel cuniculis excauatis nidulantur ac noctu latitant, et ouum vnicum tantum ponunt, maximum. Pertinent vero ad hoc genus: *alca arctica*, LINN.; *alca impennis*, siue *pinguin arcticus*, L. cum qua specie Cl. Auctor, quamquam rostri figura paullulum differunt, *phaethon hem demersum* et *diomedea demersam* LINN. coniungendos esse monet; *alca torda*, L. eiusque varietas (an *alca pica* LINN.?) ; *alca alce*, L. His cognitis iam speciebus nouae: *alca scilicet cirrhata*, quae cum p. 7. *alca arctica* satis conuenit, *alca pfitzacula*, *alca cristatella*, et *alca tetracula* adduntur, earumque descriptiones ico-nibus illustrantur. Omnes vero ex Kamtschatka et mari inter Asiam et Americam a STELLERO transmis-sae sunt. His additur duarum aliarum avium histo- p. 28. ria: *diomedea scilicet albatri* siue *exulantis* LINN. et *cepphi lacteoli*. Et prior quidem auis, quae in australi potissimum hemisphaerio reperiri solet, ex STELLERI obseruationibus etiam quotannis ex hoc hemisphaerio, hyemem ibidem saeuientem fu-giens, ab Austro in Kamtschatkense mare venit et ibi-dem per aliquot menses commoratur, non tamen ni-dificat. Figuram Cl. PALLAS non addidit, cum EDWARDI praestantissima sit. Monet vero quae-dam de colorum varietate, quae inter has aues ex orientali et australi mari allatas intercedit. *Cephus la-* p. 33. *tieolus* vero, qui ad *colymbos* LINNÆI pertinet, a Cl. Auctore in Belgico littore semel tantum et quidem mortuus repertus est.

Initium sexti fasciculi facit descriptio noui gene-ris, quod Cl. Auctor *xanthorni* nomine insignit. *Icterus* vocavit BRISSONIUS aues plurimas huc pertinentes, quae LINNÆUS ad *Orioli* genus re-tulit. Omnes huius generis species Americae pro- p. 2.

piae sunt, et medium quasi inter *flurnos*, *oriolos* & *fringillas* genus constituant. Sunt vero *xanthorni* aues mediae magnitudinis, quae ad *picarum* ordinem pertinent, et rostro recto, conico, subulato, vndique conuexo, acutissimo, integroque et in frontem angulo corneo excurrente instruuntur. Nares iis sunt paruulae oblongae, denudatae, ad imam rostri basin collocatae. Lingua angusta, canaliculata, profunde bifida, laciniis acutis; pili ad oris angulos vellerrimi vel nulli; pedes tetradactyli, digitis anterius tenuis extimo medio basi acreto. Habitu corporis omnes conueniunt et, vti Cl. Aucto*r* colligit, omnes quoque nidos in extremis arborum mirabilis fabricae exstruunt, e fibris *tilllandiae usneoidis* contextos. Noua species hic proposita a Cl. Aucto*r* *xanthornus decumanus* siue *maximus* vocatur. Sequitur *graculæ longirostræ* Surinamensis auis descriptio, quam ad hoc genus pertinere, licet rostri figura quodammodo differat, Aucto*r* pluribus demonstrat;

P. 5. *manaci* porro *superbi*, qui ad *piras LINNAEI* pertinet; *akedinis tridactylæ* et *maximæ*; *todi leucophali*; *anseris ruficollis* et *hyperborei* atque *anatis curvirostræ* et *anatis STELLERI*. *Alcedo tridactyla*, a *SEBA* iam et *KLEINIO* descripta fuit, sed pedum singularis structura a Nostro primum observata est. *Picus tridactylus* per totam Sibiriam inquilinus est et a *MESSERSCHMIDIO* iam in *ornithologia Sibirica* manuscripta descriptus est. De varietatibus in rostris avium obseruandis, quibus tirones ad nouas species constituendas induci possunt, p. 17. atque de genere *todus* vocato in vniuersum, varia lectu digna, hic monentur. *Picum semirostre LINN.* tantum monstrosam formam rostri exhibere asserit. *Anseris ruficollis* anatome breuiter ex *MESSERSCHMIDI* obseruationibus traditur. *Anser hyperboreus* stolidissima avis est et insigni copia quotannis

annis a Kamschadalis leuissimo artificio capitur. Aues et pisces quotannis ea potissimum loca repete. p. 27. re, vbi adultae antea nidificarunt et proles exclusa fuit, Cl. Auctor probat.

Septimo fasciculo primum ranae species descri. p. I. bitur, quam Auctori nostro Cl. ELLER pharma-copoeus Lubecensis communicauit. Videtur vero ea esse rana, cuius ROESELIUS mentionem tantum fecit *), qui eris descriptionem a Cl. I. C. D. SCHRE-BERO Professore Erlangensi accepit. Primus tamen fuit ELLERUS, qui mirandam huius *ranae* seu potius *bufonis* naturam, qua, ut chamaeleon, colores mutat, detegeret, quapropter etiam Cl. RALLAS *ranae variabilis* nomen ei tribuit. Color animalis eo, quo primum illud conspiciebat ELLERUS, tempore albus erat maculis latis prasini seu graminei coloris verruculisque fuluis conspersus. Contactu vero inquietata toto corpore inflari visa est, et albus color simul in cinereum diuersissimum mutabatur, persistente macularum virore et verrucarum fuluedine. Somni autem tempore naturalis inter maculas albedo remanebat, color vero viridis macularum in cinereum abibat. Solis tandem ardor, quem animal maxime auersabatur, totius corporis colorem variegatum mutabat in vnum formem cine-reum. Ranam, quam SCHREBERUS torpem inuenit, colorem pallide carneum inter maculas ostendit, ex ROESELIUS patet, ita ut omnino haec rarissima species, ob singularem hanc colores mutandi facultatem, (quam tamen et in aliis amphibiis reptilibus, licet minori gradu, reperiri forte fu-tura tempora decebunt) nomine *variabilis* digna omnino iudicanda sit. Reliqua huius fasciculi piscium rarissimorum descriptionibus dicata sunt. Sunt vero pisces, qui hic proponuntur: *cyclopterus dentex*, cy. p. 6.

Dd 3

clo.

*) Hist. ranarum. Sect. VII. Cap. I. p. 108.

clopterus minutus, *cyclopterus ventricosus*, et *cyclopterus gelatinosus*, qui omnes Katschatici maris incolae sunt; vltimus escae minime idoneus venenati quid

p. 26. alere videtur; *scorpaena porro didactyla*, paradoxae formae piscis, ex oceano Indico allatus; *cottus Iaponicus*; *gymnotus albifrons*, qui a LINNAEO iam in Syst. Edit. XII. describitur, cuius tamien descriptio hic emendatur. E regione pinnae ani ex dorso cirrhus longissimus dependet. Vltimus piscis est *gymnotus notopterus*, in cuius dorso pinna septem radiorum inuenitur.

Iam ad octauum fasciculum transimus, in quo p. 1. sequentes pisces recensentur. *Gobius SCHLOSSERI*, in quo, vt in duabus sequentibus speciebus, oculi extra cranium protuberant, in vertice summo positi; *Gobius KOELREUTERI* in Nou. Comm. Petropol. Vol. VIII. p. 421 iam descriptus; *gobius BOTTARTI*,

p. 19. *gobius lagocephalus*; *gobius cyprinoides*; *coriphaena velifera*, enormi amplitudine pinnarum dorsalis et analis insignis, quae forte volatui piscis inferuiunt, *coriphaena fasciolata*, *callynomus ocellatus*; *callynomus sagitta*; *fistularia paradoxa*, quae medium locum inter *syngnathum hippocampum* et *fistularias* tenet; *centriscus velitaris*, quem habitu et fabrica euincire docet Auctor Cl., *centriscos* piscibus, non amphibiis nantibus, annumerandos esse; *diodon mola* a KOELREUTERO etiam in Nou. Comm. Petrop. Vol. X p. 440 descriptus, quem LINNAEUS pro varietate *molae SALVIANI* habuit; *sparus infidiator*, qui ore seu maxillis emissilibus animalcula capit; *labrus trichopterus* a KOELREUTERO iam Nou. Comm. Petrop. Vol. IX p. 452 propositus; *gadus blennioides*; *salmo gasteropeleucus*, seu *gasteropeleucus GRONOVI*, quem salmonibus adnumerandum esse, pinna adiposa dorsalis docet, et tandem *salmo rhombeus*. Inter syngnathos omnes, quos Auctor Cl. vidit, nulli mares

fue-

fuerunt, ita ut dubitet, an dentur masculi huius speciei. Pisces non classe, sed ordine tantum ab amphibiis differre. Cl. Auctor ex branchiarum stru^{ct}ura, qua sensim ad *amphibia* reliqua *natantia* imo *pedata* et ad *serpentina* accedunt, probat.

VII.

Schweben zur Arzneygelahrheit und Naturkunde.

Erster Band. Nördlingen. 1769. 8. Bog. 18.

i. e.

Sueuia ad medicinam et historiam naturalem.

Vol. I.

Debemus hoc opus, cu^sus continuatio promittitur, assiduitati atque studio Cl. GESNERI, Nordlingensis in Sueuia physici. Offert hic primam partem, quae obseruationes medico practicas complectitur, et hoc quoque titulo *) prodit. Antequam vero ad eius summam, quam hic tradere animus est, deueniamus, instituti huius rationem reddere licet. In continuatione Cl. Auctor ea, quae medicinam et scientiam naturalem utriusque historiam attinent, partim a se, partim ab aliis elaborata, colliget, nec non sursum libellorum Sueuicorum dignorum, quae recenseantur, breuiter tradet. Quod medicinam spectat, curabitur aequa theoria ac praxis, ac in primis ea theoria, qua praxis nititur. Nec hic viles practicis hypotheses, nec eae psychologicae contemplationes, in quas medici cognitio paulo intimus penetrare potest, ac philosophus, plane omittentur. In historia naturali vero ad Sueuica potissimum producta et ad eorum affinitatem cum chemia, physica et oeconomia respicietur.

Dd 4.

i.) D^o

*) D. JO. AUGUST. PHILIPP. GESNER *Sammlung von Beobachtungen aus der Arzneygelahrheit. Nördlingen. 1769. 8.*

p. I.

1) *De dysenteria Nordlingenfi 1766 epidemia*
 Nulla febre, nullaque inflammatione praegressa, nec ventriculo duodenoque laefis appetituque non profus imminuto, excrementa cum sincero sanguine, qui saepenumero et sine excrementis effluebat, solito cum foetore et sine tenesmo ac doloribus copiose emittebantur. Alii magnis doloribus vexabantur, excrementa cum cruento magis foetebant, fusca, viridia et atra apparebant, vbi prognosis erat valida dubia. Carnium usum spernebant aegri, vegetabilibus tamen et lacte vires per quatuor et sex hebdomadas sustentabantur. Alii rursus de nullis conquerebantur doloribus, etiam si deiectiones erant copiosae, raro autem cum sanguine, nec multo, coniunctae. Appetitus erat plane prostratus, nec potuienta cupiebant aegri. Ab initio sphincter ani sua non destituebatur, qua paulo post fracta, involuntarie excrementa effluebant cum frigore membrorum, quod, tribus, quinque, ad summum septem diebus praeterlapsis, mors sequitur. Dispescuit hanc ob rem hanc dysenteriam in tres species, quarum prima neminem, altera nonnullos et tertia omnes interimebat. Euacuantia, et inter quae rhabarbaro praefert oleum, sal et manna, opium, antiseptica et tandem roborantia adhibita sunt remedia. Gummi Arabicum et salab radix frustra dedit.

p. 31.

2) *De ptiftis.* Cum plurima pulmonum vlcera, ptiftis pulmonalem efficientia, de qua hic disseritur, in superficie pulmonum et vlcera artificialia, externe facta et tum, cum vlcus internum non detegebatur, vtilia esse Noster autem, incisiones peitoris in hoc morbo magnopere laudat. Iniectiones suadet et cortici Peruiano praefert balsamica. Porro et obseruat Noster, aegros, fitos in latere aegroto, maiorem sentire molestiam, quam in latere sa-

no.

no. Sinistram manum in duobus, qui sinistro pulmone laborabant, tumidam vident. In aliis pedes tunebant quidem, sed ille, cuius latus aegrotabat, magis.

3) *De morbo nigro.* Primarium morbi nigrip. 55. symptoma est materia plus minus atra per os siue per aluum eliminata. Eam varii coloris enim Noster vidit. Porro frigus membrorum cum sudore frigido, quod symptoma, quamquam alii neglexerunt, aequ certum est in hoc morbo, lipothymia et pulsus debilis. His accedunt dolores et tormenta abdominis cum anxietate praecordiorum coniuncta. Inter medicamenta laudat Noster aequa ut Cl. M E D I C U S magnesiae cum cremore tartari commixtionem. Id quod medicamentum biliosis morbis admodum conuenire videtur Nostro.

4) *De peripneumonia.* Vbi non semper mollemp. 80. pulsum, quem alii vrgent, obseruavit. Quapropter disputat Cl. Auctor de molli et duro pulsu in peripneumonia, variorum Auctorum sententias, hac de re latas, colligit et examinat. Peripneumonia dispe scitur in siccam et humidam. Haec est periculosior illa. Caeterum dulcia caute sunt danda, et gummi ammoniacum praecipue in hoc morbo laudat.

5) *De pleuritide in aestate.* Mense augusto 1766 p. 108. pleuritide sicca laborabat iuuenis, qua occasione Cl. Auctor quaedam de inflammatione, febre et crusta inflammatoria proponit. Inter cauillas inflammatio nis externas refert refrigerium, in quibus morbis sanguis inflammatorius saepenumero sine dolore fixo et febre adest. Inflammationes verae in viuis vasis sanguiferis sunt, et quae in contextu celluloso aliisque vasis deprehenduntur, sunt continuationes verae

inflammationis. Ita namque obstructionem vasorum sequitur inflammatio, suppuratio, gangraena et extravasatio sanguinis in contextum cellulofum. Quod autem crustam inflammatoriam attinet, eam dubiam Noster reddit. Grauidae enim, asthmatici, tussi humida laborantes, tumoribus chronicis affecti saepenumero saltem mentiuntur crustam inflammatoriam in sanguine e vasibus eorum missa.

p. 131. 6) *De rheumatismo.* Quo cum et sine febre descripto, obseruationes huc pertinentes Cl. Auctor collegit. Diurnos vagos rheumaticos dolores lenit purpura scorbutica chronica. Rheumatismus calidus discutiebatur febre vrticata. Cuius sedes erat sub mamma dextra, et excretio cutanea occupabat totum dextrum latus a regione subscapulari usque ad inguina. Alium, brachii motum impedientem, vidit Noster interne abire in suppurationem, etiam si coeruleae maculae externae gangraenam minabantur. Vesicatoriis adscribit Noster vim antispasmodicam et carminatiuam. Nec non extracto aronis tribuit resolutionem sine stimulo et expectorationem sine relaxatione. Consecit hoc extractum ex radicibus et foliis, illud vero, quod ex solis foliis praeparatur, magis stimulare, minus vero expectorationi inferuire obseruauit.

p. 156. 7) *De glandularum morbis.* Puero, variolis et morbillis feliciter superatis, circa finem anni decimi quarti, parotis dextra, nec non aliae glandulae ante et post aurem et circa collum tumebant. His accedebat in deglutitione boli et haustus magni sensatio molesta, quam pariter ut et tumores per quinque annos habuerat. Tum lenem aliquando ibi animaduertit pressionem, ubi resistentiam in deglutitione sensit, quem sequitur ronchus cum ejectione muci atri,

atri, vt aeger referebat. Hac muci autem grisei, tenacis, pellucidi, striisque atris immixti ejectione per medicamenta promota et continuata, tumores sensim sensimque euanuerunt.

8) *Exemplum morbi neruosi.* Porro obseruauit p. 163.
Noster in iuene tredecim annorum variarum corporis partium spasmos, ex impuritate infimi ventris ortos, et ex consensu neruorum abdominalium cum reliquis neruis a Nostro explicatos, qui mox dextrum, mox sinistrum corporis latus inuadebant, et ab vna parte in alteram, vnius tamen modo lateris, transibant. Incipiebat nimirum oculus debilitari et obscurari, quo restituto, in vna nasi ala eiusdem lateris frigus leviusculum, motus vermicularis insecti parui instar, tensio in et externa, tum in labio superiori et gingiuis, in lingua, faucibus animaduerterebatur. His partibus relictis, digitii minimi apicem stupor occupabat, dein reliquos digitos, vt totam manum usque ad cubitum. Haec migratio durabat per quartam propemodum horae partem.

9. 10) *De pinguedine in vrinae superficie et euomita.* In vrina iuuenis sani cuticula pinguis, quae et lateribus matulae adhaerebat, obseruabatur et vir satis insignem pinguedinis, quae optimi adipis albedinem et duritiem habuit, euomuit copiam: Quae eiecta, cardialgia, de qua antea conquestus erat aeger, prorsus euanuit.

11. 12. 13. 14. 15. 16.) *Erysipelas finiebatur* p. 179.
ulcere auris, cuius suppuratione imminuta, coecitas subsequebatur, quae, noua suppuratione excitata, euanuit. *Scarlatinam fine febre* Noster vidit. Porro *næuum* in tertia post partum hebdomate obseruauit, et puerum, *chorea St. Viti* laborantem, curauit.

Nee

Nec non in puerperis duabus *delirium et mania* celarunt. In delirio camphora praecipue vtilis, et in mania, multis frustra adhibitis remediis, lochiisque ac paulo post et menstruis rite fluentibus, superamente, pilulas Starkeyanas polychrestas, quibus aegra sanitati penitus est restituta, valdopere laudat.

p. 194. 17) *De colica spasmodica.* Quacum hernia et alii obstructio erant coniuncta. Praeter opium, quod dolores quidem leniebat, obstructionem autem augebat, nihil erat, quod iuuaret. Dedit hanc ob causam extracti hyoscyami tria grana vna vice, quo alius liberior non solum est facta, sed haemorrhoides, quae hoc usque tantum moliebantur, per octo dies fluebant cum aegri leuamine.

p. 196. 18. 19) *De pertinaci arthritide.* In qua nec non in hysterico malo extractum napelli ab initio secundum STÖRECKII methodum, dein granum semister de die cum fructu dedit. In aliis sex grana, vna vice data, nihil effecerunt. Infusum foliorum arantii in epilepsia vtile fuit.

p. 199. 20) *De tussi epidemica Nordlingenfi infantum.* Aestate 1768 finita, haec grassabatur, quae per duos menses quadraginta et quod excurrit, infantes interimebat. Erat vera tussis ferina, quae, variis remediis frustra a Nostro propinatis, optime usque pilularum, ex moscho et extracto nicotianae compositarum, cedebat.

p. 204. 21) Finem harum obseruationum faciunt tentamina cum *ticuta*, interne et externe a Nostro adhibita. Mammam cancrosam nihil iuuuit extractum cicutae, nec compescuit perpetuam fere abscessuum, in contextu celluloso iuuenis mox huc, mox illuc for-

formatorum, sanatunque difficillimorum generatio-
nem. In ganglio autem, abdominis tumoribus, ar-
thritide, in genuum tumoribus et ulceribus, in glan-
dulis colli obduratis, in tumore subaxillari puerpe-
rae, in parotidis tumore, in pertinaci inflammatio-
ne ac tumore manus et scabie humida multum
praefitit cicuta.

In acerbis doloribus digiti et cum rigiditate eius p. 220.
coniunctis, post inflammationem totius manus refi-
ctis, applicuit Noster magnetem artificialem felici
cum successu. Quamquam enim ab initio dolores
usque ad animi prope modum deliquium augebantur,
et per totam extremitatem superiorem usque ad
mammaria vagabantur, tamen, eo ter applicato, dolo-
res sensim euanscebant, cum digiti mobilitate et
totius manus integritate.

VIII.

JOSEPH IACOB PLENCK *Sammlung von Beob-
achtungen über einige Gegenstände der Wundarz-
neykunst. 1ster Theil. Wien zu finden bey Ru-
dolph Gräffer. 1769. 8. Bog. 12 $\frac{1}{2}$.*

i. e.

JOSEPH: IACOB. PLENCK collectio obser-
vationum, chirurgiam spectantium. Pars I.

Variis caussis, quibus chirurgi ab obseruationibus
dignis, quae posteritati relinquuntur, vulgan-
dis detinentur, a Nostro memoratis et refutatis, CL.
PLENCK variis scriptis iam clarus, secum consti-
tuit, chirurgicas obseruationes in continuato quo-
dam opere cum viris, hac arte claris, communicare.
Ad quod opus eo utilius atque perfectius redden-
dum Cl. Auctor inuitat et alios eruditos, qui rogan-
tur

tur, suas obseruationes tradere bibliopolae huic, que pollicetur; eas ita, vti sunt traditae, inserere. Facit hinc Cl. Auctor cum hac, cuius summam cum Lectoribus communicabimus, parte huius operis initium. Quae quamquam praeter nonnullas theorias, quarum suo loco mentionem faciemus, et iudicio Lectorum submittemus, nouitatem rerum non adeo prodit, tamen vtilia, ex aliis Auctoribus mutuata et Nostri obseruationibus partim illustrata, partim correcta in se continet.

p. 15. 1) *De optima methodo, viles chirurgos reipublicae tradendi.* Ac primum quidem agitur a Cl. Auctore de iis, quae scitu sunt necessaria ei, qui chirurgiae destinatus est. Huc pertinet linguarum cognitio, vbi Cl. Auctor solummodo latinam vrget. Dein ad ea, quae chirurgum callere oporteat, prae creditur.

p. 59. 2) *De fulguris ac tonitru effectibus in corpore humano.* Cum ante aliquot annos fulguris tactos atque imperfectos inspicere oporteret, nec ullam laesionem externam Noster animaduerteret, paulo accuratius in hanc rem inquisiuit Auctorumque obseruationes, huc spectantes, cum recentiorum physica contulit indeque hunc commentarium conscripsit. Effectibus fulguris itaque omnino consideratis, eos potissimum Noster, qui in humanum cadunt corpus, contemplatur. Atque hos persequitur hoc ordine: fulgur interficit saepenumero sine conspicua corporis laesione; non raro vnis interimitur sine alterius laesione; interdum multos humo prosternit sine vlliis destructione; oriuntur fugillationes in cute et in aliis corporis cavitatibus; relinquunt paralyses, ac vulnera, sclopetorum ad instar; ossa sine mollium partium labe diffinguntur et vestimenta;

mem-

membra, cutis ac crines comburuntur a fulgure; porro ab eo saepe fit totius corporis incineratio et metallorum solutio.

Materia fulguris est materia electrica. Quo fun. p. 67.

damento nititur Noster ad effectus iam commemoratos fulguris explicandos. Materia enim electrica, quam calerrime in solidissimas penetrat partes, atque, quidquid resistit, disrumpit, nec non fluidas partes summopere expandit. Quod si itaque electrica aut fulguris materia humanum tangit corpus, tum omnes humores in vasis suis praeter modum expanduntur. Quo facto, vasa dilatantur, relaxantur, non raro rumpuntur, inde fugillationes et extrausationes sanguinis in variis corporis partibus fulmine tactorum sequuntur. Quod vasa hic patiuntur eorumque fluida in se continentia, id quoque in nervos eorumque fluidum, in quos pariter ac in alias corporis partes agit tonitru et fulgur, cadit. Quibus nimirum paralyti affectis eorumque sensibilitate orbata, irritabilitas organorum vitalium est sublata, sine qua nulla est vita.

His demonstratis, singulos, a nobis supra indi. p. 93.

catos tonitru effectus persequitur et exempla, eosdem illustrantia, ex variis Auctoribus Noster colligit, tandemque curam addit, quam breuiter hic trademus. Cum vero hi effectus partim totum corpus, partim quasdam corporis solummodo tangant partes, curationem illorum et vniuersalem et particularem esse oportet. Cura^o itaque vniuersalis cernitur in vasis euacuandis, roborandis et electrica materia e corpore eliminanda. Primum fit venaesectione et laxantibus antiphlogisticis, alterum cortice Peruuiano et tertium absorptione materiae electricae. Hanc absorptionem iuuant, vti Nostro videatur, omnia martialia cum cortice Peruuiano et remediis antiphlogisticis mixta. Quemadmodum

enim

enim ferrum omnino, materiam electricam ad trahit, vti recentiores docent, sic, in et externis martialibus remediis adhibitis, his miseriis in hunc modum opitulari Noster opinatur.

p. 96. Hactenus de vniuersali, nunc de particulari ratione videamus. Paralyses postulant cantharides, epithemata ex vino seu aceto, aqua diluto, in quo globuli martiales sunt soluti. Irritabilitate ac sensibilitate imminuta, deliquioque animi subsequente, anodyna, spirituosa excitantia suuant. Atque ita singulis laesionibus in et externis ita, vti chirurgia praecipit, et Nostri hypothesis suadet, prospicendum est. Tandem rationem, cur, vti et ~~HUX~~ M U S iam obseruauit, externe tonitru tacti faciliter resipiscant, in eo posuit, quod fortasse materi in organa vitalia non penetrauerit. Caeterum, ii, qui hoc experti sunt, optimum barometrum in suis corporibus habent.

p. 99. 3. *Tentamen nouae theoriae effectuum, quos globus, ex tormento explosus, in aerem impingendo edidit. (Luftstreifschüsse).* Variis obseruationibus, hanc rem illustrantibus, a Nostro praemissis, ratiocinando eamdem persequitur, vbi nec totam hanc rem esse negandam, nec ad impulsu[m] globulorum, vti ~~TE~~ V A C H E R *) placuit, respiciendum, sed in potentiam vim, quam globulo ipsi inesse oporteat, inquirendum esse arbitratur. Atque hanc vim quaerit Noster in electricitate cum globulo bellico communicata. Quod si enim globulus per cylindrum tormenti bellici fortissimo impetu atque validissima vi truditur, hac frictione celeri quidem, attamen fortissima, fieri debet electricus. Accedit et hoc, quod globuli hi bellici ex ferro sint constructi illud-

que

*) Mem. de l' Acad. roy. de chirurg. Tom. IV. p. 22. à Paris. 1768. 4. et Comm. nostr. Vol. XVI. p. 8.

que ad materiam electricam deriuandam et declinandum sit proassimum, et quod horum globulorum, validissima vi propulsorum, effectus cum fulguris et electricae materiae effectibus, quam accuratissime conueniant. Id quod a Nostro, accurata comparatione effectuum, a fulgere ac tonitru productorum et supra a nobis indicatorum *) cum globulorum, ex tormentis bellicis effectorum, effectibus instituta, studiose demonstratur. Rebus itaque sic se habentibus, adducitur Noster, ut credat, exire ex hoc globulo, e tormento bellico validissime protruso materieque electrica imbuto, scintillam electricam, quae intret et laedat illas corporis partes, quas proprius progreditur.

Hac itaque theoria defensa et contra dubitatio- p. 135.
nes, quas Cl. Auctor ipse fecit ac refellit, tuita, ad methodum horum effectuum fanandorum deuenit. Incisione, si opus est, facta et extrauasato sanguine separato, suadet fomenta non nimis calida ex aqua seu leni oxycrate, in quo globulus martialis solutus est, ad inflammationem arcendam, dolores leniendos et ad electricam materiam e vulnera attrahendam. Spiritum vini, cum non solum augeat dolores, sed impedit suppurationem et promoueat gangraenam, nec non emollientia epithemata prorsus reuicit. Interne laudat ab initio antiphlogistica, dein, suppuratione imminente, corticem Peruuanum cum extracto martis pomato. Reliquarum praeter ea laesiorum, quas inde oriri oportet, in vasis e. c. neruis, ossibus e. s. p. curatio ex chirurgia omnino diiudicanda est.

4) *De usu opii chirurgico.* Annititur Noster ex p. 143.
scri opii, quem sentit lingua, sapore, et ex effectu irritan-

*) vid. Comment. nostr. h. Vol. p. 430.

irritante, si externe applicatur, demonstrare, illud ad irritantia, dolorem, aestum, vt inflammationem efficientia remedia, potius esse referendum, quam ad refrigerantia ac stupefacentia, ideoque Ei opii coniunctio cum irritantibus atque causticis ad sensibilitatem imminuendam valde absonta videtur. Ex effectibus itaque opii, a Nostro recensitis, e. c in cute sana, in partibus inflammatis, in vulneribus iisque venenatis, in spasmis, a vulnere proficiscentibus, in ossium fracturis, ante et post operationes chirurgicas, in herniis incarceratis, in cancro, in odontalgia, appareat, opium nec refrigerans, nec stupefaciens, sed acre, calidum et irritans esse remedium; illudque in omni omnino inflammatione nocere. Quapropter illius usum in odontalgia, cum inflammatione coniuncta, reicit, in serosa autem atque rheumatica, quam irritando et salivationem excitando iuuat, laudibus extollit. Porro in ossium fracturis interne adhibitum opium non lenit conuulsiones, sed auget inflammationem et accelerat gangraenam ac sphacelum. Opii usum ante et post operationem chirurgicam reicit, et in cancro mortem praecipitare monet.

p. 167. Caeterum non negat anodynem et stupefacentem opii virtutem. Cum autem illa solummodo a volatilibus eius partibus proficiscatur, eaeque a poris cutis parum inhalentur maximamque partem in auras avolent, non potest ille effectus opii, si externe applicatur, exspectari. Interne autem opio exhibito, praeter eius anodynem et antispasmodicam virtutem hac facultate est praeditum neruos atque vas irritandi et humorum motus augendi. Omnia autem omnino, quae hic de opii legimus externo usum, reperimus quoque in materia chirurgica *) a Nostro nuper edita.

5) Ob-

*) vid. E I U S D. materia chirurgica oder Lebte von den
Wür-

5) *Observationes de vulnere diaphragmatis.* Vul-p. 169.
 nere pectoris quatuor digitorum lato, a spina dorsi
 inter sextam et septimam costam veram, inficto,
 aeger ab initio nihil dolorum sentiebat, dormiebat
 bene et crastino die ad labores consuetos se confere-
 bat. Versus horam autem huius diei decimam atro-
 cissimos experiebatur dolores, qui subinde augeban-
 tur, nec vlo remedio cedebant ac sequentem no-
 ñem fere totam perdurabant, quibus remissis, ae-
 ger iterum dormiebat. Tum mane pulsus febrem
 indicabat et seri, sanguine tineti, vnciae duae emanab-
 hant e vulnera. Postea erat difficilior respiratio, at-
 que aeger dolorem magnum sub vulnera sentiebat,
 qui, remediis in et externis adhibitis, non cedebat,
 sed in deglutitione et profunda respiratione cresce-
 bat. Tertio die respiratio magis magisque retar-
 dabatur, abdomen apparebat tumidum, nec febris,
 nec dolor cessabant. Atque sic, symptomatibus au-
 ñis, die sexto aeger subito est mortuus.

Cadavere aperto, sinistrorum in media prope-p. 175,
 modum diaphragmatis et eius musculosa pariter, ac
 aponeurotica parte vulnus vnius pollicis detegeba-
 tur. Per quod transibat coli aliqua pars, quae
 sphacelosa erat et turgentibus scatebat vasis. At-
 que haec incarceratio intestini symptomata ac mor-
 tem ipsam effecerunt. Cum enim in hoc aegroto
 nec delirium, nec singultus, neque tussis, neque ri-
 fus Sardonius, nec sternutatio, nec vnum symptomata,
 quod diaphragmatis laesionem proderet, adessent, et
 alii sanationem vulnerum diaphragmatis sint largiti;
 haec vulnera, nisi viscus abdominis per vulnus pre-
 mitur, posse sanari, in primis si musculosa eius pars
 est vulnerata, et spasmum caninum, qui sequitur
 laesionem diaphragmatis, vti nonnulli obseruarunt,

Ee 2 non

*Wurckungen der in der Wundarzney gebräuchlichen
 Heilmittel.* Wien. 1771. 8. p. 376.

non pendere a laesa aponeurotica diaphragmatis parte, sed a neruo laeso, Noster arbitratur.

p. 179. 6) *De usu corticis Peruviani chirurgico* *). Collegit hic Cl. Auctōr exempla, vbi cortex est adhibitus, nimirum in gangraena humida atque sphacelo, in suppuratione, in sanandis vulneribus ac ulceribus, in carcinomate, in morbis scrophulosis, in haemorrhagiis, in putridis febribus, spasmis, morbis oculi, in tumoribus induratis, veris inflammationibus, gangraena sicca atque huius medicamenti commoda et incommoda recenset. His praemisit disquisitionem partium, corticem constituentium, ex qua hoc solum annotare volumus: particulas ferreas inesse cortici demonstrat Noster ex eo, quod magnes corticem attrahere dicat.

IX.

Mémoire sur les argilles, ou recherches et expériences chymiques et physiques sur la nature des terres les plus propres à l'agriculture et sur les moyens, de fertiliser celles, qui sont stériles. Par Mr. BAUME'. A Paris chez Lacombe. 1770. 8. Pl. 7.

h. e.

Commentatio de argilla, seu disquisitiones et experimenta chemica nec non physica, de natura terrarum, ad agriculturam aptissimorum, deque methodo, terras, quae steriles sunt, fertiles reddendi. Auctore Cl. BAUME'.

Commentatio haec, vti Cl. Auctōr in praefatione notat, cum aliis de praemio, quod Academias

*) Eadem Cl. Auctore sunt repetita in materia chirurgica supra iam memorata p. 280.

nia Burdigalensis pro explicanda quaestione de argilla in usum agriculturae chemice disquirenda ad annum 1767. constituerat, certauit, neque tamen obtinuit. Conqueritur autem Cl. Auctor, ambitum huius quaestioñis nimis amplum esse, et academiam melius egisse, si quaestionem in duas diuisisset, duplexque praemium constituisset. Quaestio autem haec fuit: *Quae sint principia argillae constitutiva, et mutationes naturales, quas ea patitur, et quae sit methodus, ad quam argilla fertilis reddi possit.* Cum videret Noster, quaestionem hanc ex tribus membris constare, tractationem quoque in tres partes divisit. Primo nimurum ostendit, quae sint argillae partes constitutivaes, deinde mutationes naturales, quas patitur argilla, pertractat, tandem methodum, ad quam argilla fertilis reddi possit, explicat.

Argillam ex terra vitrescibili, cum acido vitrio-p. 4. lico coniuncta, constare, per experimenta chemica probare annititur, ita tamen, ut pro diuersis argillae speciebus diuersam dicti acidi copiam, in aliis maiorem, in aliis contra minorem animaduerteret. In uniuersum tamen, acidum vitriolicum argillis coloratis maiori semper in copia inesse, quam albis, hasque semper minus tenaces minusque glutinosas, quam coloratas, esse notat. In causas inquirens. Noster, cur argillae albae minus glutinosae sint, primo ostendit, defectum hunc eo deducendum esse, quod moleculae earumdem minus subtile fereque semper cum magna quantitate micae commixtae sint, qua in re tamen Cl. Auctori assentiri non possumus, siquidem manifesta exempla argillae albae prostent, quae partes subtilissimas et ab omni micae interpositione liberas ostendunt. Altera causa, quam addit, magis probabilius videtur, si dicit, eiusmodi argillas naturam sensim mutatam ostendere, et acidum earum quoad partem euauisse, ita, ut character

raacter argillae sensim paulatimque cessare incipiat. Glutinosam itaque et tenacem argillarum indolem extremae molecularum divisioni, et statui salino adscribit, atque ob has causas argillam ad retinendam aquam idoneam fieri, autumat. Ad phlogiston illud subtilissimum, argillis maiori minoriue copia inhaerens, non attendit Cl. Auctor, licet per experientiam edocti nobis persuadeamus, hoc omnino cum acido vitriolico coniunctum ad glutinosam tenacemque argillarum indolem, multum conferre.

p. 12.

Sed audiamus argumenta, per quae statum argillae salinum et acidi vitriolici praesentiam probare studet Noster. Argillam cum nitro et rursus cum sale marino commiscuit, et destillationi subiecit, sive que spiritum nitri et spiritum salis prodire, ex capite vero mortuo, vel arcanum duplicatum, vel sal mirabile obtineri, perhibet, manifesto indicio, quod acidum vitriolicum, ex argilla proueniens, cum alcali nitri et salis connubium inierint. Immo, quod magis mirandum, sex vncias porcellanae chinenis, in puluerem redactae, cum vncia una nitri commixtas destillationi subiecit, et ad primum statim ignis gradum vapores acidi rubros transiisse, animaduertit. Itaque acidum vitriolicum, licet vasa porcellana igne fortissimo cocta sint, ad minimum tamen quoad partem vasis istis adhuc inhaerere, coniicit. Cum alcali fixo et carbonum puluere argillam mixtam et fusam hepar sulphuris largiri, ex quo sulphur praecipitari possit, praehibet. Argilla, ut porro ostendit Noster, aqua saepius decocta, posthac colata et euaporationi spontaneae relicta, materiam puluerulentam cum paruis crystallis squamosis, micae instar, remixtam praebet; caeterum aqua cum argilla decocta saporem fatuum et durum, ut durae fontium Parisiensium aquae, excitat. Ex decocta aqua, si alcali fixum ei additur, terra alba praecipitatur, quae siccata terrae aluminae

nis similis est; liquor vero, post praecipitationem superstes, si euaporatur, tartarum vitriolatum praebet. Ex his itaque, argillam substantiam salinam, ex terra et acido vitriolico compositam esse, colligitur.

Terram hanc eiusdem naturae esse, ac terram p. 22. aluminis, experimenta euincunt. Si terra aluminis, per alcali fixum ex alumine praecipitata siccatur et igni exponitur, sonum crepitantem ea excitat; humida adhuc glutinosa et tenax est, aquam fortissime retinet ignique fusorio exposita non funditur, fortissimo igni resistit, cumque aequalibus partibus cretae igni exposita in vitrum non verti dicitur. Eadem experimenta cum terra, ex decoctione aquae cum argilla praecipitata, si instituuntur, eadem phaenomena praebent. Si porro quatuor vneiae terrae aluminis cum duabus vnciis aluminis decoquuntur, decoctio saporem aluminosum vitro non excitat, sed saporem aquae crudae fontium Parisiensium habet, si que eadem decoctio euaporationi spontaneae in aere libero exponitur, post aliquot menses crystallos paruas, squamosas, vt argilla, cum aqua decocta praebet. Si insuper argilla cum acido vitriolico diluto coquitur, et euaporationi spontaneae posthac relinquitur, crystalli aluminis perfectae obtinentur. Argillam cum acido nitri vel acido salis digestam, post longum tempus liquores tintos praebuisse, hosque euaporationi spontaneae relictos, crystallos aluminis dedit, Noster perhibet. Eadem phaenomena obseruari, si terra aluminis cum acido nitri vel acido salis digeratur, assentit, et ex cunctis hisce experimentis terram aluminis, terramque argillae, per acida solutam, vnius eiusdemque naturae esse, concludit.

Quod ad naturam terrae, ex argilla separatae, p. 36. itidemque terrae, ex alumine obtentae, attinet, easdem naturae vitrescibilis esse, et eamdem indolem, quae in quarzo, arena, aliisque lapidibus vitrescibilis puris vel pene puris obseruatur, habere Noster

ster nunc ostendit, et experimento probat. Qd^o nimirum vncias arenae bene tritae cum libris duabus cinerum clauellatorum forti igne fudit, et massam obtinuit, ex qua, si aeri libero exponitur, notus ille liquor silicum per deliquescentiam spontaneam obtinetur. Massam hanc aqua soluit, posteaque acido vitriolico ad saturationem usque instillato, precipitatam terram obtinuit, quae, adhuc madida cum acido vitriolico diluto digesta, per evaporationem spontaneam sex septimanis praeterlapsis, crystallos aluminis perfectas praebuit. Eandem hanc terram cum acido nitri digestam crystallos nullas, cum acido salis vero spicula parua saporis styptici dedisse, Noster notat. His itaque obseruatis, terram argillae, terram aluminis et terram ex liquore silicum precipitatam vnius eiusdemque naturae esse, colligit.

P. 41. Progredimur cum Cl. Auctore ad alteram partem quaestionis, vbi de mutationibus naturalibus argillae agitur. Ad tria momenta hic attendit Noster; primo enim exponit, quae sint mutationes, quas patitur argilla, ita tamen, ut formam nondum exuat, licet natura eiusdem paululum mutetur; deinde eas mutationes recenset, per quas natura argillae prorsus mutatur, ita, ut nouam formam induat, nouaque corpora producat; tandem mutationes annotat, quae argillae contingunt, quando in corpora vegetabilia et per haec in animalia transit. Quod ad primum momentum attinet, leuissima argillae mutatio est, si colorem temporis tractu perdit, quod fit, si phlogiston eiusdem cum aliis corporibus coniungitur, quo facto natura eiusdem quodam modo mutatur, et ad alborem perfectum obtinendum non nisi tempus requiri dicitur, sed haec mutatio non nisi preparatoria ad alias maiores subeundas esse videtur. Si enim argilla album colorem obtinet, eamdem subtilitate et glutinosa indole destitui, tactu mi-

nus mollem seu lubricam fieri, moleculas eiusdem agglutinari inter se inuicem et materias terrestres, sabulosas et micas coloratas vel non coloratas formari, immo adeo ex argilla sic mutata, talcum, amiantum et cretam briazonicam ortum ducere, Noster autumat.

Terram, quae in vegetabilibus et animalibus p. 47. continetur, argillaceam esse, ideoque ad nutritiōnem vegetabilium argilla opus esse, Cl. Auctor allerit et experimenta, hunc in finem instituta, communicat. Si cineres vegetabilium aqua elixantur, elixati autem cum acidis digeruntur, solutio eorum cum calore et effervescētia perficitur. Solutio cum acido vitriolico facta, crystallos aluminis, cum crystallis seleniticis mixtas, praebet; crystalli tamen seleniticae ab illis, quae cum terra calcarea, in acido vitriolico soluta, obtinentur, aliquantum differunt. Solutio, cum spiritu nitri facta, crystallos valde adstringentes, cum materia mucilaginosa remixtas, largitur, et solutio, cum acido salis facta, crystallos valde adstringentes exhibet. Ex his patere putat Noster, terram argillaceam eam esse, quae partem vegetabilium constituat, ita tamen, vt cum aquo et oleoso principio coniuncta sensim, sensimque ad naturam terrarum calcarearum quidem inclinet, sed neutiquam in eiusmodi terram mutata sit. Si enim cineres cum acidis vegetabilibus digeruntur, factaque posthac solutio in aere libero evaporatur, crystalli obtinentur, quae quidem crystallis, ex terra calcarea et acido vegetabili obtinendis, similes sunt, minime autem, si calcinantur, calcem viuam praebent, cum tamen crystalli, ex terra calcarea vera et acido vegetabili obtentae, si calcinantur, calcem viuam praebent. Quod tandem ad terram animalium spectat, ossa cum acido vitriolico digessit Cl. Auctor, et ex solutione eorumdem alumen cum multis crystallis

stallis seleniticis sese obtinuisse, perhibet. Terram, ex selenite hoc per alcali separatam, calcinationi quidem subiecit, sed nullam calcem viuam obtinuit. Itaque terram animalium, terram argillaceam magis ad huc, quam in vegetabilibus mutatam esse, et ad terrae calcareae naturam magis accedere, valde tamen adhucdum ab ea remotam, quodammodo inter terram argillaceam et calcaream medium locum tenet, colligit.

p. 59.

Ad tertiam partem quaestionis, vbi ostenditur, quomodo argilla fertilis reddi possit, accedimus. Argilla sola absque aliis admixtis terris vegetationi non fauet, sed potius nocet. Firma enim eius compages et consistentia facit, ut neque radices vegetabilium se extendere, neque germen prorumpere possit. Caeterum quoque argilla, semel humefacta, ob tentitatem impedimento est, quo minus aqua pluviis penetrat; cumque insuper aqua, nequaquam penetrans, in superiore parte retineatur, fit omnino, ut caules, aquae continuo immersi, putrescant et corruptantur. Cum itaque argilla has ob causas vegetationem impedit, nihilominus tamen ob terram suam maxime necessaria esse videatur, alias terras et materias ei admiscendas esse, sequitur. Ut pateat, quae sint illae materiae, quae cum successu admisceri possint, humum seu terram fertilem optimae notae Noster disquisiuit. Vncias nimirum sedecim eiusdem cum aqua commiscuit, posthac partes subtilissimas, aquae inherentes, a crassioribus, fundum statim potentibus, leni vasis inclinatione separavit, sicque sex vncias fabuli crassioris, in fundo collecti, obtinuit. Terram illam subtilem cum aqua separatam posthac collectam et exsiccatam cum aceto digesta, sicque terram calcaream extraxit, quae, ope alcali a fusi separata, quatuor vncias pondere aequauit; terra autem superflue, pondere sex vnciarum, argilla communis

munis fuit. Itaque suadet Noster, solo argilla-
 ceo terras calcareas, sabulum et arenam, margam
 et similia admiscere, sicque solum argillaceum aptum
 reddere. Cum autem sola terrarum miscela agrum
 nondum fertilem reddat, nisi in iis firmus adhibeatur,
 varias tunc eiusdem species examinat. Primo igitur
 ostendit, distinctionem receptam inter firmum cali-
 dum et frigidum falsam esse, et firmum equinum
 vaccino calidorem non esse, licet accumulatus firmus
 equinus prae-vaccino calidior appareat. Hanc vero
 rem ab eo, quod firmus equinus siccior semper fit,
 deducendam esse, nec vñquam, nisi in cumulos col-
 lectum firmum equinum calorem fouere, afferit. Di-
 scrimen tamen omnino inter varias firmi species ad-
 mittendum esse, aliumque magis siccum, alium hu-
 midum reperiri, inque aliis maiorem copiam mate-
 riae salinae et saponaceae, in aliis vero minorem
 eiusdem deprehendi, ideoque alium maiorem alium
 que minorem vtilitatem praestare, concedit, et præ-
 reliquis ob indolem bonae notae firmum ouillum com-
 mendat. Ad effectus firmi attendens ostendit; 1) fi-
 rum terras minus tenaces reddere, et eo disponere,
 vt aquae aerisue transitum permittant; 2) firmum,
 putrefactione absoluta, materiam saponaceam et
 terram vegetabilem valde diuisam relinquere, sicque
 fertilitati quoquis modo prospicere. Tandem cine-
 res vegetabilium ob terram inprimis vegetabilem et
 argillaceam, quam contineant, porro vrinam putre-
 factam et excrementa humana, si per longum prius
 tempus aeri libero exponantur, vt sal volatile, plan-
 tis noxiis, dissipetur, optimo cum fructu adhiberi
 posse, arbitratur.

X.

HENR. IOACH. NEPOM. CRANTZII S.C.A.

Maiestatis Consiliarii etc. Stirpium Austriae
carum Pars I. continens fasciculos tres, editio altera auctior; Pars II. continens fasciculos tres, editio prima. Viennae, impensis
Krausii 1769. 4 mai. alph. 2 pl. 20. tab. aen. 18.

In colligendis, examinandis, describendis et ad sua genera speciesque reducendis Austriae plantis singularem operam collocasse ill. Virum, alio tempore monuimus, simulque instituti rationem, per partes scilicet, siue fasciculos earum descriptionem euulgandi, notauius et fasciculi primi ac secundi, quibus plantae *antiscorbuticae* et *multiflaminæ* continentur, recensionem exhibuimus *). Accedit postea tertius fasciculus siue classis *umbelliferarum*. Tres hosce separatim editos fasciculos, nunc denuo altera hac editione auctos et in vnum volumen congestos accepimus, simulque tres alias, quibus classis *riugentium*, *papilionacearum*, et *orchidum* comprehenduntur, nunc prima vice obtinuimus. Hoc itaque volumine maxima parte absolutam euulgauit suisque observationibus egregie illustravit Austriae Floram ill. Auctor; reliquas, quae adhuc desiderantur, classes, ab indefesso Eiusdem labore expectamus et exoptamus.

Cum e primo et secundo fasciculo, de quibus iam dictum est, accessiones nouae difficile eruantur, pergamus ad Partis I. fasciculum tertium, antea seorsum quoque editum, hac altera editione auctum, qui plantas *umbelliferas* continet. Harum genera primo ex seminibus definire, et duos ordines consti-

tuere

*) Vid. Comment. nostr. Vol. XII. Part. III. p. 410.

tuere voluit Cl. Auctor. Semina enim gerunt vel
 alata, vel *costata*, quae ultima et *friata* dici possent.
 Alata vel *alam* habent *marginalem* tantum, vel *marginalem* et *dorsalem* simul; *Costata* autem siue *friata*
 semina vel *nuda* sunt, vel *tecta*. Ad *alatas marginalis* pertinent *Tordylium*, *Heracleum* et *Selinum*, quas
 porro inter se separauit Cl. Auctor propriis characteribus. *Tordyli* florem radiatum, semen suborbiculatum et *alam* crenatam; *Heracleo* florem plerumque radiatum, semen plano cordiforme, aliamque membranaceam, et *Selino* florem regularem, semen rotundatum aut oblongum aliamque membranaceam tribuit. *Marginalem* et *dorsalem* *alam* habent *Angelica* et *Lasserpitium*; utrumque genus florem regularem, prioris autem semen alis dorso nucleari abscissis, posterioris semen molendinaceum est. *Semina costata nuda* gerunt plures plantae, scilicet *Siler*, flore regulari, semino late longo, 4. 5. costato: *Chaerophyllum* fructu oblongo, aut in acum terminato: *Ligusticum* fructu oblongo et *chaerophyllo* paulum breviore: *Oenanthe* fructu ex cylindrico angulo, armis coronato; *Bupleurum* fructu profunde sulcato, foliis integris, petalis flavis; *Seseli* fructu plus minusque ouato, foliis diuisis, corollis nunquam flavis; *Coriandrum* fructu sphaerico: *Apium* fructu solide cordiformi, aut ex lata basi acuminato minutulo. *Semina tecta* conueniunt, ast fructu membrana plicata tecto *Astrantia*, fructu villoso vel lanagine obducto *Libanotis*, et fructu aut pilis, aut setis, aut aculeis armato *Caucalis* differunt. Haec genera omnia *habitum absoluto* vmbelliferas referunt; sunt vero et quae-dam, quae cum iisdem maximam similitudinem habent, ast aliqua vel vmbraculi, vel seminum binorum, mediae axi affixorum, ratione deflectunt et ita *habitum deliquescentem* fistunt, vt est *Eryngium vmbella*.

bella simplici multiflora, in receptaculo communi
 conico capitata praeditum. Speciem ad haec ge-
 nera pertinentium et in Austria crescentium, non
 solum nomina enarravit, synonymisque ac locis na-
 talibus additis illustravit, sed et fere omnes copiosius
 descripsit; riorum delineationes adiecit et in vari-
 tates, more solito, studiose inquisuit Cl. Auctor. Et
 cum in speciebus rite constituendis et ordinandis
 praecipue versatus fuerit, nonnulla quoque de illis
 dem annotemus. *Heracleum hirsutie* et *dissektione* fo-
 liorum admodum variare frequenter vidit, hinc et
Brancam urfnam offt. Panacem Botanicorum, elegans
aut problematicum, palmatum denique et *angustifolium*
 p. 155. in vnam speciem coegit nomine *Heracleum prothi-*
 p. 161. *forme foliolis pinnatifidis, petalis auriculatis. Pastinacae*
genus forte totum ad Selinum amandauit, officina-
lem dixit Selinum Pastinacam off. foliis pinnatis lanceo-
latis basi semitrilobis. Ita et Peucedanum officinale,
Imperatoriam, nec non Athamantae species, Ceru-
riam et Oreoselinum LINN. Selini fecit species. Cor-
uifoliam CHABRAEI stirp. Icon. p. 389. etiam pro
Selini specie aslumisit, longumque addidit de hac con-
trouersa planta commentarium, quo miram, qua ea-
dem laborat, confusionem aliquo modo extricaret.
Inter alia monuit, Caruifoliae suaem semina, Pastinaca-
germanicae similia, tribuisse IOH. BAUHINUM et
delineasse VAILLANTUM, minime autem cum
Angelicae sylvestris semine conuenire, vt contendit
DILLENIUS; vix condonando hinc errore eandem
semper Sefeli generi inclusisse. LINNAEUM. Selinum caruifolia LINNAEI edit. Spec. II, p. 350 nec
 p. 183. *CHABRAEI, nec Auctoris planta esse videtur. La-*
serpitii quaedam species genus, Siler dictum, consti-
tuunt. Ita Laserpitium Siler LINN. Siler montanum
foliis integris glabris longe ellipticis fine aculeatis, et La-
serpitium trilobum L. Siler trilobum foliis amplis laurinis
trilo-

tribis incisis, dixit et de vltima in specie monuit, in magnam incidere LINNAEUM confusionem, dum *Laferpitia* et *Silera*, quae multo botanico iudicio distinxerunt alii, ita confundit, vt stirpes foliis conuenientes, discrepantes semine, distingui amplius non possint. *Scandicis* genus cum *Chaerophyllo* combi p. 189.
 nauit. *Chaerophylli* bulboſi semina ouata non bene pinxisſe RIVINUM, monuit, cum sint longa, angusta, striata, immatura vero in principio sursum latiora videri, obſeruauit. Non florentem plantam in Cicutae extractum cogi a Viennensibus pharmaco- paeis certo nouit Auctor, et eiusmodi extracto Viennensi plurimae decipiuntur nationes. In Chae- p. 194.
 rophylllo hirsuto caulem aequalē, folia incisa acuta, et semina subulata pro charactere specifico habuit LINNAEUS, plantam autem primum modo signum ostendere, secundum et tertium vix multae utilitatis esse in distinguendis *Chaerophyllis*, Ill. Auctor contendit, eamque definitionem magis *sylvestri*, quam *hirsuto* conuenire aſſerit, hinc dixit plantam *Chaerophyl- lum hirsutum*, caule aequali seminum striatorum corniculis maxime distantibus. *Mutellina* IOH. BAUH. a LINNAEO ad *Phellandrium*, ab HALLERO ad Se- p. 199.
 feli relata: idem *Phellandrium aquaticum*, nec non *Argopodium* et *Meum* factae sunt *Ligustici* species; *Meo* semina glabra striata haud bene LINNAEUM tribuisse, monuit, cum sint costis foliaceis satis eleuatis in alpibus praedita. *Pimpinella tenuifolia* RIV. est *Seseli* biennē caule eretto admodum folioso, et Hippo- p. 204.
 marathrum KRAMERI dieitur *Seseli articulatum*, in- volucro peluiformi. *Falcaria* a Sio ad *Seseli* quoque amandatur. *Coriandri* species aliis huc relatis, multum auctae fuerunt. *Aethusa* dicitur *Coriandrum Cy- napium*, caule distorto, inuolucellis dimidiatis pendulis; *Conium maculatum* nominatur *Coriandrum cicuta*, caule p. 210.
 maculato fuetidum et *Sium latifolium* LINN. *Corian- drum*

drum latifolium caule argute angulato, foliis latis pin
p. 214. natis serratis. *Pimpinella saxifraga*, *Ammi maiu*,
p. 222. et *Carum carui Apii* factae sunt species. *Libanotis*
genus restitutum, *Athamantam cretensem* et *annua*
LINN. in primis continet, de vtriusque speciei diffe
rentiis copiosius exposuit Ill. Auctor. De *Cau*
p. 224. *lide grandiflora* et *leptophylla* monuit, qui duas hu
plantas sub eodem genere cogunt, in charactere ge
neris inuolucris vniuersalis mentionem facere haud
quaquam debere; cum illud saepe nullum sit, no
tante iam HALLERO, quod et in *leptophylla* sa
pius Cl. Auctor obseruauit. In uolucris *grandiflora*
semina coercentur, dum *leptophyllae* nuda sunt inu
lucris linearibus reflexis; etiam in seminibus est dif
ferentia: cornicula perianthii in *grandiflora* praelonga
ta deflexa sunt; in *leptophyllae* seminibus autem ad
modum exigua coniuentia. Ad *Caucalidem* etiam
reduxit *Daucum* et *Saniculam*.

Fasciculus IV. ringentes continet plantas. In
p. 243. *Saluiss* stamina bifurcata esse, negavit, vnum potius
vectis crus stamini supponi, vt mediante articulatione
mobile sit, assumptis; in *glutinosa* et *verticillata* lacinia
rum calicinarum supremarum coalescentiam vdit et
hinc calicem bilabiatum, in quinque dentes fissum ex
charactere generico expungi debere, monuit. In *Le
nuro Cardiaca*, antheras, glandulis ornatas, nunquam
inuenit, vel eiusmodi esse, quales in plurium rin
gentium antheris e. g. Teucrio montano existunt.
Teyrium et *Aiugam* coniunxit, geneuensem *pyrami
dal* varietatem statuit et in ytraque bracteas flora
les fere semper tridentatas, mediumque laciniam
hastatam esse, cognouit. *Galeopsidem* ad *Lamium*
reduxit et calicem quinque aristatum, corollae fau
cem vtrinque in plerisque denticulo plus minusue
spectabili praeditam, et labium superius fornicatum
pro charactere assumptis. *Lamium Galeobdolon* denti
culis

culis destituitur et peculiare genus constituere com-
mode posset. *Stachys annua*, quae dicitur *Stachys be-
tonica* foliis basi attenuatis, corollae galea erecta; in
umbra nata, galeae dorsum pilosum, eamque in sum-
mitate tridentatam, aut crenato fimbriatam, albam,
lateraliter punctis purpureis pictam, barbam vero
sulphuream longo ex fauce sulco donatam et sta-
mina villosa, apice geniculata, suspendentia, an-
theras punctis osseis quasi coralliis albis, asperfas,
obseruauit; plantae vero, in sole educatae, strictior
asperiorque habitus, rictus maior, faux recte fere di-
missa, stamina purpurea, superius vtrinque genicu-
lata, antheras punctis osseis haud asperfas habebant.

Stachys alpina, quae ab *alpina LINNAEI* forte di- P. 269.

verfa est, galeam intus pilosissimam et stamina po-
steriora, crure instructa, gerit, ideoque, annon nouum
inde genus constitui debeat, a Cl. Auctore quaeritur.

Ballotem ad *Marrubium* reduxit et pro charactere as-
sumit calicem hypocrateriformem seu quinque aut
decemdentatum, semper decem striatum, cum con-
stanti vna in vtraque harum notarum praesentia, sci-
licet verticillorum involucris linearibus, aut galea
superiori recta semibifida. *Clinopodium*, quod con- P. 279.

fundi posset cum *Ballote*, habet calicem bilabiatum
et nunquam decemstriatum. In *Prunella* calicem
praecipue descripsit mirumque dixit: est bilabiatus
plicatilis, labio superiore ex gibbositate ascendentis,
lato, tridentato, ex latere in facie anteriori depen-
dent duas auriculae, quae inferiore iunguntur labio,
latiores superne in angulo coniunctionis cum labio
superiori in spinulam terminatae; labium inferius, in
duas lacinias ascendentis aristatas sectum, delapo-
flore, ad superius accedit, naturaliter plicatile, ne
semina elabantur; stamina non bifurca, sed in sum-
mitate dupli tubere instructa vedit Ill. Auctor, an-
therasque in nondum apertis floribus didymas,

Tom. XVII. Pars III.

Ff

orbi-

orbiculari placenta, cuius lateri filamentum inserunt, iunctas, hinc turgentibus antheris solummodo p. 282. findi, probabiliter concludit. In *Origano vulgari* antheras in singulo stamine, mediante divergente cruce articulatas, duas inuenit, hinc in staminibus quatuor antheras octo, quae autem marcidae contrahentes et ad se accedunt. In *Orobanche calicem* constante bifidum, stigma vero bifidum, tri- et quadrifidum obseruauit; inter *maiores* et *laevem* LINNAEUS, distinctionem certam non inuenit, hinc *laevem* pro varietate *maioris* assumit. Praeter veras labiatas sive ringentes hoc etiam fasciculo recensuit reliquias flore monopetalo irregulari praeditas, quas, quoniam multum cum labiatibus commune habent, debquescentes dixit, ut sunt *Lycopus*, *Verbena*, *Menyantha*, *Veronica*, *Digitalis* et *Limosella*. Cur ultimam didynamiis, dum nulla hic subordinationis potentia appareat, LINNAEUS inscripsit; cur alii ringentibus, et ultimo personatis, qui manifestiori errore eius folia opposita argutulataque facit, et flores solitarios axillares, *Centunculum minimum* cum *Limosella aquatica* confundens Cl. ADANSONIUS? questionem addidit Hl. Auctor; nil ringentis seu personati se vidisse asserit et characterem generis, a LINNAEUS traditum, intelligi non posse, contendit, hinc alium dedit: Calix scilicet est quinquefidus et corolla campanulata, quinquefida, aequalis, stigma capitato minores in quadrato antherae quatuor subiectae, capsula vniocularis, biualuis, polysperma.

Papilionaceas comprehendit *Fasciculus V*, ex quibus illae, quae *habitum absolutum* referunt, vel stamina omnia connata et stigma imberbe habent, ut est *Genista*, *Ononis*, *Anthyllis*, vel stamina nouem modo coalita, harumque aliae vel stigma pubescens ut *Orobus*, *Lathyrus*, *Vicia*, vel stigma imberbe, ut *Cytisus*, *Lotus*, *Eruum*, *Trifolium*, *Astragalus*, *Phaca*, *Hedysarum*

Hedysarum, *Coronilla*, *Hippocrepis* et *Medicago*, *habetum deliquescentem* referunt *Fumaria*, *Polygala*. *Genistae* fructum *vnilocularem* non bene tribuit. **LINNAEUS**, cum in nonnullis etiam *multilocularis* esse soleat, quod praecipue in *tinctoria* obseruauit ill. Auctor, in *sagittali* alae reliquis petalis breuiores non sunt, sed carinae longitudine, neque vexillum carinae dimidio breuius, sed alarum et carinae longitudine, stigma involutum in hac specie videre ill. Auctor non potuit. In *Lathyrorum* historia defini-p. 380.

tiones, ex *cirrhis* desumptae, saepe erroneae sunt, imo et foliorum, verbis non satis expressa forma, saepe in errorem ducunt. In *Lathyrō cicera* cirrhos polyphylos, imo saepe ramosos folia minime linearilanceolata, sed ex ouatis oblonga, plantamque totam hirtam et asperam, internodia membranacea rigida hispida et petiolas latere membranaceo siue stipulato praeditos obseruauit et in *pratensis* cirrhos modo monophylos, modo diet triphylos, immo etiam ramosos, et folia vtrinque acuta, eandemque mutationem et in *sylvestri* vidit ill. Auctor. *Ervum tetraspermum* p. 389.

LINNAEUS. *Viciam* dixit *gemellam*, *foliis linearibus*, *filiis obtusis gemellis*, *seminibus globosis quaternis*. Est autem *Vicia* non *Eruum*, nec enim perianthium et longitudine corollae, nec est subaequale, nec legumenteres, et si demum a *Vicia* solo stigmate *Eruum* differt, ut in obseruatione **LINNAEUS** monuit; stamen decimum, **HALLERO** connatum visum, solutum inuenit Cl. Auctor. In *Viciae lathyroidis* iconē, quamp. 393. dederat **ORDEUS**, cirrhos nullos adesse, eos autem et **HERMANNUM** pinxit, et se in viuis plantis vidisse, praeterea in vtraque figura folia caulinadiuersa, et nulla cum suis plantis conuenire ill. Auctor monuit. *Cytisos Genistis* apponi posse existimat. p. 396. licet separatim haec genera conseruauerit; an in reuoluto vexillo, lateribus non reflexo, manifestum

distinctionis signum, maxime dum stigma inuolutum

p. 402. haud in omnibus *Cytisis* obtineat? *Nigricans Cytisus* calicem habet bilabiatum, labio superiore quasi indivisum, aut dentibus ita confluentibus, ut videntatum videatur, stamina omnia connata et siliquam vtrinque acuminatam, non obtusam, gerit. *Lotus Dorycnium* non bene dicitur capitulis aphyllis, illa namque folio uno, duabus tribusue suffulta vedit Auctor. De *Trifolio agresti*

p. 412. rivo monuerat LINNAEUS, calicem ante effloresciam, vix manifeste villosum esse, aut neque in dono deflorato villosum, eam vero caulis partem, quae floralem spicam sustinet, villosissimam obseruauit, et

p. 414. speciem triuiali nomine *Trifolium strepens* dixit ill. Auctor. In *Astragali* genere definiendo calicem inversum descripsit LINNAEUS, denticulosque interiores gradatim minores esse perhibuit, qui tam

p. 435. constanter maiores apparent. *Fumariae bulbosae* unum modo assumit speciem et in ea, quae radice non caua dici solet, praeter colorem nullam vedit differentiam Cl. Auctor.

Fasciculus VI. Orchides continet; de quarum ordine et generibus sermonem singularem praemisit, in eaque ea fere repetiit, quae ill. HALLER de hac familia exposuit. Assumit etiam HALLERIANA genera, modo *Corallorrhizam* omisit, eamque in naturali potius *Epipactidum* familia conseruauit. Eiusdem quatuor ouatos globulos sive antheras, quas ill. HALLER et CHATELAIN in hac planta descripsierunt, cognitu difficiles, easque a se ipso haud vias esse declarauit et secundo statuit, aeque obscurum esse in *Epipactidibus* antheras se aliter, quam in *Orchidibus* habere, et obseruari, stamina in his, ut in aliis, non adeo euidentia esse, antheras saepe sagittatas bisidas, imo, dum in integrum relaxatae sunt, diuisas videri et quatuor, quae tamen non sint. In hac classe species quoque Austriacas omnes copiose et accurate descri-

descripsit; et ubique proprias animaduersiones ac observationes adposuit. Ita inter *Orchidem maculata* p. 496. et *latifoliam* differentiam non adeo evidentem esse monuit; nec enim de soliditate aut fistulositate foliis semper querendum, licet post **HALLERUM** in fistis **LINNAEUS**, nec variabilium bractearum longitudo certius signum exhibit et priorem natam non semper inuenire potuit, et bracteas in *maculata* frequentius ovario longiores vidit **Auctor**; in vtraque trifidum est sextum petalum et reflexa lateralia segmenta in *latifolia*, plana in *maculata* solummodo infidam natam constituere valent, licet aliter contendat **LINNAEUS**. Nec id, quod de his segmentis notauit **HALLERUS** et dein assumpsit **LINNAEUS**, in omnibus varietatibus locum habebit, medium enim segmentum aequa acuminatum in *latifolia* ac in *maculata* apparet, et in vtraque planta haec circumferrata sunt, ut itaque ea modo constans sit differentia, quod in *latifolia* solum lateralia duo extima petala sursum flexa patula sint, supremo cum duobus infimis cucullum faciente, contra vero in *maculata*, dum cum duobus lateralibus extimis etiam superius premium erectum reclinatumque sit. In *Orchide militari* varias plantas, ut varietates coniunxit **LINNAEUS**, quarum aliquas denuo separauit **HALLERUS**; ast *Orchidem galea* et *alis cinereis*, *Orchidem magnam latis foliis galea fusca* s. *nigrante* **IGH. BAVH.** et *Orchidem militarem minorem*, sive *Orchidem 20. 21. et 22. HALLEI Enam. stirp. Helv.* etiam **Illustris Auctor** coniunxit et addidit: limites non video, nec ut separarem, adduci potui, dum viua exemplaria omnium trium simul inspicarem, et vidi nil valere, aut spicae conicae, aut breuissimae, aut longae lusum, nec partium labelli angustam, aut maiorem aliquantulum latitudinem, nec dentes aut serras, aut ipsa demum puncta purpurea scabra; inter haec enim exemplaria etiam collegeram vnum totum niuem, omni macula

et paneto vacuum; in his omnibus id demum sa perfuit signi constantioris quoad colores et picturas, quod cœulli perpetua purpura perfunderentur. Addidit et aliud monitum. **H A L L E R U M :** scilicet labellum quadrifidum descripsisse, mediumque inter crura spinulam neglexisse, ad quam **L I N N A E U S** et **Ill.** Auctor attendentes, quinquefidum id dixerunt.

Non autem contentus fuit **Ill.** Auctor, plantas **A u -**
striacas his fasciculis accuratius descripsisse et ordinasse, sed et eodem tempore, quarundam classium emendationem repetito labore suscepit, genera speciesque indigenarum aequa ac exoticarum denuo disquisitum, plurimaque noua ratione ordinauit et dispositum, neque solum aliorum errores correxit, et **L I N N A E O** saepissime recessit, sed etiam se ipsum multis modis emendauit, ac institutionibus Rei herbariae et nunc indicatis fasciculis assumpta, immutavit. Commodo itaque prioribus iungamus duos libellos, qui hactenus ad manus nostras peruererunt, et quae illis noua atque mutata insunt, breuiter indicamus. Primus est:

Classis Umbelliferarum emendata cum generali seminum tabula et figuris aeneis, in necessarium Instit. Rei herbar. supplementum. Lips. impens. Krausii 1767. 8 mai. pl. 8. tab. aen. 6.

Praemisit a pagina secunda ad quadragesimum generalem de umbelliferis tractationem, in qua præcipue de umbellatae plantas definitione, dein divisione eiusque fundamentis differuit, de inuoluci aestimatione speciatim et copiose egit, illud vero inconstantissimum characterem præbere et hinc nihil valere contendit, multisque exemplis comprobare studuit. Characteres dein genericos, a **L I N N A E O** stabilitos, perlustrauit, eosque nec sufficienes nec constantes, hinc et ipsa ab Eodem atque **A R -**

T E D O

zepo assumpta genera dubia et fallacia esse, declarauit. Familias vmbellatarum, ab **ADANSONIO** compositas, postea seorsim perlustrauit et in his quoque plura monenda inuenit. Quae in ipsa generum et specierum recensione aliter constituit atque mutauit ill. Auctor, huc redeunt:

Tordylium latifolium, *anthriscum* et *nodosum* ab p. 56. hoc genere separauit et ad *Caucalides* reduxit; e contrario autem cum priori coniunxit et *Artediam* et *Hasselquistiam*, in posteriori **ADANSONIUM** secutus. *Anethum* ad *Selinum*, *Cuminum* et *Foeniculum* p. 63. ad *Ligusticum* amandauit, addidit et huic generi *Bunium*, licet adhuc dubius sit, an non ad *Chaerophyllum* potius referri debeat. *Sium rigidius* distincti p. 86. simo *Oenanthes* semine praeditum est, hinc denup. huius generis speciem fecit. *Sio sisarum* dicto *seleos* genus auxit. *Cynapium* et *Conium* a *Coriandro* iterum separauit et genus assumit *Cicutae* nomine, p. 96. eidemque fructum plus minusue globosum et petala regularia tribuit, ab *Apio* autem fructu majori et inuolucris nonnullis in hoc genere dimidiatis distinxit: retulit huc *Sium amomum*, *sium latifolium*, *nodiflorum*, *graeicum*, *sculum*, *Ninfi*, *Conium maculatum*, *Aethusam*, *Cicutam virosam*, *bulbiferam* et *maculatam*. *Anisum Apio* adposuit, addiditque *Daucum Vifnagam* p. 101. et alias. *Libanotis* genus et nunc retinuit, eoque p. 105. non solum plures *Athamantae* species comprehendit, sed et *Bubon macedonicum*, *galbanum*, *gummiferum*, *rigidumque*, et porro *Seseli turbith* adiecit. Ita genera vmbellatarum multum imminuit, et 42 **LINNAEANA**, ab **ADANSONIO** ad 47 multiplicata, ad 21 reduxit ill. Auctor. Icones primo fasciculo additae, et hic accesserunt omnes immutatae. Alter libellus inscribitur:

Classis Cruciformium emendata in necessarium
Instit. Rei herbariae supplementum. Ibid. im-
pens. eiusd. 1769. 8. mai. plag. 9. tab. aen. 3.

Praemisit et huic a p. 5 ad 48 sermonem de ad-
stringendis firmandisque generibus, in quo multum
et contra LINNAEUM, et ADANSONIUM, et
GIESEKENIUM disputauit, quae legi merentur,
ut et eae, quas de glandulis cruciformium repetitas
a pag. 49-55 dedit obseruationes; ex quibus luculen-
ter cognouimus horum corpusculorum pro generibus
definiendis insufficientiam, eamque vel vnico exem-
pli comprobemus. *Erysimum offic.* habet labia vtrin-
que duo spectantia, stamina maiora et in centro de-
pressam scutellam, cui stamina minora insident. *Ery-
simum cheiranthoides* ad stamina minora, scutellas di-
midiatas duas, et ad stamina maiora glandulam vnam
cristatam. *Erysimum barbarea* extus inter stamina
maiora et calicem, cornua exstantia glandulosa duo et
scutellas exiguae duas patentes et margine sectas. *E-
allisaria* ad maiora stamina extus duo glandulosa tu-
bera complanata, duasque scutellas connexas, *E. pannonicum* glandulas scutellatas pro minori-
bus staminibus duas, inter quadratum tuberculum
quasi coalitas, et inter stamina maiora et calicem
glandulas confluentes duas latae atque bicornes. Ex
quibus, addit Ill. Auctor, patet non duo Erysima vi-
figurae, positionis glandularum et numeri sibi simili-
lma esse. Harum plantarum tres ordines constituit;
1) continet *filiulas*, quae breues fructuum capsulas
non adeo in gracilem longitudinem protensas gerunt,
2) *filiquatas*, quae inter priores et subsequentes me-
dias crassiori solidiorique materie productas et elon-
gatas capsulas habent, 3) *filiquas*, quarum gracilis
et elongata bivaluis capsula futuris duabus, alterna-
tim semina affigentibus, gaudet. Omnis cruciformis
planta, quae florem irregularem quasi radiatum habet,

ad *Iberis* genus referri debet. *Thlaspi* character con-p. 71. sifit in capsula, alis, si adsunt, non consideratis, plus minusue verticaliter obcordata apice hylo exsculpta; *Camelina* antea ab Ill. Auctore pro genere peculiari assumpta, septo, valuis parallelo, a reliquis quidem differt *Thlaspeos* speciebus, ast et silicula nuda s. non alata cum *Bursa pastoris* conuenit, et hinc ad idem genus reducitur. *Nasturtium*, quo *Lepidiip.* 79. *LINN.* species plures complectuntur, fructum gerit plus minusue basi obcordatum, siue crassiori basi infra sensim in tenuiorem apicem, vnum aut duos, extenuata; quorsum et *Subularia*, nomine *Nasturtium palustre* fol. *subulatis* *silicula ouata*, vt et *Cochlearia draba* amandantur. Differt ab hoc *Lepidium* fructu p. 82. nec supra, nec infra stricte obcordato, sed orbiculato magis, raro elongato, valuis carinatis, dissepimento contrario; et distinguitur ab *Alyssum* staminibus puris non calcaratis, a *Clypeola* dissepimento, quod in hac valuis parallelum, prout et ipsa siliqua magis complanata est. Neque *Nasturtium Iberis*, neque *Lepidium bonariense* diandrias esse monuit Cl. Auctor, et in ultima stamina manifeste sex, in concavitate foliorum calicinorum degentia, antheris flauis, repetita observatione vidit. *Peltaria LINNAEI*, quam *Bohadschiam* dixerat Ill. Auctor, nunc nominatur *Clypeolap.* 91. *alliacea* fol. *radicalibus cordatis*, *caulinis* *amplexicaulis lanceolatis*; *Biscutella* vtraque *LINNAEI* etiam ad *Clypeolam* refertur. *Cochlearia* fructum subglobo-p. 96. sum vni et bilocularem gerit, hinc et *Crambe* species *Myagrum saxatile*, *paniculatum*, et *rugosum* *LINN.* huc reduxit, et ita hoc genus specierum numero auxit, e contrario *Cochleariam coronopum* ad *Myagrum* p. 100. amandauit, quorsum et *Anagisticam*, *Bunias cornutum*, *erucaginem*, et *orientalem* reduxit, et ex *Myagri* Linnaeanis speciebus solum *persiliatum* hic retinuit. *Ricotia* nunc facta fuit *Ijatidis* species, sumpto cha-p. 114.

ractere a valuis nauicularibus, quibus differt a *Lam.*
 p. 105. *ria.* *Rapistrum* genus definitur fructu articulato, seu
 per angustatas et quasi abruptas phalangas in longi-
 tudinem disposito; huc pertinet *Myagrum perenne*,
orientale, *hispanicum* et *aegyptium*, *Bunias cakile*, *Ro-*
phanus sibiricus et *raphanistrum LINNAEI*. Quae-
 dam cruciformium genera tuberculo inter stamna
 breuiora et tubam, interque longiora et calicem, con-
 veniunt, scilicet *Raphanus*, *Sinapi*, *Brassica*, calice,
 autem patente vel coniiente, erecto vel clauso fru-
 ctuque plus minus longo, nunc cornu fungoso simili,
 nunc alio modo constructo, diuersa; quae nihilomi-
 nus coniunxit uno genere Cl. Auctor, nomine *Ra-*
 p. 105. *phani* conseruato, hinc praeter *Raphanum sativum* et
caudatum, decem *Sinapeos* et nouem *Brassicae* spe-
 cies *LINNAEI* hoc reduxit, *Brassica orientalis* ad *Ery-*
 p. 113. *simum* relata. *Erysimus* siliquam adscripsit quadran-
 gulam, angulis oppositis vel persistentibus, vel duo-
 bus depressionibus, et cornu non longum; retinuit
 hic *LINNAEI* species, addidit autem *Brassicae* orien-
 talem, *Cheiranthum cheiri* et, auctoritate aliorum per-
 p. 118. motus, duas *Turritides*. *Cheiranthes* tribuit germen,
 vtrinque denticulo tuberoso, in aliis euanescente, in
 aliis accrescente ornatum, calicem clausum, gibbum,
 stamna plana et siliquam variam non quadrangulam.
 p. 126. Numerum *Cardamines* specierum, a *LINNAE* re-
 censitarum tribus *Dentariis* auxit et ita hoc genus
 p. 132. integrum huc amandauit. *Sisymbrii* genus, aucto-
 ritate *LINNAEI*, conseruasse, ast et emendationem
 postulari, monuit. In *Hesperide*, *Heliophila*, *Arabi*,
Lunaria, *Draba* et *Vella LINNAEUM* presse securus
 fuit. Icones fasciculo Cruciformium Austriacarum
 adpositae, et hic repetitae inueniuntur omnes.

XI.

Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandsche Maatschappye der Weetenschappen te Harlem IX Deels 1 Stuck 1766. 2 Stuck 1766. 3 Stuck 1767. 8. 5 alph. 6½ pl. 6. tab. aen.

h. e.

Commentarii societatis scientiarum Harlemonis. Vol. IX. P. I. II. III.

Continet prima pars responcionem Cl. FORMEV P. I. ad quaestionem a Societate Harlemoni ad annum 1763 propositam: *Quomodo animus infantum, ingeniumque sint tractanda, quo frugi tandem bonique evadant?* qui praemium monetae aureae d. 21. maii 1765. reportauit.

In altera parte reperiuntur:

P. II.

1. Responcio Cl. A. HULSHOFF ad eandem p. I., quaestionem. Cui praemium monetae argenteae tributum est.

2. Responcio ad eandem quaestionem Auctore p. 121. Cl. H. A. CHATELAIN, quae eodem praemio ornata est.

3. Responcio Cl. CORNEL. VAN DER PALM p. I. ad eandem quaestionem, quae idem praemium reportauit.

4. Responcio ad eandem quaestionem, omisso p. 195. nomine Auctoris.

Insunt

Insunt in parte tertia:

p. I. 1. *Nova solutio comparationum astronomicarum potentiae quartae et potentiae tertiae*, Auctore Cl. WILH. OTTO REITZ.

p. 44. 2. *Contemplatio vis particularum fluidarum, aquam potissimum constituentium*, Auctore Cl. I. R. HENNERT, quam ex idiomate Franco-gallico transtulit I. I. BLASSIERE.

p. 136. 3. *Quid de arbore cognitionis boni et mali, de interna eius natura, forte venenata, sentiat*, refert Cl. p. 163. p. VERSLUYS. Demonstrat Noster, fructum huius arboris ex insita sua letifera indole corpus humanum corrupisse, et ad mortem subeundam aptum p. 180. reddidisse. Obiectiones huic sententiae obujas solvit, et ad difficultates denique, ab aliis sibi obieetas, espodet.

p. 193. 4. *Tractatio de organo auditus physteteris macrocephali LINN.* (Cachetot of Pot-Walvisch), Auctore Cl. p. CAMPER. Conuenit fabrica organi auditus in hoc pisce cetaceo quodammodo cum fabrica organi quadrupedum, ita ut certum sit, eum non, ut pisces, aquae tremore *) sed aeris audire. Auribus externis caret. Instruitur vero meatu auditorio, membrana tympani, ossiculis auditus tribus, concha, atque, vti Cl. Auctor suspicatur, etiam tuba Eu-

ftachia-
*) Vide descriptionem organi auditus piscium squamoforum a Cl. CAMPERO in Actis Harlemensibus Vol. VII. p. 1. p. 79. communicatam. Conf. Comm. nostr. Vol. XVI. p. 513. Notamus hac occasione, Cl. Auctorem monere amphibiorum nantium LINNAEI organum auditus conuenire cum piscium squamoforum organo; crocodili vero cum aliis amphibiiis repubibus.

stachiana. Malleus non mouetur in iis piscibus, sed ossi affixus est. Incus dentis duplii radice instructi figuram habet, stapes vero digiti phalangam aemulatur. Maximam autem attentionem meretur canarium semicircularium in piscibus his defectus, quos tamen in omnibus aliis animalibus reperiri, ita ut a DUVERNEYO sedes sensus auditus habitu sint, notum est *). Stapes basi sua duplicem aperturam conchae, quae in tympani cavitatem patet, obtagit. Tympani cavae ipsa pro mole animalis satis parua est. Concha vero duplii spira, ut in homine, constat.

5. *Tractatus super celeritatem venti*, Auctore p. 230.
I. LULOF S.

6. *Observatio de duabus personis mortuū unius p. 277.*
siusdemque canis, hydrophobia mortuū, Auctore Cl. I. H. OTTENS. M. D. Puer, sex annorum d. 30. maii 1765. mortuū canis tribus vulneribus in sinistra faciei parte, afflictus, post aliquot dies iterum restitutus est. Noster d. 28 iunii acceritus, aegrum dep. 279. dolore faucium, et impedita deglutitione conuentem, ut adeo, si quid fluidi ori admoueretur, statim conuelleretur, inuenit. Pulsu celeri et paulum p. 282. duriore existente causam in angina latere credens, postero tamen die, signis iisdem, symptomatibus vero peioribus, sensimque incrementibus, ita, ut d. 30. iun. pulsus celer et debilis, extremitates vero frigidae essent, veram hydrophobiam adesse cognovit. Enemate applicato, conuulsionibus vehementioribus correptus obiit. Vir, quinquaginta p. 286. trium annorum, referebat d. 1. iul. Nostro, se ab eodem cane, eodemque die, quo puer ille mordetur,

*) In serpentibus forte ob exiguitatem reperire non potuit Cl. GEOFFROY Mem. préf. T. II. p. 179.
vid. Comm. nostr. Vol. VI. p. 513.

tur, leuiter in naso et labio superiore vulneratum, verum sine alio incommodo ex his curatum esse.

p. 288. Mercurialibus ei datis d. 4. iul. de dolore capitis et gingiuarum questus est, qui d. 6. iul. auctus visum

p. 290. maxillae aegro non concessit. Salivatione d. 8. iul. orta, dolor d. 15. remittens d. 18. plane cessauit. Continuato visu mereurii ad 1 d. aug. bene se habuit aeger praeter obtusum dolorem capitis, qui tamen postea cessauit. Hinc Cl. Auctori, cum per vndecim hebdomadas nullum hydrophobiae signum prediret, nulla amplius eius suspicio relicta est; atamen d. 22. aug. Noster, aegrum, conuulsionibus agitatum, et de angustia faucium conquerentem, vt,

p. 293. quominus biberet, impediretur, inuenit. Cum causam huius angustiae in ore non posset detegere, aeger vero, magno visu fluidi quid ingerens, conuulsus ingratum sonum ederet, aegrum Noster, vt hydrophobum tractauit, specifico Cl. N U G E N T dato. Symptomatibus d. 24. aug. ingrauescitibus, nec iustis remediis compescendis, aeger post conuulsionem placide exspirauit. Effectu veneni in hoc lentius conspicuo quaestiones mouet Noster: numne huic minus veneni communicatum sit, pueru illo? an oriatur haec varietas ex diuersa fabrica corporum, vt ita sistema neruosum pueri facilius, quam senescens viri possit commoueri? estne veneni vis in hoc viro per medicamenta ita fracta, vt solito tardius (d. 85.) prodiret vel mitius saeuiret, cum in pueru citius (d. 31.) cerneretur? vel pendet tandem haec varietas ab ipsa huius veneni indole?

p. 313. 7. *Adnotationes circa infisionem variolarum* edit Cl. I. HOOVIUS. Amplam satis exhibuit Cl. Auctor tractationem, quam omnem hic explicare fini nostro esset contrarium; sufficiat ergo, si breuissimis indicemus, quid Cl. Auctor velit: profert nimirum

mirum plurimas Auctorum, de infistione variolarum, sententias: argumenta eorum, quibus vel iusitio-
nem impugnarunt, vel eam defendent, ipse vel
soluit, vel ab aliis iam soluta adducit: comparantur
naturales variolae cum infisit, ut pateat, quibus
conueniant, vel differant: recenset variam metho-
dum Auctorum, qua vel ad praeparationem vel ad
dispositionem corporum, in inferendis variolis, re-
spicerent, nec non signa et symptomata percurrit,
quibus diagnosis verarum constet variolarum, ne
prognosis male formetur. Reliquis praetermissis
hoc addere liceat, ex adductis omnibus haud obsec-
re patere, Cl. Auctorem, ab infistione variolarum,
omnibus bene obseruatis, non esse alienum, videri
eum potius eam commendare, et, ut inuentum ho-
minibus salutare ac frugiferum, non esse reiiciendum,
indicare.

8. Altera relatio de deformitate singulari, in pelu*p. 583.*
fetus humani reperta, Auctore Cl. M. VAN GEUNS.

Quae praeternaturalia in pelu fetus, alio loco de-
scripti *) detexit, nobis communicat: corpus ves-*p. 586.*
cam vrinariam inter et intestinum rectum, vesicae
trinariae imaginem referens, modo, ut paulo ma-
ius esset, magisque promineret, inuenit. Sulco
verticali, sursum profundiore, deorsum planiore bi-
furcatum hoc quasi videbatur. Vaginam vteri *p. 587.*
repraesentare exinde cognouit, quod sursum in vte-
rum intrabat, tubulo vero, pudendis externis im-
misso, vesicam primo vrinariam poterat inflare, et,
hac distenta, etiam vagina haec cum vtero aere im-
plebantur. Partibus externis dissectis, cognouit,
vaginam hanc, apice obtuso ad collum vesicae vri-
nariae fese adiungere, et cum ea per orificium, quod
inter

*) vid. Verhandeling. Vol.VIII. P. I. p. 169. et Comm.
nostr. Vol. hoc p. 124.

inter utriusque vreteris aperturam paulo profundius erat, communicare, reliquam vero vaginae viam, vrethram, vaginae magnitudini aequalem, cum de-

p. 590. fectu clitoridis, explere. His per quinquennium in spiritu seruatis, et vagina aperta, eam intus, tanquam foueam, orificio illo paulo maiorem, ori vteri, mediante membrana musculosa, quae abhinc ad vaginae superiorem partem et ad hanc usque foueam sese extenderet, agglutinatam conspexit. Membrana haec, frenulo non multum absimilis, valde tensa, impressionem illam vaginae efficiebat. Vagina et uterus liquore albicante glutinoso impleti erant. Vagina ampla et crassa erat. Uterus obliquo gaudebat situ, ut tuba Fallopliana sinistra paulo altius dextra illum intraret: Quarum sinistrum ad tubam sinistram, et dextrum ad uterus conspexit, nec non liga-

p. 597. menta rotunda a lege naturali erant deflexa. Nomen huic dat Cl. Auctor *aberrationis vaginae*, et statuit, hunc fetum, etsi deformitas in pectore et abdomen non adfuisset, ex harum praeternaturali partium situ, vitam diutius, ob varia inde oriunda incommoda, pro-

p. 598. trahere non potuisse. Adiicit tandem quaedam, quae praeter naturam in arteriis, in fine intestini ilei, et in manu dextra inuenit, quae omnia, cum ad finem nostrum parum faciant, omittimus.

p. 603. 9. *Vfus olei, ex asphalte parati vterius declaratur a Cl. M. HOFFENS DE COURCELLES* *). Soluit Cl. Auctor obiectiones ab aliis, circa hunc usum, sibi illatas, ut ostendat, medicos illos non bonam formasse indicationem, vel eos ideam, quam de vlcere inueterato haberet, adeo extendisse, ut omnes, quae demumcunque essent, exulcerationes, ex natura sua varias, in variis morbis prodeentes,

ad

*) vid. Verhandel. Vol. VIII. P. I. p. 475. et Comm. nostr. hoc Vol. p. 132.

ad eam referrent; vel denique eos oleum hoc non genuinum adhibuisse. Tribus exemplis hoc pro. p. 606. bat, in quibus, cum ad mentem suam oleum hoc non indicaretur, eius usus male successit. Idem ex. p. 612. ulcerationis, cui oleum ex asphaldo bona sit medicina, ulterius definita, oleique variis defraudationibus indicatis, exemplum ulceris cum acrimoniam curati addidit. Femina triginta quatuor annorum, do. p. 613. loris rheumaticis iamdudum vexata, frigori se exponens, rheumatismum experiebatur. Hoc non curato, nec grauiditatis suae gnara abortiebat, relata tussi cum dolore, in dextra scapula fixo. His per tres fere annos cum febre et anxietate continuatis, magnam subito, animo delinquens, copiam puris ex ore eiiciebat, ex erupta vomica pulmonali, quae ex signis adductis patebat. Hanc Noster p. 615. mense ian. 1765, corpore macilento, bilioso, dolentiose, febre continua, pulsu paruo et debili, materia eiecta, modo vere purulenta et fetida, modo aquae ad instar cum grumis, modo sanguinolenta, sapore falso, cum summa tandem debilitate inuenit. In qua, usu olei non succedente, alia bona tentauit remedia; quibus melius se habuit; medicis aliis tradita (nam sumtibus publicis curabatur) d. 1. iul. Nostro iterum commissa est, ubi acrimoniam fere correctam conspexit, febre et ejectionibus illis continuantibus. Ibi usum olei iterum adhibuit, eamque breui restituit. Duos tandem infantes variolosos, tempore p. 617. suppurationis et exsiccationis febre purulenta labentes, oleo hoc sanauit; utrum vero haec febris usu olei, an ex morbi indole, per se curata sit, non audet determinare.

10. *Observationes de eclipsi solis, d. 16. aug. 1765. p. 621.*
Parisiis a Cl. MESSIER institutae, ex idiomate
Franco-gallico, translatae a Cl. J. LULOFFS.

Tom. XVII. Pars III. Gg 11. Eisr.

p. 627. 11. *Eiusdem eclipsis solis obseruatio Lugduni facta a Cl. LULOF S.*

p. 632. 12. *Obseruatio de rhinocerote, Auctore Cl. s. a. M. GMELIN.* Cum inter scriptores historiae naturalis magna orta sit diuersitas de natura et varietate rhinocerotis, Noster, quid naturae veri inesset, no-

p. 634. biscum communicare non dubitauit. Africanum ab Asiatico non differre: adultum hoc animal duobus cornubus, natu minus uno tauratum, recens vero natum nullo gaudere: interim tamen varietates etiam in his sibi reperiisse afferit, ita, ut alia uno, alia duobus, alia denum tribus instrueta sint cornubus. Cum vero sint, qui Asiaticis maiores vires, cornuque altiora et maiora tribuant, hoc Nostro a diuerso climate, diuerso pabulo vel etiam alio vitae gene- re pendere videtur, communij fato cum aliis be- stiis, ut adeo ex variis cornubus ad diuersam eorum naturam non sit concludendum. *

p. 637. 13. *Quae de chamaeleonte in capite bonae spei ob- seruauit, refert Cl. A. E. VAN BRAAM HOUCK- GEST.* Comparationem instituit Cl. Auctor in-

ter chamaeleontem, quem Cl. HUSSEM descrip- sit *) et inter eos, quos in capite bonae spei repe- riri. Parum inter se differunt, modo ut hi paulo

minores sint, linguam vero maiorem, quam ii, quos

p. 639. Cl. HUSSEM descripsit, habeant. Dentibus quo-

que instruatos in vtraque maxilla vidit, quibus se de-

p. 640. fendunt, vocemque, ut mures, edunt. Conueniunt quoque in mutandis coloribus; in procreandis vero foetibus magnum discrimen est: nam eos non ouiparos, ut ab omnibus hactenus traditum est, sed vi-

p. 641. viparos obseruauit: vidit porro, chamaeleontem sex tantum pullos vno partu excludere. Dissectis qui- busdam,

*) vid. Verhandeling. Vol. VIII. in relatt. p. 229. Comm. nostr. Vol. hoc, p. 137.

busdam, duodecim in aliis, in aliis sex tantum pul-
los, singulos peculiari membrana, alteri altera ad-
nexa, inclusos reperit, vt ex his posset colligere, cha-
maeleonem, duobus stadiis partum absoluere sole-
re. Hi neonati lingua statim, vt veteres ad insecta p. 642.
capienda vtuntur; colorum vero mutationem non
suebunt.

14. *Observationes de frigore mensis Ian. 1767.* p. 645.
Auctore Cl. I. C. PÁLIER.

15. *Additamenta ad trattationem de celeritate p. 661.*
venti, Auctore Cl. I. LULOF S.

Adduntur obseruationes meteorologicae Zwanen-
burghenses anno 1764. factae.

XII:

Traité - Pratique de l'inoculation, dans lequel
on expose les Règles de conduite relatives
au choix de la saison propre à cette opéra-
tion; de l'âge et de la constitution du sujet
à inoculer; de la préparation qui lui con-
vient; de l'espèce de méthode qui doit être
préférée; et du traitement de la maladie
communiquée par l'insertion. Par Mr. G A N-
DOGER DE FOIGNY, Docteur en Méde-
cine, Médécin Consultant du feu Roi de
Pologne Duc de Lorraine et de Bar etc.
A Nancy, chez I. B. Hiacinthe Leclerc, Im-
primeur - Libraire, et à Paris, chez Merlin,
Libraire. 1768. 8. mai. Alph. I. plagg. 10.
absque dedicatione et praefatione.

i. e.

Tractatus practicus de inoculatione, Auctore
Cl. GANDOGER DE FOIGNY.

Et si in commentariis nostris varia, quae inoculationem variolarum concernunt, declarauimus; ab aliquo tamen tempore in hac doctrina explicanda segniores fuimus: tanta enim est libellorum copia, tantus dissensus in iis, tanta repetitio saepius propositorum argumentorum, ut taedeat plura tradere. Ne vero hoc doctrinae medicae caput prorsus seponamus, Lectoribus nostris aliqua ex parte nos satisfacturos credimus, si praesentis libelli re-censionem exhibeamus.

Praemissa introductione, exhibetur historia inoculationis et variarum, quas ipsa subiit, reuolutio-num, satis exacta quidem, quod originem eius atque fata in Anglia potissimum et Gallia concernit, ea autem, quae in reliquis regionibus acta sunt, brevius complectens, ac, quod miramur, de Germania nostra prorsus silens. Haec autem omnia, quum collecta sint ex scriptis, quae in omnium manibus esse putamus, prolixius indicare superfluum duci-mus, et protinus ad opus ipsum recensemendum nos accingimus, quod in quatuor partes distinxit Cl. Auctor, in prima considerans momenta, quae ope-rationem antecedunt, in altera, quae in ipsa opera-tione attendi oportet, in tertia, quae operationem sequuntur, et in quarta quaestiones nonnullas, ad inoculationem spectantes.

p. 88. In parte prima primo loco de examine subiectorum, operationi submittendorum, agit: ex viginti se-ptem, quos inoculauit, quindecim puellae et duo-decim pueri fuerunt, aetatis variae a quadrimestri infante ad homines septemdecim annorum, consti-tutionis etiam diuersae, vitae generis propemodum vnius eiusdemque, exceptis iis, qui ob nimis tene-ram aetatem vietu animali nondum vtebantur, sani-tatis satis bonae, nisi quod puer septemdecim anno-rum haemorrhagia narium periodica, puella octo

anno

annorum diarrhoea habituali, et alia septem annorum scabie, quae tamen maximam partem curata fuerat, laborabant. Acta aptissima ea est, in quap. 97. infans iam a natura ipsa praeparatus est, nempe primorum sex mensium, quibus elapsis, operatio diffrena ad tertium quartumue annum, ne dentitio, diarrhoeae, conuulsiones aliisque morbi infantiles simul concurrant: ut alia argumenta, quae sedulo ex Auctoribus collecta sunt, nunc taceamus. Quodp. 102. ad constitutionem subiecti inoculandi spectat, in eo absint oportet vitium cognitum v. c. Scrophulatum, scorbuticum, morbi haereditarii, constitutio nimis tenera, corpus quocumque modo debilitatum vel quocumque morbo grauiore actu laborans; prudenter est, subtrahere huic operationi feminas grauidas, aut eas, quibus eatameniorum origo instat, aut quibus ea irregulariter fluunt, imo laudanda est solertia TISSOTI, qui etiam pueros ad pubertatis p. 107. terminum accedentes ab eadem excludendos suadet. Admitti e contrario debent infantes sani, temperamenti boni, humoribus bonaे indolis praediti, morbo grauiori nullo laborantes; leuiores enim affectio-nes folae eamdem vix vetant: temperamentum phlegmatico sanguineum opportunius est biliose et melancholico. Temporis etiam anni, in quo insti-tuenda est operatio, omnino rationem haberi oportet: conuenientissimum quidem est ab initio martii ad finem iunii, et rursus ab initio septembris ad fines nouembris: quodsi vero epidemia variolo- fa et in reliquis mensibus grassetur, solum tempus ab inoculatione suscipienda detergere non debet. Hoc autem sedulo attendendum est, inoculationem p. 120 tunc locum non habere debere, cum alias quicun-que morbus epidemice regnat, cuius characterem vel naturales variolas assumere, ex obseruationibus patet.

p. 122. His expositis, Cl. Auctor praeparationem subiectorum considerat. Cum alii eamdem nimis strietam exigant, alii eamdem prorsus negligant, medium tenet Noster, et assertum Cl. PETIT sequitur,

p. 126. praeparationem sine eo, quod absolute necessaria sit, utilem esse posse, idque cum ratiociniis satiis ponderosis, tum aliorum ac sui ipsius experientia comprobat. Neque vero ipsa in omnibus subiectis una eademque esse poterit, sed in genere ad tria momenta reduci se patitur: constitutio nimis debilis ac tenera roboranda; nimis fortis ac robusta debilitanda; quocumque modo vitiata, corrigenda est.

Prioribus vixi largiori et bonae nutritionis, lactisque usu succurrendum est, concesso in prouectiore aetate pauco vino aqua temperato, et prae reliquis exercitium in aere liberiori commendetur: purgantia ad minimum semel exhiberi debent, pro varietate circumstantiarum repetenda, et caute, nec nisi mitiora, feligenda. Infantibus mercurius dulcis ob vim anthelminticam egregie conductit. Si acrimoniae humorum suspicio quaedam adest, decoctum hordei cum aequalibus partibus lactis remedium mane exhibetur.

p. 142. Secunda classis diminutionem virium exigit; omnia iis subtrahenda sunt, quae vel multum nutriunt, vel calefaciunt; vita genus sensim mutetur, ne eneruatio subita subsequatur; totum regimen debet esse temperans, parum nutriendis, antiphlogisticum; exercitium fortius, non tamen eo usque protractum, ut corpus fatigetur: animi contentio quaevis remouenda. Venaelectio raro omitti potest, et Cl. Auctor in iuuenibus plethoricis saepe duabus usus est, altera in principio praeparationis, altera die post operationem: rarius tamen in feminis eadem opus est, quia operatio non nisi tertio die post menstruorum cessationem instituitur. Balnea maximi usus sunt: saepe etiam

pedi-

pediluuiia iis praestant, de quibus tamen recte usur-
pandis ad **T I S S O T U M** lectores suos Auctor noster
amandat. Purgationes minus necessariae sunt,
quam in classe priori: vna tamen vix superfedere
possimus. Mercurius autem dulcis, ab Anglis
tanti aestimatus, hic minus conuenit, sed laxantia
vegetabilia seligenda sunt. Seri lactis in tota praepa-
ratione egregius usus est. Tertia classis corre*cti*. p. 151.
onem morborum, qui subiecto inhaerent, ex aliis
doctrinae capitibus desumendam postulat, neque
generaliter quicquam hic praecipi potest. **T E M P U S** p. 152.
praeparationis in subiecto sano quindecim diebus
terminari potest: si iam morbosa quaedam disposi-
tio adest, nihil certi hic statuendum est. Mittimus
exactiorem descriptionem singulorum punctorum
praeparationis, cum ex iis, quae iam adduximus,
momenta eiusdem satis patere arbitremur. Speci-
fica antiuariolosa, a quibusdam Auctoriis magno-p. 156.
pere in praeparatione commendata, Noster reiicit,
praeter mercurium dulcem in infantibus verminosis,
et in adultis temperamenti pueris vel viscidis lym-
pha laborantibus. In genere denique repetit, modum
seruandum esse in praeparatione, ne eadem iu-
stos limites transgressa corpus ultra modum debilitate
tur, morbique ipsius coctio et eruptio impediatur.

In parte secunda primo de selectu materiae va-p. 159.
riolosae et loci insertionis differitur. Prior ad qua-
tuor momenta redit, ad subiectum, ex quo ea desu-
mitur, ad modum eamdem colligendi et seruandi, ad
tempus, per quod illa efficacitatem suam exserit, et
ad praeparationes quasdam, quibus indigere ean-
dem nonnulli putant. Quod primum attinet, tu-
tissimum est, depromere eam a subiecto, quod vario-
lis benignis, discretis, bonae indolis, aut si fieri
possit, artificialibus labore, neque ullo alio morbo
affectum sit: optimum etiam erit, si tum colligatur,

cum variolae non sunt epidemicae. Secundum mo-
mentum differt pro diuersitate inoculationis seu

p. 165. incisionibus seu punctura cum lanceolae apice per-
genda: in priori casu, vbi fila gossypina pure im-
praegnantur, eadem ad ignem siccanda sunt, prius-
quam asseruentur. Materia vtrum ante vel post
coctionem colligatur, perinde est: in posteriori
casu optimum est, si protinus inoculatio fieri queat,
simulac lanceola pure impraegnata fuerit; quod si
fieri nequeat, itidem exsiccatione opus est. Sin ex
subiecto inoculato desumitur, lanceola vesiculae
facta immittenda est, quae eo loco oritur, vbi punctura
fuit, quippe in qua pus copiosius, quam alibi, haeret.
Quod ad tertium momentum pertinet, absolute qui-
dem dici nequit, quandiu efficacitas puris asseruati,
perduret: optimum tamen est, pure, quam recen-
tissimum haberi poterit, vti, ne inoculatio successu-

p. 173. destituantur. Praeparatio puris, si qua vniuersaliter
locum habet, in eo tantum ponenda videtur, vt
successiue ex uno subiecto inoculato in alterum
transferatur: tota autem haec res mera coniectura
est, experimentis demum comprobanda.

p. 176. Quod locum insitionis concernit, brachia pre-
ferenda sunt femoribus, quia idea reuulsionis, quam
nonnulli sibi finixerunt, nulla est, vulnera femorum
difficilius sanantur, crebriusque decubitum ad glan-
dulas inguinales efficiunt, quam ad axillares, si ope-
ratio in brachio instituta fuerit; porro, quia incel-
sum sub statu conualefcientiae impediunt, quia Angli
illam in solo brachio peragunt, et denique, quia in
feminis decori ratio iusta habenda est.

p. 179. Pertractantur postmodum diuersae inoculationis
methodi, in Europa visitatae, nempe per vesicatorium,
per incisionem ac per puncturam. In incisione
praestat filis, pure impraegnatis, vti, quam pustulis
ipsis exsiccatis et in puluerem redactis. Cauendum
practer-

praeterea, ne incisio profundius in cutis ipsius sub. p. 186. stantiam penetret, ex qua caussa periculosisima symptomata ipsamque mortem evenisse compertum est. Proficuum etiam censetur in quois brachio p. 188. incisionem facere, quo certius euentus respondeat. Methodus puncturae, Suttoniana vulgo dicta, ex epistola Cl. MIDDLETON ad Cl. DEPOTEUX data, copiose et exacte describitur, et varia de ea p. 190. dem iudicia ex notissimo DIMS DALII opere *) vna cum correctionibus ab eodem in usum vocatis adduntur, vbi tamen, demonstrata contradictione, ab hoc viro Cl. admissa, monet Auctor, se multum cavere, ne aliqua inter aegrum variolosum et inoculum communicatio intercedat, sed uterque licet in una eademque domo, singulus tamen in peculiari conclavi contineatur.

Quaeritur ergo, quaenam ex tribus recensitis p. 204. methodis praे reliquis sit eligenda? Methodus per vesicatorium id tantum commodi habet, ut meticulosiores aegri nullum instrumentum videant, neque sub ipso operationis momento dolorem percipient: incommoda autem inde oriunda, et multo grauiora, quam ut leuioribus istis commodis aequiparari possit, iam id effecerunt, ut haec methodus nostro aucto plane obsoleuerit. Methodus per incisionem multa incommoda cum priori communia habet, praesertim quod mutatio per vnguenta et emplastra superficie partis, in qua insitio facta est, dignosci nequeat, quae in eadem geratur, neque ergo euentus morbi praeuideri possit, item quod frequentissime vulneribus istis erysipelas brachii superueniat. Methodum Suttonianam reliquis anteponendam esse, suadent ratio praeparationis, quamquam in ea Noster purgantia mercurialia, vti iam ex super. p. 211. rioribus patet, minus probat; commoda ex ratione

G g 5 vulne-

*) Comm. nostror. Vol. XVI, p. 694.

vulneris inflicti redundantia: regimen et admissio aeris moderate frigidis; exempla innumera fere in Anglia occurrentia, quibus patet, contagium aequa bene hoc modo, ac reliquis, cum corpore communicari,

p. 222. immo methodum istam naturae maxime conformem atque adeo antiquissimam, neque nunc demum a **SUTORIO** inuentam esse, siquidem puncturae iam multos ante annos in regionibus, orientem versus sitis, adhibitae, aer frigidus in tempore eruptionis variolarum naturalium iam a **SYDENHAMIO, BOERHAAVIO** aliisque summi nominis medicis commendatus, et virtutes specificae mercurialium et antimonialium ab eodem **BOERHAAVIO** multis laudibus euectae fuerint.

p. 225. Quo autem de successu operationis certiores reddamur, varias cautelas ab insitore obseruandas præscribit Cl. Auctor. 1. Si effectus inoculationis primis diebus sese non monstrauerint, non ad trium hebdomadum, quod Angli faciunt, sed ad nouem solum aut decem dierum spatium nouam, nec, si haec quoque frustranea fuerit, eodem rursus tempore elapso, tertiam repetendam operationem differt. 2. Praestat, quod Anglis itidem solenne est, plures simul operationi submittere, ne deficiens successus operationis in malam puris indolem coniiciatur. 3. Probe dispiciendum est, ne subiectum, inoculationi subiiciendum, naturalium iam variolarum contagium occulte delitescens secum gerat: qua in re definienda dici vix potest, quanta circumspectione, vel in ipso operationis actu, opus sit, ne fallamur. 4. Si variolae naturales familiae cuidam constanter exitiosae fuerint, caussam huius funesti euentus quovis modo indagari, indagatamque remoueri oportet. 5. In feminis inoculatio, nonnisi altero vel tertio post menstruorum profluvium cessans die, instituenda est. 6. In infantibus prospiciendum, ne infortunia ex casu aliisue, externis iniuriis enata inoculationi tribuantur.

Progradimur ad partem tertiam, in qua momenta post operationem factam animaduertenda describuntur: et primo quidem capite historia morbi exactissime exposita exhibetur, quam in quatuor p. 235. riodos Cl. Auctor diuidit, nempe eruptionis localis, febris inuasionis, eruptionis generalis, ac denique suppurationis et exsiccationis pustularum. In singula periodo sollicite discrimen inter symptomata localia ab incisione, et a punctura profecta annotat, et ex eorum inter se comparatione hanc illi omnimode praefert, in duobus aegris altero febris die eamdem duplicatam animaduertit, qui postmodum insigni copia pustularum variolosarum affecti sunt, quod procul dubio maximam partem calori intensiori temperie anni adscribendum erat. Vlcus ab incisione relictum diutius suppurat, quam quod a punctura superstes est, vnde nonnulli posteriorem methodum suspectam reddere allaborauerunt, quod p. 277. eadem corpus non satis depuretur; verum pus istud non amplius variolosum esse, cum pustulae reliquae exsiccatae fuerint, ex eo patet, quod inoculatio, eiusmodi pure facta, plane frustranea est. Interim tamen experientia Cl. Auctoris eum docuit, etiam post puncturam in corpore cacochymico vlcus p. 279. diurnius relinqui posse, quo rite tractato, corpus tandem meliorem sanitatem acquirat.

Caput secundum ea exponit, quae medico in p. 281. morbo ipso peragenda incumbant. Proprie nonnisi secunda periodus medici attentionem et moderacionem exigit; reliqua omnia naturae committenda sunt. In febre ergo moderanda omnis cura adhibenda est, vbi in primis copiose agitur de liberiore ac frigidiore aere admittendo, et de commodis inde exspectandis. Quamquam autem Angli neque insigniorem frigoris gradum reformati, Noster tamen conuenientissimum eum iudicat, in quo ther. p. 292. momen-

mometrum Reaumurianum ad 10 vel 11 gradus ascendet. Dispositio diaetae, remediorum, exercitii corporis cert. ample praescribitur ad normam potissimum D I M S D A L I I. Febris intensior, ad p. 310. leuiora deliria vel in infantibus ad conuulsiones vsque increscens, solis temperantibus nitrosis et camphoratis ac clysmatibus cedit, neque umquam velicatoriis opus fore Cl. Auctor existimat. Eruptio p. 312. nimis impetuosa copiosiorum pustularum eodem modo, vt febris iusto vehementior, tractari debet: conuenit etiam apozemate aluum ducere, quae methodus D I M S D A L I O optime cessit. Nimis parca ex adverso copia pustularum nutritionem paulo pleniorem p. 315. exigit, nec tunc vini usus improbatur, quod tamen generosum sit et cum aqua permistum. Exsiccatione perfecta, aegrum intra duarum hebdomadum spatium bis vel ter purgare sufficit: curationem usus decoctionis tonicae et diureticae terminat, quae ex corticis chinas in puluerem redacti granis triginta et salis tartari granis decem consistit, quae in aquae communis libris duabus per momentum temporis ebulliant, cui deinde parum lactis addendum est: in conualescentiae statu maximopere cauendum est, ne, mutatione nimis subita, aeger ad pristinam vitae rationem regrediat.

Caput tertium varietates quasdam sistit in decursu variolarum artificialium interdum obseruandas. Cl. Auctor vidit aliquando totum morbum p. 319. intra nouem dies absolu, non nisi in loco puncturæ pustula maiorenata: simile quid D I M S D A L I V s etiam in nonnullis aegris obseruavit, qui dubitauit quidem, vtrum hic morbus vere variolosus dici debet, quod tamen utique fieri debere, Noster variis argumentis comprobat. In aliis contra subiectis morbus solito longius protrahitur. Illud exanthem p. 328. matum, cum variolis coniunctorum, genus, quod Angli *rash* dicunt, Noster numquam vidi. Nau-

seac

seco et vomitus sub initium febris accedentes, si diutius durent, aqua tepida, vel vbi stimulo opus est, in adultis grano uno tartari emeticci addito, vel septem aut octo granis ipecacuanha cum decem vel duodecim granis absorbentis terrei remistis, euacuatio promouenda est, quae dosis tamen in infantibus et subiectis tenuioribus minui debet: quibus usurpati, si nauseae tamen subsistant, apozemate laxante tolluntur, non neglecto simul clysterum usu. Secundariam eruptio- nem variolarum insitarum, morbo nondum ad finem p. 330. perdueto, cuius DIMSDALIUS meminit, itidem No- ster numquam confpexit. Inter symptomata, quae variolis hoc modo insitis superuenire possunt, so- p. 334. lummodo erysipelas et ophthalmia attentionem quamdam merentur, quae ideo breuibus adhuc per- tractat, licet seipsum numquam eadem animaduer- tisse profiteatur.

Quarta pars operis primo inquirit, num vario- p. 344. he insitae a recidiuis tutos nos reddere possint? quod absolute adfirmatur, si nimirum inoculatio cum suc- cessu peracta fuerit. Argumenta complura, quae maximam partem ex scriptis notissimis inoculationis defensorum deponit, ad hanc propositionem comprobandam adduxit Cl. Auctor, ex quibus, ob nouitatem rei, nonnisi ultimum recensebimus, quo p. 360. narratur, Cl. RICHARD DE HAVTESIERQ iu- veni bono cum successu variolas inoculasse, eamque operationem, homine in domo remota detento, per integrum annum ad minimum vigesies repetiis- se, quo videret, utrum ille variolas plus simplici vice experiretur, aut a saepius applicato varioloso con- tagio ullo modo corpus detrimentum capturum esset neutrum autem eorum euenisse.

Quo clarius asserti huius veritas elucescat, secundo p. 365. loco variolae verae siue naturales eae fuerint, siue artificiales, et sic dictae spuriae, quas tamen hoc nomine prorsus indignas esse Cl. Auctor demonstrat, inutuo

mutuo inter se comparantur, et discrimen inter
utrasque, ratione durationis morbi, periculi, quod in
illis semper timendum, in his nullum fere est, effe.
ctuum et symptomatum ostenditur. Alia vero qua-
stio est, num persona repetitis vicibus inoculationi
at semper sine successu, subiecta, a naturalibus va-
riolis immunis censenda sit? quod quidem absolute
affirmari non posse Auctor noster putat, sed mul-
tos tamen homines eiusmodi in tenerima aetate
sibimetipsis quidem insciis, iisdem laborare potuisse,
argumentis variis omnino verosimile reddit.

p. 384.

p. 388.

p. 408.

p. 417.

XIII.

Tal ovn den fin- ullega Fär- Afveln, hållt för Kongl. Vetenskaps Academien, vid Praesidii nedläggande, den 25 April 1770, af CLAS ALSTRÖMER, Assessor i kongl. Commerce-Collegio, Ledamot of Botan. Societeten i Florentz. Stockholm, tryckt has Lars Salvius 1770. pag. 110. 8 mai.

i. e.

Sermo de ouium lana teneriori vestitarum progenie, habitus, in confessu R. Academiae scientiarum, quum munere praesidis defungeretur, a CLAUDIO ALSTRÖMER.

Ad hoc argumentum persequendum Cl. Auctorem parentis eius beati, de patria oeconomicis, et opificiorum variorum, inuentis bene meriti, excitauit et exemplum et admonitio: Ut vero tam scite periteque illud pertractaret, singularis illa effecit, qua pollet, historiae naturalis scientia, commoratio iis in regionibus, quibus laus primariae in ouibus colendis scientiae adscribenda, Hispania nempe et Anglia, diuturnior ipsa eius in patria crebro hac de re capta experientia, librorum denique cuiuscunque generis huc spectantium lectio. Nostrum erit, iudicii lati rationem in sequentibus reddere. Quum vero multa simul Cl. Auctor attingat, quae oeconomiam praecipue feriunt, in his, vtpote ab instituto nostro magis alienis, licebit esse breuioribus.

In culturae ouium origine fatisque delineandis Auctor noster ad remotissima usque tempora regreditur, ouesque inter prima animalia ob cibum vestitumque curae fuisse cum VARRONE arbitratur, licet artem, lanam in telas contexendi, paullo serius homi-

homines didicisse omnino probabile fit. Et hoc quidem genti Elamiticae videtur primum nota fuisse. Quid dein Aegyptii, gens Iudaica, Phoeniciorum, Graeci, Melitenses, Romani, in hac re praestiferint, ex monumentis antiquis operose Cl. Auctor eruit. Accedit tum ad initia progressumque ouium culturae texturarumque in Hispania, vrbibus Burgundicis praecipue iis, in Brabantia et Flandria sitis, in Belgio, in Anglia.

p. 20. Quod lana Hispanica teneritate et praetio Angliae antistet, non climati, sed dignitati et solertia, in qua ouium cultio apud gentem istam inde a priscis temporibus habetur, tribuit. Pastores olim siue, ut nunc vocantur, gregum ouillorum possessores in societatem per totam Hispaniam coierunt, quae constituto tempore et loco conuentus fuos habuit. Postea hi gregum domini regia lege auctorati fuerunt. Greges ipsi pabuli causa ab uno loco in alium transferuntur, hieme scilicet in planitiam prouinciarum australium, et aestate in frigidiorum prouinciarum colles et subalpina loca. Et sub hac quidem ouium migratione liber pascuorum etsi alieni fundi, quibus usus concessus. Sunt et alia instituta, in commoda huius rei pecuariae parta, facta, quae hic recensere prolixum nimis foret. Indicamus modo locis cultis publica lege indictum, ut pro translatione ouium via latitudinis vlnarum suecarum 126 aperta maneret, pastores a quibusdam publicis expensis immunes esse, ex promptuariis regiis mitiori pretio sal istis vendi, licere illis sub hac migratione pro necessitate arbores prosternere, militum contra latrones vel hostes, si opus praesidium concedi, et quae alia eiusdem generis commoda sunt. Per totum annum oues Hispanicae, eo tempore excepto, quo tondentur, sub dio degunt. Ad speciei, autem integratatem et praestantiam conseruandam in primis

p. 24. Greges ipsi pabuli causa ab uno loco in alium transferuntur, hieme scilicet in planitiam prouinciarum australium, et aestate in frigidiorum prouinciarum colles et subalpina loca. Et sub hac quidem ouium migratione liber pascuorum etsi alieni fundi, quibus usus concessus. Sunt et alia instituta, in commoda huius rei pecuariae parta, facta, quae hic recensere prolixum nimis foret. Indicamus modo locis cultis publica lege indictum, ut pro translatione ouium via latitudinis vlnarum suecarum 126 aperta maneret, pastores a quibusdam publicis expensis immunes esse, ex promptuariis regiis mitiori pretio sal istis vendi, licere illis sub hac migratione pro necessitate arbores prosternere, militum contra latrones vel hostes, si opus praesidium concedi, et quae alia eiusdem generis commoda sunt. Per totum annum oues Hispanicae, eo tempore excepto, quo tondentur, sub dio degunt. Ad speciei, autem integratatem et praestantiam conseruandam in primis

p. 25. Greges ipsi pabuli causa ab uno loco in alium transferuntur, hieme scilicet in planitiam prouinciarum australium, et aestate in frigidiorum prouinciarum colles et subalpina loca. Et sub hac quidem ouium migratione liber pascuorum etsi alieni fundi, quibus usus concessus. Sunt et alia instituta, in commoda huius rei pecuariae parta, facta, quae hic recensere prolixum nimis foret. Indicamus modo locis cultis publica lege indictum, ut pro translatione ouium via latitudinis vlnarum suecarum 126 aperta maneret, pastores a quibusdam publicis expensis immunes esse, ex promptuariis regiis mitiori pretio sal istis vendi, licere illis sub hac migratione pro necessitate arbores prosternere, militum contra latrones vel hostes, si opus praesidium concedi, et quae alia eiusdem generis commoda sunt. Per totum annum oues Hispanicae, eo tempore excepto, quo tondentur, sub dio degunt. Ad speciei, autem integratatem et praestantiam conseruandam in primis

p. 27. Greges ipsi pabuli causa ab uno loco in alium transferuntur, hieme scilicet in planitiam prouinciarum australium, et aestate in frigidiorum prouinciarum colles et subalpina loca. Et sub hac quidem ouium migratione liber pascuorum etsi alieni fundi, quibus usus concessus. Sunt et alia instituta, in commoda huius rei pecuariae parta, facta, quae hic recensere prolixum nimis foret. Indicamus modo locis cultis publica lege indictum, ut pro translatione ouium via latitudinis vlnarum suecarum 126 aperta maneret, pastores a quibusdam publicis expensis immunes esse, ex promptuariis regiis mitiori pretio sal istis vendi, licere illis sub hac migratione pro necessitate arbores prosternere, militum contra latrones vel hostes, si opus praesidium concedi, et quae alia eiusdem generis commoda sunt. Per totum annum oues Hispanicae, eo tempore excepto, quo tondentur, sub dio degunt. Ad speciei, autem integratatem et praestantiam conseruandam in primis

p. 31. Greges ipsi pabuli causa ab uno loco in alium transferuntur, hieme scilicet in planitiam prouinciarum australium, et aestate in frigidiorum prouinciarum colles et subalpina loca. Et sub hac quidem ouium migratione liber pascuorum etsi alieni fundi, quibus usus concessus. Sunt et alia instituta, in commoda huius rei pecuariae parta, facta, quae hic recensere prolixum nimis foret. Indicamus modo locis cultis publica lege indictum, ut pro translatione ouium via latitudinis vlnarum suecarum 126 aperta maneret, pastores a quibusdam publicis expensis immunes esse, ex promptuariis regiis mitiori pretio sal istis vendi, licere illis sub hac migratione pro necessitate arbores prosternere, militum contra latrones vel hostes, si opus praesidium concedi, et quae alia eiusdem generis commoda sunt. Per totum annum oues Hispanicae, eo tempore excepto, quo tondentur, sub dio degunt. Ad speciei, autem integratatem et praestantiam conseruandam in primis

p. 32. Greges ipsi pabuli causa ab uno loco in alium transferuntur, hieme scilicet in planitiam prouinciarum australium, et aestate in frigidiorum prouinciarum colles et subalpina loca. Et sub hac quidem ouium migratione liber pascuorum etsi alieni fundi, quibus usus concessus. Sunt et alia instituta, in commoda huius rei pecuariae parta, facta, quae hic recensere prolixum nimis foret. Indicamus modo locis cultis publica lege indictum, ut pro translatione ouium via latitudinis vlnarum suecarum 126 aperta maneret, pastores a quibusdam publicis expensis immunes esse, ex promptuariis regiis mitiori pretio sal istis vendi, licere illis sub hac migratione pro necessitate arbores prosternere, militum contra latrones vel hostes, si opus praesidium concedi, et quae alia eiusdem generis commoda sunt. Per totum annum oues Hispanicae, eo tempore excepto, quo tondentur, sub dio degunt. Ad speciei, autem integratatem et praestantiam conseruandam in primis

mis ad varia sub copula momenta et arietum premium, quos robustos, capaces propagationis et tenera lana obiectos desiderant, respiciunt. Curam quoque haud exiguum habent, ne agnis tenellis ullum damnum accedit; rarius vero in Hispania morbi quium incident. Tonsio haud exigua sollemnitate p. 36. perficitur. Omittimus, quae de ipsa lanae venditione Cl. Auctor notauit.

In Suecia prisco tempore oves, ad progeniem eam p. 49. sum perficiendam ex Germania petitae, quae quidem Suecicis praestantiores fuerunt: ob lanae autem rudiorem naturam, ad telam teneriorem parandam, quotannis copiam lanae foris, praecipue ex Anglia, arcessere opus fuit. Sed b. parentis Auctoris nostri studio et vigilantia, inde ab anno 1715 quotannis ex aliis regionibus, ouium praestantia inclitis, oves in Sueciam translatae. Fuerunt inter has caprae Angolenses ob lanam sic dictam camelianam celebratae. Hae omnes et singulae, sub tanta et si climatum varietate in Suecia, probe viguerunt.

In reliqua huius commentationis parte Auctor p. 51. Cl. caussas disquirit, quae lanam teneriorem ouibus concilient, et de modo, quo haec ipsa in septentrionalibus regionibus obtineri queat. Vtrumque optime demonstrari existimat legibus, quas natura in generatione animantium obseruat, per pensis, quae, ut vterius illustretur, eandem primum cum propagatione plantarum, ad mentem Ill. a LINNE', com. p. 53. parat. Stirpes nimirum diuerfae speciei connubium si ineunt, noua, quae ex hisce emergit progenies, similitudine, quoad florem cum matre, quoad radicem autem, caulem, folia, hirsutiem, magnitudinem, colorem aliasque conditiones cum patre conueniunt. Patet hoc generatione stirpium hybridarum vel fortuito vel studio deditaque opera facta, quarum exempla

pla hic recensentur. In hisce stirpibus mirum est, quod eosque quaedam matrum naturam seruent, vt iisdem insectis pro pabulo, ac matres, inferuant, quod vero iam eam climatis, situs, et terrae diuersitatem ferant, quae antea neutrius parentis naturae accommodata fuit.

p. 59.

Varias plantas, hybrida generatione post creationem productas, sensim prout verosimile Nostro est; ita eadem ratione animalia varia enata, haud absonum illi videtur. Et inde deriuandum esse existimat, quod limites definire inter quosdam animalium ordines, genera et species tam arduum sit. Hanc omniam affinitatem limitum statuendorum difficultatem variis exemplis Cl. Auctor illustrat. Ita pecora genus quasi intermedium inter glires et belluas constituunt; grallae inter anseres et gallinas; nantes inter serpentes et pisces. Simia medio loco inter homines et lemures incedit; phoca inter mustelam, lutram et trichechum; phasianus inter meleagridem et tetraonem. Et quoad species, difficile est distingue-re simiam dasypum a sciurea; canem a lupo et vulpe; tigrinem a pardo; erinaceum americanum ab europaeo; dromedarium a camelio baetriano, asinum a zebra et s. p. vt de auibus, amphibiis, piscibus, insectis et vermibus nihil dicatur. Ut vero hanc opinionem verosimilem reddat, initio rerum assumit tot modo animalia, quot ordines naturales fuissent creata, quae inter se nuptias celebrarunt, vsque dum ea omnia genera & species emerserint, quae iam prostant. Sponte apparet, eiusmodi consociationem inter ea animalia locum habere non potuisse, quae magnitudine, figura praecipue partium generationi dicatarum, elemento circumfuso vel discordia quaedam a se differunt. Hac ratione explicat copiam vel generum vel specierum, qua quidem ordines vel quaedam genera prae ceteris abundant. Fauisse au-

p. 61.

tem
defo
ad
qua
coi
non
non
et
nan
stat
ani
sto
ich
tan
lo
cy
re
m
sp
em
tia
ve
te
de
ti
cl
p
c
m
p
c
s
i
r

tem

tem amplexui mutuo vel libidinem singularem, vel defectum coniugis commodioris, coniicit. Refert p. 65. ad vterius stabilendam hanc hypothesin Auctor, quae **R E A U M U R I U S** de cuniculorum cum gallinis coitu narrat, alii de taurorum cum asina vel equa nomine Iuimarts, nec non de asinorum cum vacca nomine Kumrah consociatione; nam de mulorum et auium hybridarum ex connubio fringillae canariae et carduelis generatione inter omnes constat. Coniecturas suas quoque extendit ad alia animalia. Ut exempla pauca ex multis Cl. Auctoris excitemus, probabile illi videtur, viuerram ichneumonem initio a viuerra zibetha et fele ortam, ceruum camelopardalem a ceruo capreolo et capra ceruicapra, simiam inuum a syluano et cynocephalo, anserem cygnoidem a cygno et anserem, picum medium a maiori et minori rel. Com- p. 67. modissimum connubium est inter animalia eiusdem speciei, sed varietate inter se diuersa, vt canum exemplo constat.

In animalibus hybridis vero pariter, ac in plantis, percipitur, quod quoad corporis figuram convenient cum matre, quoad externum vestitum autem, h. e. lanam vel pilos, ad patrem proprius accedit: repetitque hic Cl. Auctor **L I N N A E I** narrationem, quod, cuniculo comprimente gallinam, exclusus fuerit pullus lanatus. Praecipuum igitur ad p. 69. praestantiam lanae in sobole conseruandam Auctoris consilium est, vt arietes elegantur optimi. Quanti momenti hoc sit, ex **V A R R O N E**, **C O L U M E L L A**, **P A L L A D I O**, **V E R G I L I O** et omnium fere, ouium culturam sibi curae habentium, consensu demonstrat, idque porro quibusdam peculiaribus exemplis illustrat. Ea tantummodo conditione putat sobolis p. 78. maiorem cum matre esse quoad externa similitudinem, quando pater robore et vigore inferior est.

p. 82. Verum et si haec arietum vis fatis experientia vsuque confirmata esse videtur: sunt tamen alii, qui vel climati, vel calori, vel pabulo, vel usui liberae aurae, vel ouium translationi crebriori, vel sibi exhibito lanae praestantiam tribuant. Sed precario hasce omnes causas esse assumtas a Cl. Auctore multis argumentis euincitur. Obseruationibus palam est, quo densioribus pilis pellis constet, eo longioribus et tenerioribus quoque constare. Rationem huius rei explicari existimat arietis grandioris cum femella minori connubio, per quod, quum in sobolem eadem pilorum copia transferatur, hi non possunt non densius pro crescere et consequenter maiorem tenuitatem adipisci. Etenim Angliae et Hispaniae oves, praestantia lanae celebratae, exiliores sunt, quam reliquae rudiori lana tectae.

p. 95. Anno 1764 in Suecia ouium praestantiorum numerus ad 88, 953 ascendit, praeter 23, 384, vilioris paullo notae.

p. 97. Consilia vero Cl. Auctoris ad praestantiam lanae conciliandam, ut rem paucis absoluamus, sequentia sunt. Primum igitur est, ut aries ad propagationem idoneus robustiorque acquiratur. Tanta eiusmodi aries in Hispania in existimatione est, ut vetustissimo tempore imperialibus 1000 fere censeretur, quia hodie adhuc ibidem 100 nummis aureis Hispnicas venit. Si mater pariter probae indolis est, eo melius. Non nisi tertio autumno congressus concedendus, nec nisi ad summum 15 oves femellas comprimeret vni arieti liceat. Post sextum autumnum haud facile pro imprægnatione aries seruandus, nec femella ultra septimum autumnum apta generationi iudicanda. Agni debilioris et vilioris notae mox secludendi. Quum emulgendo lac ouium lana perdatur, ab hac re abstinendum. Pasqua debent mutari, quoties vñquam fieri potest, quum præstantiores herbae

bae sensim consumantur. Aqua sit pura, ne fascio-
lae hepatica et hirudines deglutiantur. Pascere eas
sub dio, maxime salutare est. Lotio ouium non con-
venit, vt quae sua natura aquam reformidant. Ton-
sio semel per annum modo fieri debet. Caudam
praecidere ad exemplum Hispanorum licet, ne la-
nata, lumbis insidentes, conspurcent. Iusta propor-
tio ratione numeri arietum, ouium femellarum et
agnorum requiritur. Proficuum etiam iudicat Cl.
Auctor, vt iis in locis, vbi greges minores modo ali a
singulis possunt, greges isti conducentur et commu-
ni cura ad regulas suppeditatas comprehendantur.

XIV.

De sanguine eiusque motu experimenta refert
et ad orationem solennem, noui muneris ad-
eundi caussa a d. 2. octobr. 1767 recitan-
dam, inuitat D. GEORGIUS CHRISTIA-
NUS REICHEL, Med. Prof. extraord. facult.
Med. Lips. assiss. et Acad. Imperial. nat. cu-
rios. socius. Lipsiae. Ex officina Breitkop-
fia. 4. pl. 4. tab. aen. 1.

Quamuis in nullo fere alio doctrinae physiolo-
gicae capite tanta certitudo conspicatur,
quanta ab HARVÆI inde temporibus in caput de san-
guinis circulo-introducta et per iterata experimen-
ta aucta est; tamen hic quoque non desunt obscu-
riora, quæ explicare et sollertissimus non poterit.
Taliū nonnulla Cl. Auctor, cuius præmaturam
mortem Academia nostra adhuc luget, in hoc sche-
diasmate experimentis microscopicis declarare anni-
titur. Et primum quidem instrumentorum, quæ
adhibuit, fabricam describit. Vfus autem est mi-
croscopio, quod ad LÜBKÜHNII methodum fibi

ipſe conſtruxerat, ſic adaptatum, vt, ſine magno, quod in aliis accidit incommodo, ſolari applicari, atque ita imago rei maior et clarior effici poſſit.

Eorum autem, quae huius ope detexit, ſequentia notata digniora nobis viſa ſunt:

p. 9.

In arteriis, etiam minoribus, globulorum figura fere conſtanter rotunda appetit. Color globulorum non idem; in maioribus egregie ruber, di- minuta vasis diametro ſenſim ad flauedinem declinabat. In minimis, praeter colorem, figura quoque globu-

p. 19. lorum rotunda, in oblongam mutata eſt. In rana 20. 21. langueſcente impulſum ſanguinis alternum in arte-

p. 10. riam bene diſtinxit. Ir. quarundam ranarum meſenterio maculae nigrae obuenerunt, dubiae indolis, cum non in omnibus obſeruarentur. Conuulſiui ranae motus globulorum progressum adeo turbau- runt, vt retrogradus appeteret; languore eidem induc- to nullus plane ſanguinis motus conſpicuus ade- rat. Motus, qui deſiſſe videbatur, irritato animali ita reſtituebatur, vt a maioribus arteriis ortus in mi- nores impulſu demum propagaretur; in venis motus simili modo in maioribus primum, deinde et in mi- noribus restaurobatur. Ligata in diuisionis angulo

p. 11.

17. arteria, ſanguis ligatura impeditus, in alterum, priori vacuo relictio, abiit. In rupta forte vena Cl. Auctor effuſo ſanguine vidit colorem, in coaceruatis globu-

p. 23. lis rubrum, in ſingulis dilutum. Idem quoque in p. 12. arteria rupta contingere vidit. In mure domes- tico arteriosus ſanguis venoso dilutior, motus in vtrisque rapidior quam in rana appetit, in venis tamen glo- buli exaete dignosci potuerunt. In eodem vasa mi-

p. 13. noſ ſanguinem flauescentem, et minora, vnius glo- buli, ſanguinem albidum vehentia vidit. Eadem fe-

p. 14. re omnia in vespertilione obuenerunt. In ranarum pulmonibus, ſub exſpiratione animalis, ſanguis per vasa, vnum globulum transmittentia, in membranas

p. 15. cellu-

cellularum, roris in modum effusus est, in inspiratione autem quieta omnia visa sunt. In rana terre. p. 16. stri venas mesenterii replebant particulae maiores, tantae molis, ut vas ab iis quodammodo distendetur. In arteriis haec corpora non adfuerunt. Anp. 17. globuli aërei? In vasis arteriosis atque venosis, eorumque praecipue ramis maioribus globuli, in axe positi, ruborem pellucidiorem ostenderunt, in parie. p. 18. tibus obscuriores, quod ex tunicarum crassitie facile explicari poterit. In aliqua vena maiori ranae p. 21. sanguinem immobilem vidit, diu ita haerentem, donec moto animali concuteretur. In membrana di. p. 22. gitorum pedis ranae, vasa duo maiora ad latera digiti excurrentia, caetera vero minora flauum humorum vehentia deprehendit. In mure color sanguinis p. 24. arteriosi dilutior quam venosi apparuit; ita tamen, ut in axe globuli obscuriores colorem, quam in parietibus ostenderent, ideoque inuersa ratione, quam p. 17 in frigidis Cl. Auctor obseruauerat. Minora ratti vasa motum progressuum sanguinis p. 26. melius quam maiora conspicendum praebuerunt. Globulos autem in calidis animalibus*) omnibus, quae vidit, minores, quam in ranis deprehendit.

Ex his enarratis sequentia praesertim, caeteris missis, colligi posse videntur:

Sanguinem venosum ab arterioso differre, cum globulorum figura in minimis arteriis mutetur, et globuli, sic mutati in venas transeant, imo in maioribus adeo venis ita persistant. Quanquam enim Cl. Auctor haec in frigidis tantum vidit, eorum

Hh 4. tamen,

*) Vulgo creditum est, calidi sanguinis animalia nullos globulos rubros in vasis suis vehere, ut adeo HALLE RUS de ea re dubitet. Elem. Tom. II. p. 50. Id tamen Nostri experimentis iteratis extra omne dubium positum esse videtur.

H. I. pag. 12. lin. 22. ex errore typograph. pro *vena* leg. *arteria*.

tamen, quae in calidis perspexit, phaenomenorum nullum huic coniecturae contrarium est. Porro, colorem sanguinis magis minusue rubrum a numero globulorum aggregatorum pendere ex plus uno experimento elucescere videtur.

Adiecta est tabula aenea, ab Auctore delineata, in qua globulorum figura et differentia satis eleganter repraesentatur; quae, etsi naturam non prorsus exprimat, caeteras tamen icones, quae hac de re traditae sunt fere omnes superare videtur.

XV.

Adversaria medico practica Vol. I. Pars I. 1769.
Pars II. III. IV. Lips. 1770. 8 mai. alph. 2.
pl. 2. fig. aen. 4.

Non nuper Cl. LUDWIG, praefatione huius operis lecta, vbi caussae, quae institutum horum aduersariorum vulgandorum retardarunt, recensentur, de his edendis cogitasse, ac eorum edendorum vnum hunc esse finem, ut doctrinae suae alumni ad medicinam faciendam sese conuertentes, his suis monitis practicis ducantur et iuuentur, intelleximus. Quapropter et hic vel a Cl. LUDWIG, vel ab aliis omnia, quae praxin medicam tam clinicam, quam chirurgicam et forensem spectant, ita colligentur, ut harum rerum expendendarum fundamenta non solum ex practicis, sed et physicis, anatomicis, chemicis, praecipue pharmaceuticis petantur doctrinis et, si ad rem explicandam opus est, iconibus illustrentur. Nec minus disputationes, prolusiones et orationes Lipsienses, ad exteros non semper venientes et ab ipsis defideratae, in his aduersariis ita repetentur, ut interdum praecipua solummodo capita cuiusdam argumenti breuiter excerpantur, interdum autem integri libelli

ribelli, nouis obseruationibus ditati, prodeant. Tandem et varia doctrinae practicae capita non penitus in institutionibus Cl. LUDWIG exhausta, emendabuntur ac diligentius proponentur. Atque ita hoc opus incepum et primum volumen, quod quatuor partibus constat, vulgatum est.

In cuius parte prima continentur sequentia: Vol. I.

P. I.

1) *Morbi epidemici, sub finem anni 1757 et initium 1758 Lipsiae grassantis, breuis recensio, mense maio et iunio 1758 elaborata.* Cum morbus Lipsiae non solum, sed etiam in variis Germaniae vrbibus, ac iis quidem, in quibus nosodochia militaria fuerunt disposita, grassaretur, non incongruum duxit Cl. Auditor eundem examinare, caussarum et symptomatum vicissitudines ac rationes, electasque medendi methodos repetere et ex obseruationibus suis aequae, ac aliorum medicorum Lipsiensium breuem eius historiam contexere. Erat febris continua putrida petechialis potissimum, interdum febris continua plus minus maligna, mox cum purpura, mox sine ea, interdum hic morbus veram indolem continuae lentae, quam HUXHAMUS neruofam dicit, prodebat. Humida ac tepida tempestas, quae frigidam sequebatur, dein contagium ipsum, in se consideratum, ex commercio cum aegris inductum et porro euolutum, huius morbi generandi occasionem potissimum praebuerunt. Dispositio ad malignitatem suscipiendam non tantum in solidis, circulum humorum dirigenibus, sed in intima potius humorum mixtione posita videbatur, quae non satis accurate definiri potest. Ad insiginem morbi differentiam perpendendam ad quinque imprimis momenta respicitur. Ac primum quidem ad ingressum morbi, secundo ad excretiones, in eo obuenientes, ex primis pariter ac se-

cundis viis, tertio ad febrem plus minusue acutam, quarto ad motus spasticos, quinto denique ad varietatem hominum, morbo correptorum.

p. 37.

Nos de ingressu morbi videamus. In aliis morbus leni impetu, catarrhali simili, incipiebat et die quinto ad septimum vehementiora symptomata succedebant. In aliis quinto iam die petechiae erumpabant, illique nono seu decimo die, raro decimum quartum attingentes, peribant, sopore vel delirii ferocibus accendentibus. In aliis mox ab initio amaror oris cum nausea, dolor capititis vehemens, celebris virium prostratio, noctes insomnes, anxietas praecordiorum, oculi tristes, facies cadauerosa, fastidium carnium, imo omnium alimentorum, haemorrhagiae incompletiae, sudores copiosi viscidii, cutis siccitas cum insigni ardore, vrina turbida cum sedimento leui, tristem morbi exitum indicabant. Quod si vero sub pulsu aequali et satis forti deliria erant similia, cute interea leni madore affecta, aegri vix sibi consci et praecipue surdastrri, minime autem soporosi, lentam morbi solutionem interdum ad vigescendum primum diem et ultra protractam, promittebant.

p. 50.

Indicatio curatoria nititur euacuando et alterando. Venaesectione non adeo opus erat, nec nisi ab initio, quoniam non ad inflammatorias sed ad putridas potius pertinebat haec febris. Vomitoria procederant ab initio interdum, laxantia, clysmata et in progressu morbi, si opus erat. Compositio rhabarbari cum ipecacuanha in sedanda dysenteria erat utilis. Diaphoretica ab initio, ad contagium arcendum in robustis felici eum successu exhibebantur, iisque opiate ad spasmos sedandos et largiorem diaforesin excitandam non sine fructu propinabantur. Ceterum inter alia camphora, liquor cornu cerui succinatus, applicatis vesicatoriis, nec non acida et cortex Peruuanus sunt adhibita. Blandiora cardia-

ca quamquam sine noxa sunt data, tamen morbi temporis et aegri constitutionis ratione habita, haustus vini boni Rhenani seu Franconici p[re]re reliquis praestabat. Nec alexipharmacum calidiora, etiam si a medicis plerumque iure in putridis reiiciuntur, cum acidis dulcificatis combinata, febre exigua, deliriis aliisque grauioribus symptomatibus absentibus, fini fructu p[re]scribebantur.

2) *De extracti hyoscyami viribus et efficacia p[re]s.* p. 71.
serum in melancholicis et epilepticis morbis a Lic. 10-

ANNE ERNESTO GREDING, Ptochotrophee[us]
Waldheimensis et Mitweydensis medico ordinario.
Selegit nimirum Cl. Auctor triginta aegros, ad quos subinde decem alii accesserunt, quorum decem melancholia et, per interualla tantum, mania laborabant, vnde decim perpetui erant maniaci, quatuordecim epilepsia et quinque tam epilepsia, quam mania vexabantur. Incipiebat a grano uno, saccharo mixto, et usque ad octodecim grana per diem dosin in nonnullis augebat, ita ut tres propemodum huius extracti libras consumeret.

Curationum igitur historiis traditis, effectus huius medicamenti Noster contemplatur. Erant sudor sat copiosus, somnus plerumque profundus, placidus tamen ac reficiens, animi tranquillitas atque serenitas, corporis vigor et maior alacritas. His accedunt temporaria brachii sinistri paralytici expeditior mobilitas, nec non aliqua tam epilepsiae, quam maniae mitigatio. Alii vero de obnubilatione, grauitate ac dolore capitis, vertigine conquerebantur et sensuum internorum torpore. Varia exanthemata, ut maculas fuscas mox apparentes, mox euanescentes, impetigines, pustulas in mento et gena dextra cum nasi exulceratione, nec non furunculos hoc extractum cum leuamine in nonnullis produxit. In aliis vri-

nam

nam copiosam, diarrhoeam et vomitus, in paucis ob-
structionem effecit, menstruorum fluxum, ex quin-
quemestri spatio prorsus cohibitum, restituit, eum-
que rite succedentem omnino auxit. Saluationem
excitauit, nec non muci narium secretionem, dolores
rheumaticos, tussim, vti in phthisicis, singultum ac
totius omnino corporis languorem ac debilitatem.

Quamquam igitur huius extracti effectus non sunt
spernendi, tamen, cum ne vnum quidem ab epilepsia
vel mania, nisi cum dispendio non solum sanitatis,
sed etiam vitae, prorsus liberauerit, Cl. Auctor con-
cludit, hyoscyamum nec tuto posse exhiberi vnu in-
terno hominibus, nec remedium esse in melancholi-
cis et epilepticis morbis, ita, vti quibusdam vide-
tur, salutiferum.

p. 119. 3) *Responsum, principis iussu, super variolarum in-
fitione a facultate medica Lipsiensi datum mense iunio
1761.* Commendatur inoculatio ita, ut obiectiones,
quae contra eam adducuntur, primum refutentur,
et dein commoda eius recenseantur, cautionesque
quaedam, inoculationem spectantes, addantur. Sum-
ma obiectionum eo reddit: inoculatio fundamentis
rationalis medicinae, imo plane diuinis legibus ad-
versatur; ex inoculatione aequa proui effectus, ac
ex inuasione naturalium sunt extimescendi; inocu-
latio variolarum haud praepedit verarum recur-
sum; alii ac maiores morbi, post fomitem variolosum,
per inoculationem insufficienter euolutum, ori-
ri possunt. Atque summa commodorum haec est:
morbus cutaneus in iuniore aetate optime fuscitatur,
eui accedit minor faciei deturpatio ab artificialibus,
quam a naturalibus; haec materiae deriuatio ad cu-
tim et febris, per inoculationem excitata, commodis-
simo ac opportunissimo tempore suscipi, indeque
symptomatibus grauioribus occurri potest; per
inocu-

inoculationem contagium melius, facilius ac prius per cutem transfertur, quam fortuitum per respirationem et saliuae vias.

4) *De dextra cordis auricula rupta, mortis subi.* p. 134. *tae caufa; obſeruatio iconē illustrata* *). Iuuenis robusti ac vegeti, vnde uiginti annorum, pectus a calce equi ita percutiebatur, vt humi proſterneretur. Surrexit tamen et in stabulum indignabundus prope ratabat, vbi mortuus concidit. Denudato corpore, nihil animaduertebatur. Abdomen quidem tumidum erat, nullo modo autem laeſum. Thorace autem disquisito ſternum erat fractum: quo remoto perexigua fugillatio in mediastino conſpiciebatur, nec vllum in pectoris cauitate ſanguinis effuſi veſtigium. Pericardium ſero pellucido et ſanguine coagulato ſcatabat. Cor ipsum cum auriculis multo cruore circumdabatur. Auricula vero rupta interne tres habebat fissuras. Quae omnia in iconē addita iſtruantur. Tum quaedam corollaria et nonnulla alia exempla ex *TISSOT*, actis Suecicis, et *MOR- GAGNIO* deprompta, adduntur.

5) *De ratione venaefectionis in haemoptoicis.* An. p. 145 tequam de ſanguinis miſſione in tabe pulmonum laborantibus dicatur, ad cauſas respicit Cl. Auctōr, cur in pulmonibus eorum copioſius colligatur ſanguis, iisque ſanguinis euacuationem accommodat. In omni nimirum corporis vehementi atque immoderata exercitatione, vt saltatione, ſaepenumero ſanguis ad cor dextrum ſeu anterius ita copioſe ac celeſter pellitur, vt a pulmonibus nec fuſcipi, nec ſubigi queat. Oriri exinde oportet haemoptysin, et tum suadet Cl. Auctōr venaefectionem. Porro in nimiis

*) Vlſus eſt hac iconē *DIETERICUS MUMSEN* in diſſertatione inaugurali de corde rupto. Lipſ. 1764. 4.

nimiis animi commotionibus, vti ex moerore et
continuis suspiriis ob amissos consanguineos, inopi-
nato impeditum, sanguinis circulum reddidit venae
sectione liberiorem. Nec non in spasmis grauiori-
bus, nec ab inanitione vasorum profectis, e. c. in-
fantum, a vermibus, dentitione, tussi conuulsu, cum
fructu venam secauit. Habituali vero haemoptoe
orta, vel ex labe pulmonum scirrhosa et ulcerosa,
vel ex obstructionibus et spasmis viscerum infimi
ventris et lentore sanguinis venae portae, curet me-
dicus, ne nimia sanguinis missione noceat. Nec
minus caute versandum est cum iis, qui ex varia ca-
cochymia, seu tenuitate sanguinis, seu vniuersali
corporis imbecillitate haemoptysin patiuntur. Quam-
quam vero rarer in his sanguinis missio conceditur,
tamen eam non plane intermittendam esse, saltem
interdum, probatur exemplo quodam viri cuiusdam
viginti sex annorum, qui, ex labe pulmonum sum-
mopere debilitatus, ad phthisin pulmonalem inclina-
bat. Qui cum diligentie medicorum cura, diaeta
accuratissima, imbecillis licet, per tempus conserua-
tus esset, post moderatam corporis exercitationem
in aere sereno et matutino, tantam sanguinis co-
piam reddebat, vt simul repentinam subiret mortem.

P. 165. 6) *De ratione venaesectionis in vomitu cruento la-
borantibus.* Ob argumenti similitudinem coniunxit
Cl. LUDWIG hanc cum antecedenti tractationem.
Causis, vomitum cruentum efficientibus, enarratis,
venaesectionem non adeo necessariam esse in hoc
morbo, demonstratur. Nota enim sunt plura Cl.
Auctori exempla feminarum, quae praeterea huic
morbo magis obnoxiae sunt prae viris ob inordina-
tum catameniorum fluxum, in quibus sanguinis ef-
fusio per vomitum ad tertiam usque libram et ultra
accessit, illisque sanitas restituta est sine ullo medici-
confilio.

confilio. Quamobrem et suadet Cl. Auctor catameniorum fluxum attendere, de eoque rite ordinando cogitare. Qua occasione mentionem facit ancillae cuiusdam, quae, venaefectione ob catameniorum defectum et tensiones abdominales in primis sub diaphragmate, instituta, paulo post tam enormi ac repentino vomitu cruento laborabat, vt syncopatica caderet, et mortua videretur. Hanc ita excitauit, vt aliqua respirationis et pulsus indicia apparetent. Tum medicamentis analepticis aliisque adiuta, post aliquot hebdomadas sanitati restituebatur, quam quoque per viginti et, quot excurrit, annos adhuc conseruauit.

Non tantum autem sanguis copiosus et grumo-^{p. 173.} fus per vomitum cruentum eiicitur, sed etiam massae membranosae cellulares, polyposis concretionibus non absimiles, simul euomuntur. Quam rem quoque non adeo esse extimescendam, a Cl. Auctore exemplo probatur.

7) *De stasi sanguinis in venis, inflammationem p. 178.*
mentiente. Ex dissectione quorumdam cadaverum intellexit Cl. Auctor, venas magis, quam arterias sanguine infarctas esse; ex qua re ad putridi magis, quam inflammatorii morbi indolem concludere licet. Arteriae enim inflammationis verae characteres nullo modo prae se tulerunt. Quam ob rem quaeritur quoque a Cl. Auctore: vtrum haec stasis inflammation, an, quoniam id in venis tantum sit, inflammationi similis dici queat? Recte quoque Nostro monere visus est amicus, cui hanc tractationem perlegendam dedit, stasis sanguinis in venis varicosum potissimum mentiri posse inflammationem, cum ea in venis, valuulis destitutis, ideoque non nodosis, sed aequaliter distentis obseruatur, in systmate scilicet venae portae, cerebro, pulmonibus aliisque

aliisque visceribus. Quam quidem rem vterius disquirendam et definierendam esse arbitratur.

p. 189. 8) *Meletemata de putredine animali et morbi putridis.* Traduntur hic obseruationes, quae partim diuersitatem, partim mutationem animalis putredinis et morborum putridorum continent.

P. II. In parte secunda haec sequuntur.

p. 194. 1) *De epidemicorum morborum differentia et ratione eos obseruandi.* Cum in vrbibus, frequentia incolarum celebribus, ob varios diaetae errores, morbi non solum copiosiores, quam in iis, qui ruri vivunt et simplici vietu vtuntur, deprehendantur, sed hi ipsi morbi magnam habeant diuersitatem, eo magis enitendum esse Noster arbitratur, vt fallacias signorum intelligentur et notitia morborum epidemicorum non tam vniuersalium, quam qui vni aetate rique vrbi et prouinciae sint proprii, acquiratur. Endemicorum et epidemicorum morborum confiria non satis internosci possunt. Aer quidem horum generationi inseruit, in primis autem subita eius mutation. Nec raro ipsa nutritio et hos morbos nutrit. Nec defunt aliae caussae eosdem efficientes. Suades propterea Cl. Auctor singulares plures obseruationes colligere et ex iis vniuersi morbi indolem definire. Atque hic opus est summa cura, caussas occasionales et praedisponentes attendendi, quae morbos vel exasperent, vel mitigent, vt symptomata constantia et variantia inde definiri queant. Nec mirus adiumentum est ad indolem morbi indagandam methodus medendi, quae minime selecta, sed cuiilibet aegro accommodata esse debet. Contagiosis porro morbis definitis, illi in duo dispescuntur genera, quorum prius illos attinet, qui ex epidemis vniuers.

vniuersalibus oriuntur, subinde contagio nocent multosque rapiunt, caussis sopitis, penitus cessant, nec vnuquam redeunt, nisi similes caussae eos iterum producant. Posterioris eos spectat, qui specifico aliquo contagio nocent, et vel chronicci vel acuti sunt.

2) *Animaduersiones in libellum III. de HAHN*, p. 215. quo de ratione variolarum exponit *). Praemissis quibusdam obseruationibus physico botanicis et anatomico physiologicis, primarias, in quibus totius rei cardo vertitur, addit Cl. Autor obseruationes pathologico practicas, secundum stadiorum ordinem, variolis solennium, ordinatas, et hypothesis, a Cl. HAHN ita excogitata, vt, variolas oriuntur ex evolutione arteriarum cutanearum, arbitretur, phaenomenis naturae non respondere ideoque vel precario assumptam esse, vel minus declarari posse suincit.

3) *Responsa quadam III. de HAHN* ad d. p. 246. LUDWIGII *animaduersiones de natura variolarum contra nouum earum systema directas*. In quibus III. HAHN hypothesis vltierius defenditur, atque ad obieciones a Cl. LUDWIG, cum eo communicatas, respondetur.

4) *De extracti stramonii viribus et efficacia in curandis melancholicis et epilepticis morbis a Lit. IOANN-NE ERNESTO GREDING*. Est eorum, in quibus effectus stramonii obseruauit, numerus quadraginta sex. Effectus vero erant hi: tranquillus plerisque somnus, pauci somno solito diutius indulserunt, et femina per vnicum diem confusa somnolent.

*) Prodiit Vratislauiae 1751, 4.

nolentior; in paucis erat somnus turbulentus; porro oculorum hebetudo, caligo, scintillatio, rerum obiectarum vacillatio, visus duplex, presbyopia; alius conquerebatur de solis, absens licet, splendere. Quemadmodum hae oculorum aegritudines, vnius grani pilula vix deglutita, ab aegris animaduertebantur, sic quoque iterum, intermissione stramonii vsu, ita mox cessabant, ne vilius incommodum quoddam visus retineret.

p. 337. Porro hi effectus sunt animaduersi: siccitudo, copiosa oculorum illachrymatio et conuulsiones, vertigo, ebrietatis sensus, insignis cephalalgia, dolor pulsarius ad os dextrum temporis, eiusque ventis ex ambabus auribus crebrius erumpentibus, mitigatio, lipothymicae accessiones, phantasia laesa, mentis perturbatio plenaria, fitis ingens, clamosa, oris fauciisque siccitas, largum saliuae profluuium, raucedo et linguae intumescentia, appetitus bonus nimisque auctus, ructus acidi in vno, nausea, vomitatio in aliquibus, in pluribus vomitus aquoso pituitosus, biliosus, pituita, acidum spirans, ventris tormenta, interdum satis atrocia, borborygmi, ventris inflationes, epigastrium durum, dolens, tensum, aluus vtplurimum aperta, rarissime obstructa, in plurimis laxa, in nonnullis diarrhoea; sudoris ac urinae excretio erat largior; menstruorum fluxus non solum augebatur, sed per quadriennium absentia restituit hoc extractum; plerorumque inter eius usum corporis alacritas.

p. 343. His stramonii effectibus praeterea adnumerat Cl. Auctor singultum sat vehementem, dolores rheumaticos, frigus plus minus vehementes, febrim plus minus validam et pruritum totius corporis. Ita quoque tussis sicca, post largum sudorem euanscens, sanguis per tussim euomitus, praecordiorum anxietas, purpura chronica, furunculi et dolores cordis pectoris, effectus secundarii esse videntur.

Ex his omnibus effectibus concludit Noster, p. 344
 stramoni, parua dosi propinato, sopiendi vim et
 insignem inesse acrimoniam, quae humores poten-
 ter resoluat et ad varia colatoria maiore copia pel-
 let, solidasque corporis humani partes debilitet et
 spasmis obnoxias reddat. Quam ob rem quoque
 evanescat, inter eius usum adhibita, plus obfuisse,
 quam profuisse videbantur. Nullus, vti ex obser-
 vationibus patet, pristinam sanitatem prorsus recu-
 peravit, nisi adolescentem epilepticum ab epilepsia,
 spasio remanente, liberatum excipias. Plurimi
 vero morbi mitigationem ac imminutionem sense-
 nut. In aliis morbus peior reddebatur, et tres, in
 quorum cadaveribus multa praeternaturalia erant,
 moriebantur. Arbitratur itaque Cl. Auctor, stra-
 monii extractum epilepsiam interdum tollere, mini-
 me autem solum, sine demulcentibus, roborantibus
 et antispasmodicis tuto exhiberi posse aegris. Mi-
 tigari enim huius usu videtur morbus, sed res ae-
 gi in perniciem vertuntur.

5) *De hernia inguinali cum crurali complicata* p. 348
aberratio, animaduersionibus illustrata. Hernia emi-
 nentiam oblongam nec insigniter eleuatam ostende-
 bat, et cruralis quidem, tamen et ea, cum versus os
 pubis extenderetur, inguinalis quoque esse videba-
 tur. Repositione per aliquot dies frustra tentata, et
 viuis medicamentis sine fructu propinatis, hernio-
 tonia necessaria iudicabatur, quae quoque instituta
 est. Incisis itaque integumentis, saccus exiguus her-
 niosus adeo strictus conspiciebatur, vt difficulter
 incideretur, in quo omentum ita callosum, ab an-
 teriori parte exiguum intestini ilei flexum comple-
 xens, erat, vt sine ligatura posset praescindendi. In-
 testini itaque protrusi parte, nulla labe affecta, re-
 posita, annulus dilatabatur quodammodo ad disqui-
 rendum

rendum interiorem ambitum, nec quidquam cum perciperetur, vulnus obtegebatur. Remediis vero tum adhibitis, nulla tamen subsequebatur cæretio aluina, sed aegra, tensione imi ventris magisque aucta, ac subinde debilitate ita consumbatur, ut moriretur.

p. 352. Abdomine aperta, omentum omnino expusum et vasa eius ob summam tensionem durior, callosa et quasi exsuccha, ligamentorum ad instar, deprehendebantur. Inter eam intestini ilei partem, quae, viua adhuc aegra, inter operationem reposa fuerat, alia pars detegebatur iamiam sphacelorum, quae iuxta vasa cruralia sub ligamentum rotundum abscondita erat, et haec erat altera cruralis hernia in viua aegra, a priori non satis distincta. Ceterum erat ileum hue illuc angustum.

p. 354. His obseruationes, hernias omnino spectantes, a Cl. Auctore adduntur. Ac primum quidem variis omenti tensiones considerat, quibus et saepe nausea et vomitus herniosorum et grauidarum adscribi debent. Nec arbitratur, vomitum a quolibet ventris tumore effici posse, sed ventriculo, vel vicino duodenio eorumque irritationi tribuendum esse. In eiusmodi vero validis atque vniuersalibus tensionibus omenti non magnum exspectat ab herniotomia adiumentum. In feminis porro herniae non solum exiguae sunt, sed reperiuntur crurales in feminis crebrius inguinalibus, quam in viris. Causae huius rei praecipuae Nostro videntur, praeter latitudinem marginis anterioris pelvis, progressus chordarum vascularium, quae ligamenta rotunda vici dicuntur. Circa quem nimirum pinguedo arctus concrescit, quam circa vasa spermatica in viris. Contextus itaque cellulosus circa vasa cruralia magis cedit.

6) *De processibus intestinorum tractatio, iconibus p. 363.*

illustrata. Sunt hi intestinorum extensiones, et quoniā eorum fabrica in uniuersum est membranosa, in omnibus quidem tales processus oriri posse opinatur Noster. Verum, an in crassis hoc fiat, dubitat, cum processus eos in tendibus et quidem in ileo potissimum obseruauerit, quod ob valuulum absentiam et motum tardiorum, nisi formatio-
ni, tamen extensioni inseruit. Figura erat eorum conoidea, et crassities, si cum intestino vicino comparatur, una eademque, nec non firmitas; interdum minor, interdum minor amplitudo atque angustia, quem in intestino deprehenditur, longitudo eorum duorum pollicum erat et ultra, orificium eius cum diametro intestini conuenit interdum; ea vasa san-
guifera, quae a parte mesenterii ex propaginibus vasorum mesaraicorum oriuntur, et intestina cingunt variis anastomosis, in processu ipso non cir-
cularia sunt, sed longitudinalia. Hi laterales pro-
cessus oriuntur, vel a parte mesenterio vicina, vel ab altera eidem apposita. Id quod in figuris additis illustratur. Quamquam autem Noster delineatio-
nem horum processuum in fetu declarauit, atque figura quoque adiecta illustrauit, nec non rariora forte exempla successuæ extensionis largitus est,
tamen et in suis extensionem quamdam accedere non dubitat.

7) *Meletomata de putredine animali et morbis p. 382.*

juridis continuata. Finiuit CL LUDWIG iam primam partem *) observationibus de putredine animali. Atque hic potissimum demonstratur, debilitatem solitorum mox caussam, mox effectum putredinis mae esse.

In 3

In

6) *Di*

*) vid. supra p. 496.

P. III. In parte tertia haec leguntur:

p. 387. 1) *Dissertatio de euolutionibus corporis animalis sani et aegri in uniuersum.* Id, quod inuolutum est in triplici naturae regno, se euoluit. Hoc apparet ex salium genesi, arborum gémmiss et fetus animalis mutationibus. Refert itaque Noster omnes mutationes, in vita animali euenientes, ad euolutiones, et quoniam vita animalis vel in sanitate, vel in aegritudine cernitur, dispescit eas in sanas ac morbos euolutiones, vt vires vitae et morbi rite discerni et inter se conferri queant. Antequam autem hoc accuratius explanet, circumscrabit limitibus vocem euolutionis, quae est successiva in corpore humano partium fluidarum et solidarum mutatio, in incremento, conseruatione et destructione eius animaduersa et, cum motus reciproci in minimis non lati pateant, actio ipsa tantum ex effectibus cognosci.

p. 396. Euolutiones in sano corpore attendendas ha-
sunt vniuersales: 1) Euolutio nutrimenti in diges-
tione, quod in chyli et sanguinis elaboratione de-
novo inuoluitur. 2) Euolutio sanguinis in secretio-
nibus et aliis humorum elaborationibus, in lymphas
ceu humoris nutrientis elaboratione rursum inuoluta.
3) Euolutio lymphae vario modo ad solidas partes
adaptandae, quae in ipsa applicatione et conser-
uatione cum fibris in eorum naturam quasi inuolui-
tur. 4) Euolutio fluidi neruei, obscura quidem,
attamen in vniuerso corporis vigore per sensum ac
motum declarata, vt in ea summa vitae animalis
praestantia cernatur. Particulares sunt biliofa, sper-
matica genesis et confirmatio ossium cet. Euolu-
tiones morbosae in variis excretionibus cernuntur
solitis, aequae ac insolitis. Dum nimirum per vires
solidarum partium elasticas ac vitales fluidae parti-
culae in corpore mouentur, euoluuntur, et vario
modo

medo disponuntur, acres et viscidae vel alio modo morbofae ac noxiae simul circumducuntur, subiguntur, resoluuntur et expelluntur. Quam ob causam evolutionis ideam Cl. Auctor quoque ad fluidas partes transtulit, cum solidarum partium evolutione non nisi ex motu fluidorum, per quem nutritio et conservatio partium incrementumque eorum dirigitur, intelligi queat. Quemadmodum hoc ex fabrica omnium partium solidarum et earum continuata nutritione, sic ex vulnerum cicatrice, carnis fungae genesis et induratione callosa membranarum subinde extensarum, ossium incremento, nec minus ex morbosissimis ossium exostosibus, ex fractorum ossium coaliitu et callo formato elucet.

2.) *Commentatio de morbo et morte amatae* con. p. 407.
ius mensē decembri 1767 conscripta. Praemissis iis, quae constitutionem, morbos superatos ac vitam eminio debilem aegrae spectabant, ad morbum ultimum, quo erepta est Cl. LUDWIG carissima coniux, considerandum se accingit. Iam diu ante tempus obstructione aluina cum perpetuis anxietatibus valde laborauit aegra; ea vero per quatuordecim dies continua, sub crudelissimis doloribus, summa anxietate coniunctis, et stupendo abdominis ambitu, multis in et externis remediis frustra adhibitis, placide ea est mortua.

Corpore demudato, ambitus feminae macilenta p. 440. et tenerae erat vlnae vnius cum semisse et quinque pollicum, filo circum circa ad regionem umbilicalem ducto. Integumentis, ita expansis, difficulter incisis, intestina tenuia flatibus non adeo distenta inueniebantur, coecum amplum quodammodo quidem eminebat, non autem adeo inflatum erat. Colon, ubi a coeco sursum procedit, parum distentum, subinde vero ad medianam partem transuersum,

seu zonam coli, ita expansum erat, ut mediis ambi-
tus vlnae semis et quatuordecim digitorum esset,
et transuersa zona a dextro latere usque ad lienem, vbi
se abscondebat, vlnam vnam cum quadrante et tres
digitos asquaret. Omentum in tanta distensione
ferme prorsus euanuerat. Colon postea, sub liene
paruum quidem, nulla autem labe corruptum, disqui-
situs, ad peritoneum ac diaphragma adhaerebat.
Inciso mesocolo, saccum, qui ventriculus esse
videbatur, veram et connexam coli partem, supra
modum extensam, esse, intelligebatur. Quo sacco
euacuato, qui morbi, mortis et erroris caussa erat,
eoque paululum reclinato, sub eo verus ventricu-
lus, paulo minor quidem, sed aere nulloque ali-
mento repletus, nec callosus, nec inflammatus, ver-
sus hepar vero dextrorum et retrosum valide ita
depresso, ne edore ructus vomitus, nec quid-
quam ferme ultimis diebus per cardiam in eum descen-
dere potuisset, detegebatur. In ileo nonnullae conu-
lutiones sunt animaduersae, cuius pars aliqua, ante
obitum incarcerata, sphacelosa erat et henniam eru-
alem, viua adhuc aegra, sistebat. Hepar prorsus sa-
tum erat, fellea vesica multis calculis diuersae ma-
gnitudinis impleta quidem, bile autem non destituta
erat. Obex itaque, quem ibi Noster quaeſiuit, et
segra quoque sensit, deprehendebatur in illo sacco,
qui erat pars coli, sub liene progredivs et ad an-
gustum locum sub liene ad diaphragma acereta.
Faeces in eo contentae adeo tenaces erant, ne per
duodecim dies in aqua maceratae, solutae sint. In
media porro eius parte massa inueniebatur, bruno
primum, dein nigro colore tincta, a mercurio viuo
agitata ac subacta. A septem autem vneis mercurii,
quem aegra subinde deglutivit, ne drachma quidem
colligi potuit.

3) *Oratio de dissensu medicorum in commodum ar. p. 452.*
 tis salutaris conuertendo, mense maio 1759 in solemni
 doctoris inauguratione recitata. Inquirit hic Cl. LUD-
 WIG in commoda et incommoda, quae redundant in
 medicinam ex dissensu medicorum, et normam dat,
 ad quam dissensus et controversarum opinionum
 examen componi debeat, ut ille ad optimum finem,
 hoc est, ad veri inuentionem, ducatur. Ad hoc ef-
 ficiendum cauſas dissensus paulo accuratius perſe-
 quitur.

4) *Dissertatio de topicorum medicamentorum usu p. 473.*
 in variolis. Cum multi fint, qui arbitrentur, va-
 riolarum decursum in variis stadiis non solum inter-
 his, sed externis quoque remediis adiuuandum esse,
 haec ipsa autem sententia finibus circumscribenda
 videatur Nostro, operae pretium iudicat, quosdam
 hic statuere. Balnea calida et frigida, pediluuia et
 fomentationes non reiicit Cl. Auctor tum, cum in-
 fectio variolarum vel naturalis vel artificialis instet,
 variolis autem aduenientibus, ea non concedit, ac
 iis vim deriuandae materiae variolosae denegat. Ae-
 ris vicissitudinum ac omnino regiminis calidi ac fri-
 gidi magna cautio est adhibenda. Vis enim aeris
 frigidioris vasa cutanea non roborat, sed stringit et
 sudorem variolosum reprimit. Nec probat, ob in-
 flammationes chronicas remanentes, remedia, oculis
 externe applicanda praeseruationis cauſa; pari mo-
 do fauicibus, quoniam anginae variolosae saepen-
 mero occasionem dant. Cui quidem, si adeſt, aptis tum
 illi succurrendum est remediis. Cum variola porro
 fit pars inflammata cutis, in abscessum mutanda, de
 maturatione, externis remediis adiuuanda, atque in-
 cisione praestanda, quaeritur. Verum non opus esse
 videtur Nostro, cum plerumque maturatio supprimen-
 da potius, quam excitanda sit. Nec nimium timet

resorptionem, partim ob puris densitatem et spissitudinem et ob locum, partim cum incisio pustularum eam nec praecaueat, nec in confluentibus fieri queat. Neque necessariam incisionem arbitratur, pure bono praesente, ob cicatricum aequalitatem. Quod si vero ichorosum est, eam vrget et exemplis confirmat. Quorum occasione fetum, a matre, variolis correpta, editum, vestigia variolarum, forma depresso passim in corpusculo ostendisse, monet. Utilitatem puris enim ex vulnerum considerations in genere diuidat, illudque cum pure varioloso confert. Cum tandem raro in iis, quibus topica medicamenta non applicantur, vitia oculorum supermaneant, in aliis vero, variis medicamentis tentatis, variae in primis ophthalmiae orientur, nonnulla de cura oculorum in stadio desquamationis addit. Ex his apparet, topicorum usum in variolis saepenumero noxiū esse, ideoque caute in iis applicandis versandum esse.

p. 504. 5) *De vi cardiaca opii disquisitio.* Cum Cl. LUDWIG se notatum intellexisset ab ill. TRALLE斯⁴), quod post opii usum cardiaca suaferat **), quoniam, secundum Cl. TRALLE斯 opinionem, ipsum opium non cardiaca vi destitutum est, constituit Noster, ea, quae hac in re expertus est, breuiter tradere ac dubitationes, hac de vi opii enatas, addere. Comparat primum quidem opium cum vino, utriusque calorem concedit. Quemadmodum vero inebriatio, a vino excitata, sistema neruorum debilitat, sic et ex usu opii idem eueniire solet. Hoc vedit Noster in Africa. Tum cardiacae vis definitione ita, ut ipse TRALLE斯 eam concinnauit, in eo posita, ut indicacioni vitali satisfaciat, somni, vini et opii vires, quatenus

*) in tractatu de opio Sect. III. p. 265.

**) vid. in diff. de diarrhoea in febribus acutis. Lipf.

nus cardiacae et vires vitae instaurantes dici possunt, inter se ita comparantur, ut pateat, vim cardiacam, quae in successiva operatione opii obseruantur, non prorsus quidem esse denegandam, eam tamen non absolutam, sed maxime limitandam esse.

His expositis, pauca Noster de usu opii addit. P. 514-
Quod ab initio quamquam magnopere timebat obtristes, quos viderat inter Turcas, effectus, tamen in posterum illud cum fructu adhibuit, ideoque cautum illius usum suadet. Ac primum quidem semper, opio a Nostro adhibito, curauit, ut primae viae liberae essent, dein in viam sanguinis bene inquisiuit. Plethora vera enim vel sanguinea, vel ipsa obesa praesente, opio non vtitur, quoniam facit plethoram febrilem. Aequo noxiuim illud iudicat in plethora spuria. Quod si vero, his bene disquisitis, ab alia irritante causa spasmi in systemate neruoso oriuntur, opium exhibitum excitat sanguinis circulum, febrim moderate auget, et spasmo sedato, liberiorem reddit humorum circulationem. In spasmo autem, ab inanitione vasorum profecto, sedulo ad gradum inanitionis ei, qui opio tum vtitur, respiciendum est. Quae enim si moderata est, aliqua, licet non constans, virium excitatio potest expectari; sive vero nimia solidorum debilitas cum magna fluidorum iactura, ut in haemorrhagiis nimis, adest, nulla potest effici.

6) *Commentatio de iunctione vulnerum pessoris* p. 517.
cum delineatione tubuli ad hos usus apti. Si venenatum contagium in corpus vario modo ingeritur, pessima inde, nisi cito deriuatur, oboriuntur symptomata, quid, quod mors inducitur. Atque hic maxime vulneris suetio requiritur, quae inter veteres a Psyllis et Marsis siebat, nostris vero temporibus ob metum contagii suscipiendi ligaturis, parti-
nie-

iniectis, profundaque scarificatione et cucurbitulis, multa cum flamma applicatis, nec non larga ac diurna suppuratione, suctionis loco utuntur. Cum vero haec saepenumero non sufficient, et sanguis vel alius humor cito e cavitatibus sit educendus, suctio vulneris requiritur. Quapropter hic potissimum de suctione vulnerum pectoris agitur. Operatio quidem empyematis et situs aegri cum aptis tubulis, cum vulnere coniunctis, ad materiam deriuandam sufficere videntur, sed suctio interdum necessario addi debet. Et quamquam *scultetus et anellius* instrumenta ad pectoris cavitatem, a liquoribus variis peregrinis liberandam, inuenerunt, tamen, ob ampliorem horum apparatum atque ob periculum contagii suscipiendi, quod iis, qui fugunt, imminet, nouum instrumentum, quo suctionis labor et metus suscipiendi putridos halitus a chirurgo prorsus declinari, et suctio continuata fieri possit, a b. BREUERO, chirurgia claro et Nostro excogitatum est. Constat hoc ex tubulo, diaphragmate diuiso. Ille vero media in parte perforatus et ita adaptatus est, ut lagenula, ope cochleae, ei queat applicari, in qua id, quod per foramen post diaphragma fugitur, fluit. Instrumentum accurate est delineatum.

p. 530. 7) *De sulphuris venerei viribus et efficacia in curanda epilepsia habituali.* Auctore I. E. GREDING. Est illud nouum medicamentum, e cupri virginis tribus, et mercurii per destillationem purificati novem vinciis compositum, et a Cl. PASQUALIATI *) cum praeparandi illius modo, quem Noster quoque hic inseruit, traditum. Dosis eius est granum unum, duo, interdum plura. Experimenti gratia dedit Noster cani grana tria et per totum

*) vid. EIUSDEM diff. inaug. de epilepsia. Vin-
dobon. 1766. 8.

tum diem nulla eius animaduertebatur mutatio. Altero die post quinque grana non solum crebriores vomitus, sed tantam etiam effecerunt virium prostrationem, ut nec pedibus insistere posset, nec quidquam appeteret. Tres dies post, eo iterum sanato, tria grana per aliquot dies mane exhibebantur, quae sanitatem eius nullo modo immutabant.

Quo facto, Cl. GREDING hoc remedium cum p. 534. mucilaginis gummi Arabici parua quantitate et sy- rupo de pœonia in pilulas vnius grani ponderis red- egit, et septem epilepticis exhibuit. Ex quo- rum morbi historiis apparet, hoc cupri sulphur tam parua, quam auctiori dosi nec in curanda, nec in sub- leuanda epilepsia habituali quidquam valuisse, illud- que tutius ac mitis egisse, quam HELVETII ante- epilepticum puerorum, et WEISMANNI crystalli venereae antepilepticae. In uno nimurum appe- titum imminuit, duae insigniorem expertae sunt naufem, quatuor vomitum, duo alii purgationem, totidemque obstructionem obseruarunt. Nec men- struorum negotium hoc turbauit, etiam si interdum paullo copiosiora fluxerint.

8) *De morbis epidemicis vernalibus obseruationes* p. 543.
 singulares. Quamquam ii morbi saepenumero breui et sine remediis in robustis finiuntur, tamen et illi ex constitutione hiemis frigidioris et siccioris vel te- pidioris et humidioris diudicandi sunt, et attentio- nem medicorum merentur. Hiemis itaque et veris vicissitudines diligenter ut considerentur, necesse est. His aliisque caussis commemoratis, curationes ver- nales, quae interdum et horum morborum caussae sunt, examinat, earumque commoda ac incommoda recenset, et obseruationes, pathologiam morborum vernalium illustrantes, atque per nonnullos annos Lipsiae a Nostro collectas, communicat cum Lecto- ribus.

ribus. Ac potissimum quidem febrium continuorum, intermittentium, tumorum erysipelaceorum et edematosorum mentionem fecit. Vbi singularem prorsus morbi transitum obseruavit in quibusdam adolescentibus. His enim tumoribus, vel medicamentis discussis, vel sponte euaneſcentibus, ad scrotum, et interdum ad inguina, similes tumores deprehendebantur, qui post paucos dies iterum euaneſcebant. Singularem hanc materiae viscidæ cathartosæ metastasim esse Noster putat.

Tum præcipua therapiæ capita considerat, et doctrinae eius generali id, quod sparsim monuit, accommodat. Quapropter Cl. Auctor purgantia prophylactica, sanguinis missionem, qua occasione de moderamine febris, quod summe necessarium hic Nostro videtur, differit, resoluentia et roborantia et succos expressos, infusa et decocta radicum tonicarum et resoluentium, nec non effentias et tinturas acres tartari et antimonii persequitur, atque monstrat, non vniuersalem medendi methodum stabilendam, sed aegris eorumque constitutioni atque viribus esse accommodandam.

P. IV. 'In parte quarta huius voluminis sunt sequentia:

P. 579. 1) *Tractatio de morbo lymphæ ad colatoria organa conuersione.* Postquam lymphæ originem, eiusque usum nec non illius abundantiam in semine virili ac lacte in mammis demonstrauit, ex phaenomenis, in variis morbis obuenientibus, a Nostro declaratur, cur interdum optima et lymphatica pars, quæ in prospèra corporis valetudine ad varia secretoria non defertur, post actiones vniuersales laesas tandem eo deriuetur, quæ morbo lymphæ ad colatoria est conuersio. Ac primum quidem ad semen virile ac lac accedit, quoniam ex morbosis eorumdem

dem mutationibus eo evidentius intelligitur, in iis partem lymphae nutritiae esse. Id quod ex nimia feminis et liquoris prostatae orificiis et ceruicis vteri profusione, nec non ex abscessibus lacteis probatur. Porro ~~ad~~ cavitates faecium et pulmonum, tunicam pituitariam narium, ad tubum vniuersum alimentarem in dysenteria, lienteria, fluxu coeliaco et haemorrhoidibus mucosis respicit, ac tandem de salivatione, nimio vrinae profluvio, perspiratione aucta ac sudore, suppurationeque nimia agit, et in his omnibus morborum lymphae conuersionem fieri posse, monstrat.

His phaenomenis collectis, ad nomina, huic p. 600. morbo imposita, sese accingit Cl. Auctor, et, cum variis varii Auctores vntantur, his examinandis, paullum immoratus est. Nomina vero sunt potissimum haec: glutinosum spontaneum, pituita vitrea, diabetes, excretiones colliquatiuae. Atque hac in re definienda praecipue respicit Noster ad glutinosum spontaneum et glutinosum adscititum, quae maxime inter se differunt. Hoc enim per diaetae errores in corpus inducitur, et viscidae indolis est; illud autem humores optimos tenues lymphaticos continet. Praeterea autem lubenter largitur, viscidum adscititum ex eo, quod solida relaxat, generando glutinoso spontaneo posse dare ansam.

Tum ea, quae hic proposita sunt, ad causas p. 603. vniuersales a Nostro reducuntur, quorum aliae diaeta in vniuersum attinent, aliae ex therapeutis indicationibus, male applicatis, proficiscuntur. Tandem ad methodum huic morbo medendi Noster venit, et, quamquam illa in vniuersum non potest stabiliri, tamen quaedam monita particularia subiicit. Atque haec cernuntur in aëris vicissitudinibus, balneis, in excretionibus contrariis excitandis, ut lene est vomitorium in diarrhoea, sudor in vrinae profluvio,

fluvio, ac tandem in roborantibus, quae post nutrientia propinari oportet. Atque hic Noster praeferit roborantia diaetetica medicamentosis. Inter medicamenta quidem fatetur Noster esse praecipua martialis et corticem Peruuianum, praeterea tamen vitriolum martis, alumem, santalum rubrum, rubritinctorum, nec non tormentillae et bistortae radix, dummodo aegri viribus et constitutioni accommodentur, queque conueniunt.

p. 610. 2) *Commentatio de natura variolarum, earumdemque noxis, propter infisionem, metuendis.* Continet haec tractatio obiectiones contra variolarum in plantationem ab anonymo factas. Dubitat enim variolas morbum esse, et affirmat, corpus variolis depurari, ideoque medicamenta in his magis inutilia, quam utilia censet. Quapropter annititur probare variolarum infisionem nocere posteritati. Quemadmodum enim omnis, sic et haec mutatio videtur ei esse periculosa. Ad hoc vterius demonstrandum matxi exemplum, quod, addito fermento, minus bonum vinum praebet eo, quod tempori committitur, affert, nec non fructus, quorum maturitas arte acceleratur, aqua abundare et ad putredinem procliviores esse, asserit.

p. 637. 3) *De belladonnae viribus et efficacia in epilepsia habituali tentamen.* Auctore Lic. I. E. GREDING. Quam exhibuit in extracto et in puluere, ita, ut a grano dimidio inciperet, dein dosin augeret, quae maxima erat scrupulus dimidius inter viginti quatuor horas, viginti tribus aegris, epilepsia habituali laborantibus. Ex quorum morbi historiis, quas hic collegit Cl. GREDING, apparet, belladonnam ita propinatam, nec plura, nec grauiora symptoma excitasse, quam infusum eius aquosum, ab aliis exhibutum.

Jam cum Nostro eius effectus recensemus. So. p. 695.
 mnis erat placidus ac reficiens, nullaque oboriebatur somnolentia atque torpor, quin feminam, somno nimis indulgentem, alaciorem redditam vsu eius, obseruauit. Nullus corporis calor, nec debilis nec celer pulsus aderant. Vrinae profluvium erat, crebrius largiusque, nec non sudor, alii notabilis quae-dam erat laxitas; bini vero alii constipatione labo-rarunt. Appetitus in plerisque vigebat. De oris amaritie paucissimi, de nausea, vomititionibus ru-stibusque plures conquerebantur; nonnulli vomitus spontaneos et pituitosos experiebantur, vbi pituitam viridescentem, ab adolescenti bis euomitam, vi-dit. Leuiora ventris tormenta et ventriculi pressio, orisque siccitas cum siti quoque obseruabantur. Paucis caput doluit, plures vertigine leui breuique vexabantur, nonnulli obaubilationem capitis, auditus grauitatem auriumque susurrum sen-serunt. Oculis autem perplures aegrotarunt. Hebetudine oculorum cum dilatatione pupillae plures, et unus vera coecitate per tres septimanas labera-vit. Omnes propemodum pallidos facie reddidit belladonna. Plures frigoris atque horroris sensum in singulis corporis partibus, et tres ruborem facie, non autem ab initio, percepserunt. Nullum ab initio curationis anxium reddidit, postea vero non-nulli anxietates praecordiorum passi sunt. Menstrua inter huius remedii usum parum mutata sunt. Varios dolores rheumaticos excitauit belladonna, nec non maculas et pustulas; in nonnullis inter eius usum obseruatas, refert Noster inter eius effec-tus.

Vix vero videtur belladonna in humoribus cor-poris humani quamdam inflammatoriam dispositio-nem excitare. In vulneribus enim nec solito maio-sem inflammationem, nec copiosorem suppurationem, vsu eius continuato, animaduertit.

p. 705. Ex his omnibus omnino autem satis elucidare arbitratur Cl. GREDINUS, belladonnam magna sciendi resoluendique vi et insigni acrimonia scateri. Hinc humores, continuato usu, resoluti, partim versus se et excretoria colatoria, partim versus superiora propelluntur, nerui capitis et alimentorum canalis potissimum afficiuntur, indeque spasmi et atonice variarunt partium temporariae, sat diu permanentes, inducuntur. Quod vero ad ipsam epilepsiam attinet, varias mutationes, belladonnae usu, Noster conspexit. Quamquam pertinent huc capitis in utramque partem conquassationes, singulis oscitationes crebrae, interdum ad liuorem facie vique, tussis, accessionum epilepticarum tempore, convulsiva, sicca, interdum cum larga pituitae excretione; maiorem tamen merentur attentionem ipsumrum paroxysmorum epilepticorum mutationes. Quorum loco enim tremor artuum solummodo, spasmi superiorum ac inferiorum extremitatum, adeo interdum leues obseruabantur, sine omni omnino mentis perturbatione. Quapropter quoque constituit Noster, ut belladonnae usus in epilepsia habituali definiri posset, septendecim aegrorum, qui anno superiori extracto stramonii usi erant, diuersa utriusque curationis tempora cum paroxysmorum epilepticorum numero, in tabulam coniicere. Ex quia quamquam patet, belladonnam ne illum quidem ab epilepsia prorsus liberasse, tamen leuamen, quod in imminuenda epilepsia habituali non solum, sed etiam in mitiganda tollendaque mentis alienatione, cernebatur, attulisse. Paruam itaque huius dosis his aegris tuto et cum leuamine exhiberi posse Noster concludit.

4) *Tractatio de doloribus ad spinam dorfi.* Hanc tractationem Cl. LUDWIG ideo praemisit alias de gibbositate,

rofitate, quod variae eiusdem caussae ex hoc dolorum examine plenius intelliguntur. Quapropter, mechanismo spinae dorsi in vniuersum spectato, illiusque ossa, ligamentosa et musculosa fabrica nervorumque ne-
xu omnino praemissio, quaedam de colicis, febrili-
bus aliisque doloribus symptomaticis, ad lumbos
potissimum ortis, exponuntur. Postea ad idiopathi-
cos magis dolores sive spasticas totius spinae tensio-
nes progreditur Cl. LUDWIG., quae in sanis post
nimis vehementes corporis nisus non raro accidunt,
et ut plurimum luxationibus et subluxationibus ad-
numerantur; nec aliter vero, quam ex flatulentis,
ligamentosis et musculosis tensionibus declarari et
possunt et debent. His omnibus in caussis, sym-
ptomatibus et signis consideratis, remedia contra
hos dolores commemorantur et diiudicantur.

Disquisitis nominibus, quibus varii Auctores P. 724.
hunc morbum insignire solent, ad symptomaticos,
ac primum quidem ad colicos dolores progreditur
Cl. Auctor, qui non solum spinam dorsi in confen-
sum rapiunt, sed et thoracem saepenumero petunt.
Haemorrhoides pariter non solum versus os fa-
cium, sed per totam spinam dorsi insigne creant
dolores. Nec minus huc pertinent tensiones
ac dolores ob menstruorum accessum et difficilem
progressum, item grauidarum ac pueratarum. In
puerperis iunioribus non solum in partu difficiili, si
ligamenta musculi et nerui circa os sacrum ad spi-
nam dorsi lumbarem et coniunctas cum osse sacro
coras vehementer tendunt, (qua ex caussa fortasse
abscessus lacteos hic crebrius oriri putat) sed et in
adultioribus, nisi quiete his partibus robur iterum
conciliant, eiusmodi tensiones remanent. Idem
euenit in calculosis. Crebrius enim in colica ne-
phritica hae oriuntur tensiones simul cum aliis mo-
lestis sensationibus in inguinalibus, testibus adque tra-

Etum nerui cruralis. Lumbaginem febrilem CL
SAUVAGES, et omnino dolores, ad spinam ad ca-
put usque ascendentis, in febribus explicat Noster
ex saburra acri primarum viarum, eosque inter signa
intermittentium refert. Purgatis enim primis viis,
cessare hos dolores exemplo probat, etiam si febris
non prorsus sedata est.

p. 731. Haec de symptomaticis, iam de idiopathicis do-
loribus ad spinam videamus. Germani hos dolores
his nominibus tribus insigniunt, (*verfangen, verbra-
chen, wehe thun*) ad quorum normam tres quoque No-
ster constituit dolorum; ad spinam dorsi ortorum, spe-
cies. Ac primum quidem de tensionibus flatulen-
tis, dein de tensionibus variis in ligamentosis parti-
bus spinae dorsi, denique de tensionibus ex stasi so-
rosorum, vel ex parte etiam sanguineorum humorum
in fabrica musculosa agit. Hi interdum sunt conti-
nui, interdum remittunt. Raro quidem accidit, ut
ligamenta ultra modum tendantur, vel ex parte dilac-
erentur, vasa comprimantur et lacerentur, humor
effundatur et lente corruptiones materiae effusae,
nec non abscessus ad spinam dorsi et caries, atque
osteostatomata inducantur, de quibus fusius egit CL
HERRMANNUS *). Pauca autem cum de leuio-
ribus et frequentioribus ad spinam dorsi anterius ex-
ortis exostosibus commemorauerit, eae hic a Nostro
ad ductum iconis declarantur. Vbi vertebrae his
tensionibus non solum diducuntur et cartilago liga-
mentosa ultra modum tenditur ac dilaceratur, sed
etiam ligamentum anterius vertebrale commune ex-
tenditur, oboritur dolor ad spinam, qui in quo-
fcentibus iterum sopitur, interea tamen exostosi-
bus

*) v. Diff. inaug. de osteatomate, Lips. 1767. 4. c. fig.
Comm. nostr. Vol. XV. p. 484. v. Memoires de
l' Acad. roy. de Chirurgie Tom. IV. 1768. 4. t. f. p. 84.
Comm. nostr. Vol. XVI. p. 5.

bus gignendis occasionem praebet. Ac eiustmodi exostoses veras ac densas, a crustis ossis, fungosis, ut in posterum in gibberositate senili Cl. Auctor ostendet, diuersas, quae non anchylosin efficient, sed motum aliquem, licet difficilem spinae admitunt, haec icon fistit.

Tandem stases serosas, vel leuiter inflammato-^{P. 743.} rias in musculis, a parte posteriori spinae collocatis persequitur Cl. LUDWIG, quae quoque a nimia tensione spinae proficiscuntur, et inspiratione cohibita impediuntur. Expiratione enim subita admissa, humorum in minimis vasis et in contextu cellulari praepeditur circulus, quod sequuntur leues inflammations cum multis doloribus.

Refutato a Nostro Cl. POUTEAU*, qui hos ^{P. 745.} dolores tribuit successui musculosorum stratorum ex suo situ (*deplacemens de muscles*), ad auxilia in his tensionibus applicanda progreditur, quae tribus speciebus horum dolorum ad spinam dorsi sunt accomodanda. Si nimis hi dolores a ligamentosis et musculosis tensionibus oriuntur, pandiculationem cerebriorem, vel lentam spinae dorsi extensionem siadet Cl. Auctor, ideoque non improbat eum extensionis modum, quem vulgo solent exercere, utrumque describit et vni alterum praefert. Dein externe balnea, frictiones, vnguenta et epithemata laudat, et extensionem in lectulo, vario modo tentatam, commendat. His porro addendum esse medicamentorum antispasmodicorum usum monet. Vbi praecipue commemorat fuliginem splendentem, castoreum et optimum radicis rubiae tintorum puluerem, quem Grapp dicunt. Magno enim cum successu in his doloribus dedit sequentem puluerem, in duas partes diuisum: castorei et fuliginis ana scrupulum.

Kk 3 dimi-

* Primae decadis suppl. I. Comm. nostr. p. 155.

dimidium, nitri depurati et concharum fine igni
praeparatarum ana scrupulum vnum, nec non rubrum
tinctorum in infuso et decocto cum fructu exhibuit
in his tensionibus.

XVI.

Della idropisia de' Gelsi. THEOD. GAZA In-
terpr. In Milano, nella Stamperia de Gio-
vanni Montani. 1767. 8. mai. pag. 145. sine
dedicatione.

i. e.

De hydrope mororum, Auctore Cl. IACOB
CATTANEO.

Antiquissima fuit veritas, eademque semper in-
nebit: Non intellecti nulla est curatio morbi.
Cum ergo mori, adeo utilis in re oeconomica arbo-
ris, frequens interitus omnino exactam mereatur
considerationem, mirum non est, in eius caufo
cognoscendis, atque remediis his adaptandis multum
iam operae impensum fuisse. Opiniones iste
atque in usum vocata remedia Cl. Auctor in praef-
tione enarrat, simul vero errores hac in re commis-
sos arguit. In opere ipso mittimus considerationem
physiologicam generalem plantarum, tractationem
de historia mori, comparatamque eius crescendi ra-
tionem et cultura in patria ipsis China, cum ea
quam in Italia nanciscitur: ex qua tamen denique
p. 41. colligitur, vegetabile ex regione calida et secca se-
sim delatum in frigidam et humidam, succis in len-
torem procliibus non satis motis et diuisis, neque
perspiratione sufficiente vtens, denique et qualitate
et quantitate humorum infirmari, adeoque suffoca-
tum perire. Incrementum plus vel minus celere
p. 43. plantarum ab elaboratione succorum in iis et perspi-
ratione

atione iustis limitibus inclusa pendet: qua quidem in re praecipua causa sita videtur, cur mori in Italia maiorem acquirant molem, quam in China, cuius incolae amputatione, transpositione aliisque auxiliis opus habent, quo impediunt, ne incrementum arborum harum nimis cito desinat. Vbi e contrario a coelo humido et loco umbroso transpiratio P. 53. minuitur, omnis vegetatio et nutritio arboris languescit; imo bombyx ipse ab esu foliorum laeditur, P. 55. quae externam aliquam humiditatem contraxerunt. Maius adhuc detrimentum capiunt mori, si partes oleosae et aquosae, quae succum iis proprium constituunt, non satis exacte misceri inter se possunt, idque partim ob caloris, partim ob particularum salinarum defectum: unde aut stagnationes in vasis, aut succi mero aquosi proueniunt, aut succus ipse, P. 57. licet lactescens, ut aliis vegetabilibus locis umbriosis accidit, venenatam ac rodentem indolem acquirit. Incautus etiam modus ramos praecidendi, cum omnem superficiem perspirabilem fere prorsus tollat, multum confert ad mordos huius arboris: quae p. 60. tamen incommoda saepius praevortuntur, noua vegetatio in radice excitata. Et quamquam haec ipsa, ramis nimium dispersis et auctis, saepe nimiam nutrimenti copiam sugit, sublatoque ideo aequilibrio inter partes superiores et inferiores noua causa infirmitatis valetudinis enascitur, neque tamen et in hoc casu naturae defunt auxilia, quandoquidem vetustissimi et profundissimi radicis rami ab humore intus stagnante corruptuntur et pereunt: imo morus in superioribus pariter atque inferioribus partibus iam infirma, praecisis vetustis ramis, priscum successus p. 71. vigorem denuo acquirit. Morum vero morbo lento laborare, ideoque operatione per ferrum indigere, docent color flauescens, foliis cito superueniens, et imminuta in superioribus partibus vegetatio.

tatio. Haec autem incisio, cum horizontalis sit, effluvium succi proprii efficit, qui lacteus et glutinosus facile inspissatur, et plagam vernicis ad instar obducens transludationem humorum impedit: quod et si non fiat, actio tamen aeris et solis, discissa vasorum orificia comprimendo, idem praestat. Neque vero incisio, perpendiculari etiam directione facta, neque terebratio, licet plagae apertae maneat, conseruare arborem possunt, nisi simul auferri vitiata radix, et fibrae nouae in superficie terrae horizontaliter proserpentes eiusdem vices supplere queant. Errant etiam, qui non nisi tenuiores ramos praecidunt: gemma potius iunioris ramuli succrescentis, quo maior ipsi in cortice duriori perforando resistentia superanda fuerit, eo maiorem ipsa firmitatem et vigorem consequitur. Saepius etiam nimia copia fibrarum ex radice productarum ad vnicum ramum tendit, qui nimis increscens totam arborem corruptit, quae igitur res summam attentionem postulat. Insignem etiam caussam corruptionis Cl. Author in eo inuenit, quod agricultae aratro saepius tangent teneras radicis fibrillas, easque ideo destruant atque euellant.

Si ergo morus tantam copiam succorum sugen-
do suscipit, quantum neque ad vegetationem partiumque nutrimentum impendere, neque transpiratione dissipare potest, quaeritur, qua ratione haec abundantia detrimentum inducat? Succi in vasis longitudinalibus ascendentibus, iisdem obstructis, versus latera premuntur, contextum cellulari occupant, ibique putrescant. Sectio facta potissimum affici spatium inter corticem et librum docet; unde quoque copiosus fungorum ex fisso cortice propullulantum prouentus enascitur. Ab exterioribus tamen his partibus versus interiora proserpit malum, et strata quaedam medullae infestans, ea a reliquis separat: in corruptis

p. 72.

p. 74.

p. 77.

p. 85.

corruptis arboribus eadem lux phosphori similis obseruatur; quam aliae arbores fibrae debilioris et ad aquas crescentes, v. c. *populus*, offerunt. *Mor.* p. 87. bus ergo iste non sine iure cum hydrope comparari potest, partim ob causae remotae conuenientiam, suppressas nempe euacuationes, partim ob causam proximam, nimis effusionem succorum in caua cellularia, ab obstructis vasis profectam: et quamquam symptomata non nihil discrepare videntur, haec tamen differentia vere essentialis dici nequit. *Ipsa* tamen haec causa, proxima, alias morbi ipsiusque mortis arboris causa, saluberrima eidem esse potest, si ab interioribus via panditur ad euacuandos nimios humores. Quicquid ergo abundantiam humorum in arbore ipsiusque vigorem augere potest, facile morbum istum efficit: et quamquam lente pereunt arbores potius ex inopia succorum interire at-p. 92. que arescere videntur, eadem tamen omnino earump. 93. ratio est. Similem morbum etiam, in vmo obseruat, *Cl. D U H A M E L* descripsit. Inde lacrymatio spontanea, et si videtur a laetione violenta profecta, saluberrima tamen est, et ipsi structurae arboris conuenientissima; cuius effectus nonnumquam supplentur amputatione aut plagis minoribus artificialibus, quibus omnes succi in contextu celluloso eiusque vtriculis, quos *M A L P I G H I U S* dixerat, stagnantes, ex-p. 96. trorum ducuntur et eliminantur; ex lacrymatione autem, diutius subsistente, formatisque inde profundioribus sinibus et cauernis denique integra arbor interius excavatur, verum hac ipsa mutatione corrigitur et renouatum quasi vigorem nanciscitur, ut et in aliis arboribus accidit. In excavatis eiusmodi arboribus effluxus quidem humorum non adeo ingens esse videtur, quam ubi plaga minor fuerit: sed vere superficies interna major insensibilem quasi egressum humoris efficit, alteri si non anteponen-

dum, certe aequiparandum. Et tales arbores omnium diutissime durare certissima res est. Prolixè postmodum Cl. Auctor incrementum arborum in genere describit, differentiam inter vegetationem, quae in foliis subsistit, et inter florū fructuumque protrusionem exponit, et quomodo alteruter fūsi aut obtineri queat aut vitari, dōcet, atque inde explicat locum *THEOPHRASTI*, *) quem fronti libri huius imposuit, eumque cum aliis ex eodem Auctore depromtis comparat. Spiritus quippe nihil est, nisi aqua in formam vaporis resoluta; qua prius succus resinosis pini, de qua Auctor iste loquitur, spissescit, vasa ipsa implet et obstruit, arboremque in taedam conuertit, qui effectus non potest prae-
 p. 110. caueri, nisi resinæ exitus ope incisionum, in arbori, factarum, concilietur. Atque haec omnia suo modo ad moros etiam applicari possunt, in quibus tamecummodum hoc non solum atque vnicum esse videtur, sed simul vero simile est, mutari hac ipsa ratione in iis succum venenatum, quem ab arboribus infectis proxime adstantibus fugunt, quandoquidem contagium nunquam communicari moro iam excavatae Cl. Auctor perspexit. Cum igitur ea foliis optimae sint indolis, quae a moris, aetate iam provectioribus, depromuntur, neque vero arbor vila ad summam senectutem accedat, nisi excavata fuerit; cum puncturam insectorum, subtrahendo nimiam succorum abundantiam, fructus aliarum arborum maturare experientia doceat; cum lignum arborum excavatarum melius operibus manuariis inferuist, meliusque flammam alat; utpote densius, neque succis adeo scatens: omnino inde patescit, quantum utilitatis cauitas interna harum arborum praestet. Neque vero putandum est, omninem in cauis eiusmodi truncis vegetationem suspensam esse, quippe quae
 p. 119. viuidior

*) Lib. V, cap. XV.

vidior potius obseruatur, quam in plenis, adeo ut p. 124. excrecentias lignosas duriores reliquo trunko producat. Ex his omnibus necessitas atque utilitas incisionis instituenda cognoscitur ad praecuendos p. 130. morbos arboris, quam **THEOPHRASTUS**, iisdem ductus rationibus, primo tantum in arboribus resinosissimis suaferat, **BACO VERULAMIUS** vero viterius extenderat, et **CL. TONGE** in transactionibus Anglicanis clarius exposuerat. Ruptura vero sponte p. 135. sea optime efficit a gelu, cuius effectus tres causas adducere solent: siue volumen succorum ab eo augeri, qui in glaciem versi vasa disrumpere, siue solem potentius resoluere ipsos succos antea gelatos, eosque fortius expandere; siue rupturam hanc a sola abundantia ascendentis in vasis succi profici. Neu p. 137. tra tamen opinionum harum Nostro plane arridet, qui densari succos, atque exsiccati et obrigescere fibras a frigore vehementiori, hincque interstitia inter has formari afferit.

Non autem sola theoria ductus, ipse commendat incisionem, sed ieiudicem comoda institutis experimentis edidicit. Primo terebrationem tentauit, p. 139. quae vero fini proposito minus respondebat: scalpello igitur semicirculari incisionem oualem fecit septemtrionem versus, usque ad medullam penetrantem, et quidem in parte trunci terrae proxima. Septemtrionalem partem ideo praeferebat australi, quod in hac lignum durius et strata arctius sibi imposita liberiorem humorum effluxum quodammodo impeditura fuissent; possunt tamen existere casus, in quibus orientalem vel occidentalem eligi oporteat. Aetas arborum, perationi subiiciendarum, tenerior eam non prohibet, et ipsa in variis arboribus duodecim circiter annorum felici cum successu peracta fuit: versus vigesimum autem annum, ubi morbus quam maxime timendus est, ipsa etiam summe necessaria

cessaria iudicari debet. Haec vero experimenta omnia vltiori omnino studio oeconomorum magis excolenda et confirmando sunt: obiectum enim, in quo versantur, summa attentione dignum quilibet acquis rerum aestimator censebit.

XVII.

Sopra lo scorbuto dissertazione del Signor Dottor GIOVANNI VERARDO ZEVIANI, coronata della Reale Academia delle Scienze e di Belle-lettere di Montova. In Verona 1770. Nella Stamperia Moroni 4. pagg. 43.

i. e.

Cl. zeviani dissertatio de scorbuto, quae praemium reportauit ab academia regia scientiarum et elegantiorum litterarum, quae Mantuae floret.

Quaestio ab Academia proposita haec fuerat: quidnam sit praestantissimum ex remedii prophylacticis aduersus scorbutum, speciatim eum, qui in terra continente grassatur? quam declaraturus Cl. Auctor breuissime signa praecipua scorbuti declarat, et ad caussas progreditur, quarum tres praecipue statuit, victum peruersum, deficiens exercitium corporis, et passiones animae: suppressam autem perspirationem, cui tamen vix non omnes ex recentioribus primas partes in diro hoc morbo producendo tribuunt, prorsus inter caussas negligit, et paucis tantum tamquam effectum cachexiae, a perveris alimentis inductae, tangit, ubi reliquorum etiam praecipuorum symptomatum rationem reddit. Statuit etiam aliquam differentiam inter scorbutum acidum et alcalinum. Remedium autem, quod suadet,

suadet, est lac animalium in priori morbi specie hum-
manum, in altera brutorum, vegetabilibus nutritio-
rum: hoc enim partim curationi, partim praeserua-
tioni inferuit, in qua posteriori indicationes ad qua-
druplicem finem teatidunt, nempe ad impedimentum,
ne particulae acres in corpus ingerantur; ad eas,
quae iam in illud introductae, vel in eo generatae
funt, expellendas; ad easdem corrigendas et mu-
tandas; et denique ad solida demulcenda et ab acrimo-
nia illorum defendenda. Haec omnia lac praefstat,
praebendo alimentum dulce atque omni acrimonia
destitutum, sustinendo et promouendo diuresin, po-
tissimum si ab animalibus, gramine pastis, desumatur,
acrimoniam obtundendo et mucilaginem tenuem sup-
peditando. Exterior etiam eius usus ad vlcera et
reliqua scorbuti symptomata egregius est. Inde fa-
mofissimis remedii antiscorbuticis, quorum duas
tantum classes constituit Noſter, acrium et acidorum
palmam praeripere putat, insignemque numerum
scriptorum commemorat, qui eius usum in scorbu-
to extulerunt, simul vero monet, illud tantum sub
auspiciis prudentis medici in usum ducendum esse,
qui indolem praeparandi et exhibendi modum,
diaetam reliquam cert. morbo et constitutioni corpo-
ris accommodet.

XVIII.

CHRISTOPH GOTTLIEB BÜTTNERS, de
Arzneyg. D. und der Zergliederung menschlichen
Körper ordentl. Lehrers etc. in vielen Jahren ge-
sammelte anatomische Wahrnehmungen. Königl.
und Leipz. bey Zeisens Wittwe und Hartung-
Erben. 1769. 4mai. mit Kupf. 1 Alph. 5 Bog.
mit einer Zueignungsschrift und Vorrede.

h. e.

CHPH. GOTTL. BÜTTNERI obseruationes
anatomicae per multos annos collectae, c. sub-
aeneis 4.

Et si, quam ex inscriptione conceperamus, spe-
fore ut aliqua saltem ad anatomes ampliican-
dam cognitionem pertinentia proponerentur, im-
tam reddidit libri ipsius lectio, euoluisse tamen eum
dem non piguit, lectis singularibus illis obserua-
tionibus, quarum aliae morborum, monstrorum histo-
riam aliae egregie illustrant et perficiunt, in quibus
praeterea enarrandis Cl. Autor neque scrutinium
caussarum, neque similium exemplorum ab aliis noto-
torum commemorationem usquam praetermisit. In-
dicatis ergo vitae suae anatomicae non semper gra-
tissimis fatis, exhibitoque in praefatione indice par-
tium praeparatarum, quae in aede anatomica Cl. Au-
toris sumtibus exstructa asseruantur, prima obserua-
tione exponit de femina, passioni iliaca per trien-
nium toleratae tandem succumbente. Annos agens
quatuor et viginti, quarto grauiditatis mense ob-
torem elidit partum magna cum sanguinis iactura.
Excipit abortum colica flatulenta, ruftuosa. Acci-
dunt vomitus chylosi, stercorei, tandem et iniecta
elysmata per os redduntur. Tabe non febrili ex-
tingue

p. i.

tinctae sectio colon flatibus distentum et ultra ventriculum in medium pectus eminens, valuulam eius prorsus deletam, intestina tenua aequa atque rectum sphacelo corrupta, hoc porro cum utero firmiter et cum coagustatione concretum, glandulas mesentariae obstructas, cetera viscera sana obtulit. Altera P. 8.
 obseruatio concernit farcoma, ad sinistrum fundi uterini latus ope productionis, pollices duos longior, sesequipolicem latiae, adhaerens, omento accretum, transuersim per abdomen expansum, dextrorsum crassius, pedis longitudine, extus laeue, intus vasculo carnosum, medium versus durius et tuberculis ichore purulento foetis fartum, quindecim libras cum quarta parte ponderans, inuentum in feminis, quae coelebs tam abdomine duro tumidoque, matrata intra triduum filiolam vegetum filiolamque mortuam iusto tempore enixa, secundinis lochiisque retentis, quarto ab ultimo partu die, ex uteri sphacelo obiit. Viscera omnia sana fuerunt, praeter lienem atro sanguine turgentem, hepar pallidum, intus vero cum mollitie viride et cor polyposum.
 Tertia lapillos promit albos, rotundos, pisii, lentis P. 17.
 miliique granorum molis, duros cortice lamellato, nucleo albidiiori molliorique praeditos, in arteriis uteri, vesicae et haemorrhoidalibus externis vetulac inuentos. Quarta narratur sectio viri, epiploce P. 25.
 laborantis, qui casu ab alto costam septimam sinistram, vertebrarum lumbarum apophyses obliquas et transuerfas, tertiae corpus nec non ossa tarsi fere omnia, plerique tamen iam tum cariosa, vario modo frégerat, ceterum vero per nouem adhuc hebdomadas viuens, neque paralyzin, neque conuulsiones, neque exfoliationem ossium, sed leuem tantum pedis tumorem phlegmonoden passus, etiam pedibus infistere et incedere potuisse perhibetur. Erat insuper homo polyposus. Quinta puellam fistit, cum corde P. 36.
 absque

absque pericardio extra pectus propendente natam, hora demum tricesima quarta a partu mortuum, omnibus, dum viueret, vitae actionibus necens natum perficiendis parem. Adiectae sunt tabulae aeneae, integrum puellam altera, altera cor et fabricam thoracis exhibentes. Sexta gemellas offert ita cunctas, ut capita corporaque duo cum quatuor brachiis, sed tribus tantum pedibus, posteriore digiti octo praedito, conspiciantur. Communis est umbilicus, interque pedes propendet saccus, sex pollicium ambitu, duplarem vuluam, superiorem rectam, inferiorem inuersam, continens. Haec et in tabula aenea cernuntur. Reliquam descriptionem, ut nimis amplam, neque tamen, quum sceleti examen desit, absolutam mittimus. Septima tradit conformatiōnem puellae, quae, vna cum puero viuente, mortua exclusa, perfecta quidem fuit, praeterquam quod caluaria et encephalo omni careret. Nervi optici ex massulis medullaribus, ceteri ex medulla oblongata prodiere. Medulla spinalis et viscera

p. 92. p. 109. cuncta recte sese habuerunt. Octaua confirmatur r̄sumum nasci posse infantem, cranio et encephalo constitutum, exemplo puellae, quae ita vixit per quindecim horas, epilepsia tandem extincta. Haec etiam medulla oblongata caruit, neruisque olfactoriis. Cetera erant, ut in proxime descripta. Nona profertur fetus immaturus, thorace et abdomen patentibus, visceribusque extrorsum pendulis, in lucem editus. Excepta parte superiori caruit sterno, dein thymo, diaphragmate, cystide fellea, musculis abdominalibus, peritoneo. Pericardium cum hepate, ventriculo et rene sinistro concretum fuit. Viscera omnia p. 121. p. 132. nuda. Decima describitur hydrocephalus enormis, per annos duodetriginta toleratus a puella, cuius sanae natae caput, post epilepsiam octo dierum, sensim ita distendi coepit, ut tandem haberet circumferentiam

tiam triginta pollicum. Stupida mutaque etiamnum miseram vitam trahit in lectulo, tenui vichu, dentium, scorbuto labefactatorum, usus ignara. Anno aetatis vicesimo primo fluorem album, dein catamnia, crassum licet sanguinem euacuantia, rite tamen fluentia, experta est. Praeter caput nudum coali-
tum, partes reliquae corporis marcidae nil singula-
ris habent. Undecima proponitur tumor capitisp. 155.
cysticus, sanguine congruato refertus, cum carie insigni ossium frontis bregmatisque dextri, in iuue-
ne, duorum et viginti annorum febre acuta extincto,
repertus. Erat inaequaliter rotundus, quatuorde-
cim pollicum circumferentiae, octo latitudinis, lon-
gitudinis nouem, ponderisque sesquilibrae, cum pro-
ductione simili, introrsum per cariosa ossa facta, qua-
tuor digitos longa, totidem lata et sesquipollicem
crassa, ponderis librae dimidiae, internae ossis breg-
matis dextri superficie accreta. Sponte natus tumor
anno quarto aetatis pisum aequauit, cessitque com-
pressioni; mox tamen rediens, sensim crevit tactu
mollis, donec, pleuritide a iuuene superata, planus
durusque redditus, anno elapso, mollescere rursus,
utque diximus, augeri inciperet. Duodecima agita-p. 169.
tur quaestio, num puer quidam undecimo anno ver-
beratus ex vapulatione, an ex caussis, in tenera aeta-
te iam praefentibus intortam receperit spinam?
quorum hoc obtinuisse demonstrans Cl. Auctor varia
de gibberositate adhuc disputat. Decima tertia ex-p. 188.
ponit de monstro fine capite et visceribus, quin immo
et brachiis, vna cum alio infante bene conformato
excluso. Libras duas cum dimidia ponderans quin-
decimque pollices longum, loco capitisp massam in-
formem, integumentis pilisque testam, habuit. De-
fuerunt digiti pedum plerique, ani orificium, scre-
tum cum testiculis, pene quamuis bifurcato praesen-
te, porro viscera, neruique omnes. Diaphragmatis

vesicae vrinariae, intestinorumque, non tamen continuorum, quaedam simulacra fuerunt. Externae formae utramque faciem adiecta tabula mon-
p. 202. strat. Decima quarta adumbratur lobus inferior pulmonis sinistri, in os conuersus, inuentus in vtro septuagenario, cuius ossa emollita, pulmones vomicis oblii, viscera infimi ventris sphacelo confecta, diaphragma inflamatum, oor denique marcidum
p. 205. et paruum reperiebantur. Quinta decima tandem et ultima obseruatio fetum exhibet tubarium, ante sex circiter hebdomadas conceptum a femina, quae statim a congreſu refrigerium passa, febre inflammatoria periit. Aperto abdomine, ingens occurrua sanguinis extrauersati copia, quae ex vasis tubae dextrae disruptae, fetum istum adhuc continentis, efflu-
xerat.

XIX.

Dissertatio inauguralis de tunicis vaginalibus te-
stis et funiculi spermatici, auctore IOANN E
RNESTO NEUBAUER, Giessensi, Giessae
1767. ex officina Brauniana. 4. pl. 6. tab.
zen. I.

Cl. Auctor dignissimus celeberrimi Argentoraten-
sis Professoris anatomiae LOBSTEINII disci-
pulus, qui ipse nunc in Ienensi academia communis
applausu anatomen docet, difficilem de tunica vaginali-
testis doctrinam, LOBSTEINII monitis atque obser-
vationibus adiutus, explicare, in se hac dissertatione
felici cum successu suscepit. Notum est, viros do-
ctos, qui de fabrica corporis humani exposuerunt
mirum in modum inter se, quantum ad inuolucro-
rum testis descriptionem attinet, discrepare, ita ut
ne de eorum quidem numero et nominibus conue-
niant.

niant. Quod quidem, vt de omnibus, sic praeci- p. 8.
 pue de *tunica vaginali*, seu, vt maault dici *NEU-
 BAUERUS* de *vaginalibus tunicis* valet; quam tuni-
 cam *VESALIUS erythroideam* *). *FALLOPIUS*
 et alii veterum *erythroideam*, *COLUMBUS darton*,
VERDIER periteslem, plurimi tamen recentiorum
 in primis post *REGNERUM DE GRAAF* *vagina-
 lem* dixerunt. Veteres non nisi vnam agnouerunt;
 in quo recentiores nonnullos habent consentientes.
 Alii contra duas *vaginalem* scilicet *funiculi* et *testis*,
 et rursus alii, inter quos *HALLERUS* maxime et
LOBSTEINIUS censendi sunt plures; et is impri-
 mis, quem vltimo loco nominauimus **) triplicem
vaginalem numerat (*vaginalem* scilicet *funiculi pro-
 priam*; *vaginalem testis propriam* et *vaginalem com-
 munem testis et funiculi*) cuius quoque vestigia Cl-
 Auctor sequitur. Has vero tunicas *vaginales* omnes
 ita distinguit *NEUBAUERUS* Noster, vt doceat:
 primum *vasa*, *funiculum spermaticum* constituentia,
 pluribus *cellulosae substantiae lamini*s inuolui, qua- p. 17.
 rum interiores arcte *vasa* coniungunt obducuntque;
 deinde epididymidis maximam partem cum teste in
 quodam sacco peculiari ambos, insuper vestiente atque
 combinante, libere fluctuare, exterioreisque laminas
 substantiae illius *cellulosae cauum cylindricum* forma-
 re, inferiori extremo saccatum *funiculum spermaticum*
 testeque cum epididymide descriptis, *vaginalibus*
funiculi et *testis inclusis*, continentem. Plenioram
 et subtiliorem descriptionem harum tunicarum
 omnium,

L 1 2

*) Coniungit tamen eam cum *cremastere*, monetque
 nonnullos coniungere, illam ab *λύτρον* (scribendum po-
 tius, *λύτρον*) quod volumen seu *vaginam* significat ita
 nominari, & in e atticorum more conuerso vid. *de
 corp. hum. fabr.* L. V. cap. 13.

**) Apud *HALLERUM* in *elementis physiologiae* Vol.
 VIII. p. 420.

omnium, multis quoque minoribus annotationibus passim ab Auctore Cl. illustratam, omittimus, cum ea omnia, lectu quamvis per se dignissima, sine figuris difficulter intelligi queant. Vnum modo hoc dolemus Cl. Auctori non innotuisse, antequam hoc scriberet, quae post **HALLERUM**, **CAMPERUS** praecipue et **HUNTERUS** de processu peritonaei ad testes protulerunt, vnde origo tunicarum vaginalium omnino deducenda videtur. Quapropter etiam enixe, si, quae hic scripsimus, ad Auctorem Cl. per venerint, rogamus, vt comparare ista cum suis observationibus easque inde magis illustrare ne dedignetur.

Quod eo felicius praestitum Cl. Auctorem praewidimus, cum ipse iam peritonaei cum tunica vaginali

p. 22. not. h. cohaesionei ceu veram eius originem obseruauerit,

p. 29. Septum intra tunicam vaginalem funiculi et testis a

p. 37. variis Auctoribus descriptum, ex morbo statu vel

p. 41. administratione anatomica tantum ortum esse, pluribus probat. Vaginalem tunicam communem meram

laxiorem substantiam cellulosam sistere **GAREN-**

GEOT et **MONRO** putarunt. Veram tamen tuni-

cam esse, a vaginali testis et a cellulosa, vasa cingente,

p. 42. diuersam, Auctor Cl. demonstrat, et usum tunicarum

vaginalium explicat, descriptionem quoque admini-

p. 43. strationis anatomicae, qua usus est, inseruit, figuram-

que, quam ipse delineauit, adiecit.

XX.

Noua physico medica.

Facultatis medicae Vindobonensis doctores et professores sunt hi:

GERARDUS LIBER BARO VAN SWIETEN,
inclytæ facultatis medicae Praeses.

ANTONIUS DE HAEN S. C. R. M. Consiliarius
aulicus, Archiater, institutionum pathologicarum
et præeos Professor primarius.

HENRICUS IOANNES NEPOMUC. GRANZ,
S. C. R. M. Consiliarius, institutionum physiologicarum
ac materiae medicae Professor.

MATTHIAS COLLIN S. C. R. M. Consiliarius
Anatomiae Professor.

NICOLAUS JOSEPHUS JACQUIN institutio-
num rei herbariae et artis chemicae Professor.

FERDINANDUS LEBER chirurgiae Professor.

VALENTINVS FERDINANDVS LEBMACHER artis ob-
stetriciae Professor.

Iam 1765. amici artium atque scientiarum *Vlissinge* sunt congressi et, nonnullis legibus sanctis, præmium, quod est moneta aurea cum signo societatis, nomine auctoris et anno, quo proposita est quaestio, conseruerunt quaestioni, quotannis eruditorum examini subiiciendae. Senatus *Vlissingensis* hanc societatem fo-
vebat, et anno 1769. a Seelandinis statibus *Seelandi-
nae societatis Vlissingensis* nomine ea insigniebatur,
quo anno etiam primam commentariorum *Vlissin-
gensem* partem *) quæ plerumque chirurgica spe-
ctat, vulgarunt.

Elaborationes lingua Bataua, Gallica vel Latina
conscríbendae et Cl. IUSTO TIEENK, qui socie-
tati perpetuo ab epistolis est, tradendae sunt semper
ante diem 1 maii anni illius, qui sequitur annum,

L 1 3 quo

*) Cuius titulum v. in comm. nostr. Vol. hoc p. 554.

quo quaestio est communicata cum eruditis, nee
sine societatis venia ab Auctoribus vulgandae. Cae-
terum in mittendis commentariis eadem sunt obser-
vandae leges, quas aliae quoque Academiae pres-
scribunt.

Inter directores, quorum quotannis alii eligitur,
atque socios eiusdem societatis multi sunt senato-
res atque mercatores. Nos vero eruditos, quantum
scimus, solummodo nominamus sodales. Hi sunt:

DAVID DE GORTER Medicinae Doctor et Pro-
fessor, Archiater Imperatricis Russiae, Societatis
Harlemensis scientiarum sodalis.

JACOB PLOOS VON AMSTEL Medicinae
Doctor Amstelodamensis.

JOANNES MARTIN HOFFMANN verbi diuini
minister emeritus Maasluisenensis.

SAMUEL HENRICUS MANGER, Sacro Sanctae
Theologiae Professor, et verbi diuini minister in
Academia, quae Franequerae floret.

EVERHARD PIETER SWAGERMANN Chi-
rurgus Amstelodamensis.

DIGNYSIUS VAN DE WYNPERSSE, Theo-
logiae S. S. Doctor et Professor Leidensis.

JOANNES FRIDERICUS HENNERT, mathe-
matum et astronomiae Professor Ultraiectinus.

CAROLUS LINNE, Archiater regius Suecicus.

JOANNES BERNARDUS SANDIFORT, Me-
dicinae Doctor et Professor Hagae comitum.*

FRIDERICUS HENRICUS CHRISTIANUS
HOFF Medicinae Doctor Arnhemensis.

JOANNES IGNATIUS VAN ZELDEN Med. Doctor
Academiae Imperialis naturae curiosorum
sodalis.

HENRICUS VINCK Medicinae Doctor, Professor
Roterodamensis olim **).

Praeter

*) vid. Comment. nostr. Vol. hoc p. 351.

**) v. ib. p. 351.

Praeter responsones ad propositas ab *Eadem* societate quaestiones desiderauit ea quoque elaborationes aliae atque obseruationes virorum doctorum. Ac, cum duae a Societate dignae sint iudicatae, quae praemio argenteae monetae ornarentur, et ad nos pertinenterent, habuit earum hic mentionem facere.

Ac primum quidem commemoramus Cl. ALEXANDRI PETRI NAHUYS, Philosophiae ac Med. Doctoris et Professoris Harderovyci obseruationes *de vera et plenaria virinae suppressione, atque peripneumoniae per salivationem felici curatione, nec non de insigni numero hydatidum, eadem methodo curatarum*; porro Cl. s. VAN NOOTEN *experimenta de electricitate in paralyfi.*

Inter quaestiones, ab *Eadem* societate cum eruditis communicatas, hae, a nostro instituto non alienae, videntur dignae, quae repetantur. Quaestio prima ad annum 1770 pertinet: *Potestne naturae scrutator ex cognitis iam obseruationibus et experimentis consuetaria ad disquisitionem caussarum hactenus incognitarum, phaenomenorum colligere? Si possit, quare ratione hoc fiat?* Quae cum Societati ab iis, qui commentarios ei tradiderunt, non penitus exhausta videatur, eamdem 1773 denuo proposuit Societas.

Cui simul ad eundem annum noua est addita quaestio ita concinnata: *quaenam sit causa ingentis decrementi collum arenosorum et rivorum (decroissement des dunes et des rivages) in Seelandia potissimum in insula Walcheren atque quomodo illud melius ac facilius, ac iam confiat, arceri et praecaveri possit, ut ne sumptus nimii inde oboriantur.*

Societas scientiarum *Harlemensis* elegit socios in conuentu, die 21 maii 1771 habito. Hi sunt:

FRIEDEICUS BERNARD ALBINUS Med.
Doctor ac Professor Leidensis.

EDUARD SANDIFORT, Medi: Doctor ac Professor Leidensis.

ALEXANDER PETRUS MAHUY^{*)} Medicinae Doctor.

MAXIMILIAN. IACOB DE MAN, Medicinae Doctor Nimuegiac.

JOANNES FRIDERICUS CLOSSIUS, Medicinae Doctor Hagae Comitum.

Quaestiones, ab *Eadem* ad anni 1773 et 1774 in eodem conuentu traditas, cum ad nos non pertineant, relinquimus.

Scientiarum Academiacae Theodoro Palatinac in congressu publico, qui habebatur Manhemii die 20 octobris 1771 quaestio 1773 haec est: *Quinam sunt characteres essentiales utriusque sexus filicum, ac in primis quidem equiseti aruenis, osmundae regalis et pteri aquilinae LINNAEI?* *Vtrum firmis argumentis indubitateque experientia germen pollinis seminalis in acervulis vel in aliis locis depresso sine alia fructificatione demonstrari queat, an sit ille ad germinationem plane incongruus.* Quae in conscribendis pariter, ac mitendis commentariis obseruari debent ab Auctoribus suis hic enarrandis, cum in antecedentibus saepius sint tradita, ^{**)} supercedere possumus,

Electi sunt ab Academia Imperiali Naturae Curiosorum hi socii:

PETRUS BURMANNUS, Professor Amstelodamensis.

IMMANUEL IACOB VAN DEN BOSCH, Medicinae Doctor Hagae Comitum.

PETRUS BODDAERT, Medicinae Doctor Ultraiectinus.

Eidem

^{*)} v. infra p. 538.

^{**)} vid. Comment. nostror. Vol. XV p. 174.

Eadem quoque Academiae **CHRISTIANUS ANDREAS COTHENIUS** Consiliarius Archiater Regis Borussorum potentissimi primarius rerum medicarum et chirurgicarum in toto regno et ipsius huius Academiae ²⁾ director, mille imperialium largitus est, quorum usuras annuae a Praeside et Directore huius Academiae quaestioni, quae res clinico practicas attinet, dicari debent. Huius instituti rationem vberiorem in peculiari scriptione Cl. **COTHENIUM** esse redditum, relatum legimus.

Naturae indagatorum societas *Gedanensis* die 28. februarii 1771 conueniebat ad praemia distribuenda iis, qui ad quaestiones, ab *Eadem* propositas, et a nobis commemoratas in antecedenti volumine ^{**}) responderant, atque conquerebatur, sese unum modo commentarium de canali, aquam inquinatam puram in urbem vehente ^{***}) naestam esse.

Alterius autem quaestionis, viarum straturam et platearum immunditatem spectantis ^{****}) elaborationes quasdam accepit *Eadem*, quarum illa, quae a **CHRISTIANO HENRICO THINKEL**, qui hospitia militaria regiae Borussicae legionis pedestris de **ROTHKIRCH** designat, et Nissae in Silesia superiore commoratur, missa fuit, praemio est condecorata.

Praemium quaestionis de nitro murario ^{*****}) distribuetur ultimo februarii 1772. die, quod constabit triginta nummis aureis.

Groningae Cl. **VAN DOEVEREN** ^{*****}) successit Cl. **PAULUS S' GRAEVWEN** et professio-
nem
L 15.

¹⁾ Comm. nostr. Vol. XV. p. 705.

²⁾ vid. Comment. nostr. Vol. XVI. p. 161.

³⁾ vid. ib. p. 163.

⁴⁾ vid. ib.

⁵⁾ vid. ib. p. 162.

⁶⁾ vid. Comment. nostr. hoc Vol. p. 163.

nem medicinae ordinariam, praeceos et chimiae adit die 19 iunii 1771 oratione: *de anatomiae pathologicae utilitate ac necessitate.*

Eodem die eiusdem anni *ibidem* Experientissimus **WYNOLD MUNNIKS** professionem ordinariam anatomiae ac chirurgiae accepit, cuius adeundae caussa *de summis, quas anatome habet, delicis verba* fecit.

Ibidem Cl. **PETRUS CAMPER** poliater et nominatus.

Harderovyci Cl. **NICOLAUS GEORGIVS OSTERDYK SCHACHT**, **IOANNIS** filius, praeceos clinicae, chemiae et botanices professor initum praelectionum fecit, praemissa oratione: *homines bene multos ex nimio vitae desiderio mortem sibi operae, quam habuit die 17 iunii 1771.*

Ibidem Cl. **ALEXANDER PETER NAUYS** Professor ordinarius anatomiae et chirurgiae et electus.

Brunsvici in collegio Carolino est nominatus professor medicinae Experientissimus **LAURENTIUS ERIBERICUS CRELL.**

Nuper constitutae Societatis Batavae *) sodalis est nuncupatus Cl. **IOANNES CHRISTIANVS POLYCARPVUS ERXLEBEN.** **)

Academiae regiae scientiarum *Nidrosanae* *** iam vero *Norwegicae* socius est factus Cl. **MENNIG** Ienensis.

Die

*) vid. Comment. nostr. hoc Vol. p. 162.

**) vid. ib. p. 164.

***) vid. Comment. nostr. Vol. XVI, p. 666.

Die 31 maii 1771 Cl. IOANNES WYNGARD, chirurgus et ciuitatis Saltbommelensis medicus obstetricius *Daventriam* ab amplissimo magistratu lector anatomiae, chirurgiae et artis obstetriciae, nec non ciuitatis eiusdem chirurgus et obstetricius medicus vocatus est et confirmatus.

Die 1 februarii 1771 *Middelburgi* annum aetatis quinquagesimum septimum agens Cl. PAULVS DE WIND, Medicinae Doctor, anatomiae, chirurgiae et artis obstetriciae lector, ciuitatis regionisque Middelburgensis chirurgus et medicus obstetricius, Societatum scientiarum Harlemensis et Seelandinae Vlissingensis *) fodalis desiit viuere.

Cl. GUILIELMVS PORTERFIELD medicinae Doctor Edimburgensis variis scriptis clarus ac in primis eo, quod spectat organon visus **), succubuit.

Erfordiae die 19. Septembris 1771. Experientissimus IOANNES PAULVS BAVMER, medicinae et politices Professor ordinarius anno aetatis quadragesimo sexto vitam cum morte commutauit.

EGIDIUS DE BERTRAND PIBRAC, regis ac scholae regiae militaris chirurgus primus et regiae Academiae chirurgicae director, marasmo senili ita consumebatur, ut die 14 iulii 1771 aetatis septuagesimo octavo placide exspiraret *Parisiis*.

Cl. BARTHOLDVS RENON Geometra die 20 Septembris 1770 *Ciriczaeae* obiit.

Petro-

*) vid. supra p. 533.

**) v. Comment. nostr. Vol. VIII, p. 401.

Petropoli die 28. septembris 1771. Cl. LEONHARDO EULERG visus amissus, felici operatione cataractae a Cl. Lib. Baron. AB WENZEL, prosus restitutus est.

Summe Reverendus IOANNES DANIEL MICHAELIS Gottingensis nonnullis annis ante pollicitus est, CELSII *hierobotanicum* annotationibus et additamentis partim suis, partim a CELSIO relictis, quae a domo Celsia accepit, edere. Cum vero haec nova editio variis rebus retardaretur, *Ioannes Christianus Dieterich* bibliopola eius curam lubenter in se suscepit. Annotationes itaque, a Cl. MICHAELIS ei traditae, dimidiam operis partem explebunt. Totum autem opus, quod ita inscribetur: OLAI CELSII *hierobotanicum*, cum notis et supplementis IOANNIS DANIELIS MICHAELIS, duabus constabit partibus, quarum prima 1772 et secunda pars 1773. prodibit.

Referre hic quaedam de historiae naturalis Cl. viorum DE BUFFON et D'AUBENTON nuperima editione, eiusque a priori differentia, mutationibus atque additamentis, quae prodit apud bibliopolam Amstelodamensem Schneiderum in quarto 1766-1770 in quindecim voluminibus hoc titulo: *Histoire naturelle générale et particulière avec la description du Cabinet de Roi par Mrs. DE BUFFON et D'AUBENTON*, non ingratum fore nostris Lectoribus adducimur, ut credamus.

Ac primum quidem volumini primo oratio a Cl. DE BUFFON, cum Academiae Regiae scientiarum Parisiensi associaretur, habita, est praefixa. Haec, et si historiam naturali non attinet, ob elegantiam tamen praceptorum de arte scribendi, multis et egregiis

egregiis exemplis probatorum, quae hic adiungentur, digna iudicata, illique figura aenea cum insignibus Cl. DE BUFFON honoribusque, ipsi tributis, praemissa est.

Dein adiecta est volumini tertio tabula sceleti humani ex b. BERN. SIGFR. ALBINI *) tabulis cum breui omnium ossium sceleti humani descriptione atque dimensione.

Tertio historia felium, praefixa volumini sexto primae editionis, volumini quinto huius editionis est inserta. Animalia itaque domestica in volumine quarto et quinto congesta sunt omnia.

Quarto figurarum animalium voluminum, à quarto ad decimum usque haec tenus minus bene ordinatarum cuilibet volumini eae sunt insertae, de quibus in quolibet est fermo. Secundum methodum itaque, quae hic obseruatur, volumina, a duodecimo ad decimum quintum sunt mutata, iisque variae figurae additae.

Quinto volumini nono tres praemissae sunt orationes elegantes, quae animalia antiqui ac noui orbis, utriusque communia, concernunt.

Sexto adiecta est volumini duodecimo tabula cum descriptione, in qua figura *equi marini* s. *hippopotami* falso dicti, ostenditur, qui in museo academiae Leidensis conseruatur, nec minus conuenit cum *leviathan*, cuius in scriptura sacra fit mentio. Porro et eidem volumini figura *dromedarii* (renne) addita est.

Septimo in volume decimo tertio, adiecta figura *camelopardali* (giraffe) ex eodem museo de prompta, cum eius descriptione, dubitationes Cl. DE BUFFON super cornua singuli animalis solutae, insimulque obseruationes de *criceto*, cuius historiam Cl. DE BUFFON addidit, ab anonymo **) communicatae insertae deprehenduntur.

Ottavo

*) vid. infra p. 543.

**) Est vero Cl. ALLEMAND Professor Leidensis.

*Ostuo simiarum species in volumine decimo quarto collectae sunt, cui figura simiae (iolie gue-
non) nomine palatine a Cl. B V F F O N ad (mon-
strac) *) relata, est addita.*

Nono incipit itaque volumen decimum quintum a dissertatione de metamorphosi quadrupedum cum cognitione necessaria quorumdam animalium, a Cl. de B V F F O N omissorum.

*Atque ita haec editio aucta est duodecim anim-
lium figuris et descriptionibus, ac variis additamen-
tis cum indice rerum in his voluminibus omnibus
contentarum locupletissimo.*

Viro Cl. IOANNE CHRISTIANO POLY-
CARPO ERXLEBEN **) exitinere per Belgium,
Galliam Germaniaeque partem, artis veterinariae cau-
sa per regis clementiam instituto, reduce *Göttingen*
auctoritate publica atque sumtibus *Anatomia* in vnum
eorum, qui *rei veterinariae* sese dicant, est consti-
tuta. Huic praest Cl. ERXLEBEN, qui in fa-
brica animalium declaranda ac arte haec dissecandi
docenda et brutorum aegrorum curationibus traden-
dis per instituti rationem ita versabitur, ut theorium
pariter, quam praxin huius artis explanet. Ac quo
tanto melius ac utilius hoc fieri possit, quanto ma-
gis est necessarium, magna copia brutorum aegro-
rum Cl. ERXLEBEN traditur, qui non solum ab
eo, sed etiam simul ab artis veterinariae studiosis cu-
rari debent.

Memoria

**) vid. Comment. nostror. Vol. XV, p. 655.

**) Comment. nostr. Vol. hoc p. 164. it. p. 538.

Memoria BERNHARDI SIGREDI ALBINI,
 Medicinae Doctoris, Anatom. Chirurgiae et
 Therapiae P. P. O. in Academia Leidensi,
 Praesidis collegii chirurgici, Societatum
 scientiarum Petropolitanae, Londinensis et
 Harlemensis socii.

Et si omnes doctrinae medicae partes, quibus nostra aetate artis vniuersae complexus constat, usum suum ac dignitatem habent, tamque arcto inter se vinculo aptae sunt atque coniunctae, ut nulla facile sine alterius damno negligi possit ac debeat: tamen, quae structuram corporis humani dissecandis cadaveribus exponit, ea communi cum veterum, tum recentiorum medicorum consensu, princeps omnium, maximeque necessaria existimatur. Namque adhuc valet, quod in patris medicinae praceptis traditur *), *Principium omnis in medicina quaestio-
nis esse naturam corporis.* In quo licet ipse ad vniuersae naturae cognitionem, ad quam medicus contendat, respexisse videatur, tamen nihil dubitationis relinquitur, quin praeter cetera corpora, humanum maxime intellexerit, in quo cognoscendo, explorandoque laborari oporteat. Certe tum ipse, tum ceteri, qui voluerunt esse Hippocratici, operam dedere, ut in hoc studio excellerent, aliisque, ut idem conarentur, Auctores extiterunt grauissimi. Neque enim, ut hoc obiter dicamus, errare nobis videntur, qui hoc ipso in genere principem faciant **HIPPOCRATEM**, quamvis esse non ignoramus, qui contra sentiant. Sed causam istam omnem, qui yolent, ex Trilleriana disputatione, **)

h. e.

*) **HIPPOCRATES** de locis in hom. l. 29. 4, I. φύσις τῶν σώματος ἀρχὴ τῶν ἐντροπῶν λόγος.

**) *De HIPPOCRATIS studio anatomico singulari,* quae prodiit Vitemb. 1754.

h. e. iis, quae ibi indicata sunt, praefidiis, cognoscant. Nos satis habemus in praesenti auctoritate huius rationis atque grauitatem demonstrare ex eo, quod, ut quisque inter medicos nostrae aetatis et est et habetur artis peritia praestantissimus, in maxime in cognoscenda hac parte atque perficienda laborarit. Quod cum ostendissent **WINSLOVUS**, **RUYSCHIUS**, **RAVIUS**, **VIEUSSENIUS**, **ESTACHIUS**, **HEISTERUS**, **HALLERUS**, alii non modo dum viuerent, magna nominis celebitate floruerunt, partimque adhuc florent, sed et apud posteros in magna laude ac dignitate semper manebunt. Inter quos cum praecipuo quodam in re **B. SIGFREDUS ALBINUS** referatur, videtur dum viueret, et meritis et dignitate amplissimum nobisque ob praestantissima interioris doctrinae monumenta longe carissimum, memoriam illius eo, quo solemus, modo legentium studiis commendare voluimus.

Ipse quidem ex clara gente natus est a. 1697. d. 24. febr. Francofurti ad Viadrum. Namque pater usus est **B. ALBINO**, P. P. Therapiae in Viadrina, consiliario et archiatro regis Borussorum, matre Catharina Susanna T. H. **S. RINGII**, Iuri Professoris in eadem academia celeberrimi, filia. Parentes cum non ignorarent, quanta vis esset disciplinae domesticae, animum filii, ubi primum per aetatis rationem fieri potuit, cum ipsis virtutis et doctrinae amore imbuerunt, tum aliis, bonis literis et moribus excolendum, perficiendumque tradiderunt. Atque haec cura patris ac diligentia tanto felicius cessit, quanto maiorem huius rei opportunitatem nactus erat. Etenim a. 1702. cum Leidam ad munus Professoris Anatomiae et Chirurgiae obsecundum esset euocatus, et summos in omni genere disciplinarum viros reperisset, qui ei fauarent ac cuperent

perent, præter cetera præcipue felicitatis com-
moda id filio contigit, ut per omne literarum spa-
tium, quod percurrendum suscepit, duces habe-
ret longe peritissimos. Quod vel sola eorum nomi-
na indicant. Namque græcas ac latinae linguae a
SOMBRATO et VESTERHOPIO perceptis, ad
philosophiam conuersus non minus ad reliquas hu-
manitatis partes escolendas BIBLIOTHEM, GRO-
NOVUM, BERBARDUM et SIMONIUM,
primarios id suo quaque genere viros, securus est.
Quorum scholis cum recta cogitandi, scribendiique
ac disserandi facultatem adolescens deportasset ta-
lem, qualis vel in viro probatur, factum est, ut iam
tum a penitus ingeniorum existimatoribus indicare-
tur, sicut, ut in aliquando vir magnus existeret. Ne-
que id temere. Namque dudum obseruatum est,
in signiorum in iuene literarum humaniorum co-
gnitionem fere præcludens magnorum virorum ce-
lebritati, quin aperire illis Farmæ atque Honoris
templum, et sebus, quæcumque aggressi fuerint,
granioribus aptos praestare solere. In nostro qui-
dém ita se habere apparuit. His enim ab literis pa-
ratus cum ad patrem, reliquosque artis medicæ do-
ctores celeberrimos, sicut BIDOVIVUM, RAV-
VIUM, DUCERUM et BOERHAAVIUM di-
sciplinae causa accessisset, hos omnia, ut decet, la-
tine doceret non solum celerius intellexit, tradita-
que facilius percepit, sed et eam virtutem, quæ
summa doctoris est, erat consecutus, ut, quæcum-
que audiisset, vidisset, legisset, cognouisset, cogi-
tasset, cum ipse periculum fecisset vel docendi vel
scribendi, summa perspicuitate et diligentia aliis tra-
deret. Ut autem omnes sibi ex universo disciplina-
rum ambitu ynam et alteram, in qua maxime habi-
tent, eligant, ita et Noster præter botanicam, quam
ad adamabat, anatomiam inprimis et chirurgiam per-

descendam sibi sumferat. Vinebant tum Leiden
 duo in primis viri, qui utriusque artis docendae
 facienda dexteritate essent nobilissimi, sus-
 cepti sibi quidem et RAVIUS. Ad hos ergo de-
 se applicat Noster, eisque artem praecipiendam
 monstrandoque tradentibus frequens adest, inge-
 sollentiam et ad fiduciam singularem utriusque
 probauit, ut quidquid ad arte existimat habentur
 liberaliter cum illo communicarent. A VITRUS per-
 fertim tanta Nostrum complectebat barinum,
 ut, quotiescumque in sanandis vulneribus et
 misis vitiis ad arduas curandi vias, quas operas
 vocant, sibi configiendum esset, ut etiam si non
 adhuc eret, cuius rei usus et consuetudo cognos-
 luit, ut in difficultissimis rebus, tanquam in calobus
 vesica, si huic innatus est, educendo, quem ait
 RAVIUS egregie callebat, ipse tandem excederet.
 Sed quamvis hoc erat consecutus, alio ut facili-
 eret, tamen, ut sunt magna ingenia, plura decessa
 videbantur, quibus se a vulgo medicorum separa-
 re, et in paucis clarus esse posset. Itaque dignus
 candidati ornatus a. 1718. patris consilio Lutetie
 Parisiorum se contulit, ut tum nosodochiis obedi-
 tum praelectionibus. Celeb. DUVERRAY, VACO-
 LANT, aliorumque audiendis facultatem nancio-
 retur cognitionem huius generis rerum, quamvis
 haberet, augendi, atque amplificandi. Fine autem
 vix vnam hyemem commoratus, a curatoribus ac-
 demiae Leidenis amplissimis, ut domi munus leto-
 ris anatomiae et chirurgiae in se recuperet, euocatus
 est. Horum voluntati cum Noster, quamquam
 vix, utpote qui alias antea academias visere con-
 tuerat, cessisset, paucis post redditum diebus ab am-
 plissimo senatu academico, suffragante facultate me-
 dica, sine praegressa disputatione doctor creatus est.
 Neque ita multo post, RAVIUS suo ad dandum in-

gēns academicis defuncto, illius manus, licet tanto
 fulcro et adiumento destituta, progressa deinde
 me comparsa oratione ita habuit, ut signus omnino
 Oel. R A. 11 commendatione conferetur, nec non
 tam se preseberet, quoniam cognitam iudicarent.
 Et quo etiam factum est, ut si pēpdiū eius an-
 nūm augeretur. Academia cum a. 1721. ab
 patria lugeret, nec haberet, quo adficta erigeretur,
 praefantia filii, tanto patrō digni, magnopere confi-
 mata est. *Uul de casio iōnium suffragiis offi-
 ciūm est, ut locus Professoris anatomiae et chirur-
 giae, qui paucis obitu vacabat, ab eum deferretur;*
 quem quidem dico. *Nouembris chūdū anni oratio-
 ne de vero etiam fabricae humanae corporis cognitione
 agit, praetantū occupatū. At huc inde tempore
 non solum id agit, ut studia adolescentium, qui in
 spīus se disciplinam ac fidem possolissent, abocēdū
 inseruiret, sed etiam alaborauit, ut commētandū
 aetem, quam profiteretur, scilicet, ornataque sol-
 linqueat. At primum quidem constitūtissimus p̄d-
 paratus p̄antonicorum apparuit, quem ab *ALBINO*
 Rauio, Academia scrupul, lateret, nec quid-
 em videnti, nisi que insipientibus forte contin-
 gere solet, habecet, eum ipse rogatu Curatorum,
 Consiliumque urbis, notis illustratum, cumque vita
 et curationis ratione, quam Cl. Praeceptor in calen-
 dōis adhibet, anūm, ornatumque an. 1729, pu-
 blicauit. Quo studio et labore quam ab idoneis
 harum rerum iudicibus inierit gratiam. *A L B I N U S,*
 facile est intellectus. Neque enim facile quisquam
 poterat inueniri, qui vel in cernendo, diuidicando,
 quis hoc apparatu *ALBINO* possit acutior, vel in de-
 scribenda Rauiana calculi secandi ratione, quem ap-
 paratum lateralem vocant, sollertia, quippe qui eadē
 ab *RAUIO* cum nemine communicatam, solus ex
 pluribus, quibus interfuerat, curationibus congeri-
 tam*

sem habebat. Quo facto osteologiae studiorum descriptionem ossium corporis humani, diligenter Musculis deinde ex ingenti cadaverum apparatus diligentius uestigatis, observationibusque, quae seri poterat accuratissime inter se collatis, quod omnia super hac re scripta longe post se posueret, cum eruditis communicauit. Sic cognitio, quam in anatomia partium crassiorum habebat demonstrata, quid in anatomia subtiliori, non opportunam ostendendi necesse est facultatem. Alius autem, L. ADAMARIAZUS egregius ille pugnaciarifex cum a Nostro petisset, ut delineationemque tum cera impletatum, quae colosibus collatur, sibi tradiceret. Noster eius voluntati monitum, arterias primas et venas intus innumeras, quas luculenta dissertatione illustrans diceret, non diuidit ita multa post altera, prima non inferiorum de sede et causa coloris Aethiopum, testicorum heminum exponeret, subsocuta est. Iam cum adlexisset, delineationes hactenus ossium seruantes bonas esse, accuratus in hanc rem inquisivus discepum putauit: quia absoluta egregia inventio futura, a Cl. VANDER AIZO, qui aliquot vices tabulas musculorum manus in opere myologico descriperat, seri incisa, nobiscum communicauit. His annis post in magnis, quod moliebatur, opere anatomico occupatus tabulas myologicas edidit, quae ab omnibus modo se probarunt, sed tantam fuisse admirationem excitarunt, ut totam intelligentissime quicunque anatomiam ita elaboratam ab aliis inceptaret. Tum septem tabulae utrius mulieris gravidae, addita una infra tabula cum peculiari sensu, a se metu conspecto, prodierunt. Myologia si absoluta tabulas ossium ad eundem modum emovere non dubitauit. His tandem cum tabula via chyliferum, venam azygos, arterias intercostales, alias

aliquae vicinae partes referente, suam imposuit,
quarum unius in annotationibus academicis, quod
opus observationum optimarum ad varias res, in-
primisque ad anatomiam spectantium plenum, con-
tinuum est, illustravit. Neque vero, licet ope-
ram suam maximis viris probitam sciret, ita sibi in-
dulit, ut pro ingenio multorum, operam aliorum
et industria contemneret, de quo laudibus eorum
detrahatur; sed, si quis pollicarum cognitione digna-
ab iis prodita iudicasset, ut recognita recuderentur,
atque cum vita auctoris et praefatione ornatae prodi-
rent, corrauit. Quorum ex numero sunt explicatio-
nibus tabularum illustracionum ab ipso edita. **BERNO CL.**
V E S A U S opus, cuius editionem simul cum ma-
gno **BOERNHAUERIO** curavit, tum diu **H A R V E Y**
et **PRIDEAUX** aequivalentem scripto,
nece minus additamenta sui ad alteram editionem
Bibliographiae anatomicae **ACONI** **W O U G L A S**,
Lugd. Bat. an. 1744. exulgatam. Quibus rebus fa-
stum est, ut non solum Academia, cuius erat insigne
fulcrum, ac decus, sed etiam etiam, ad quos fama
virum et doctrina peruenient, summo cum amore et
studii prosequerentur. Nam societates scientiarum
Petropolitana, Londonensis et Harlemensis huius virtutis
in numerum suorum receptionem ambierunt, et
Academia Leidensis, quo **ALBINUM** suum retine-
ret, nihil fera non voluntati ipsius tribuendum pu-
tavit. Ita usque sibi contigit, ut a. 1745 cum pro-
vincia Professoris Theatrinis ab amplissima Academe-
nia curatoribus ad eam esset delecta, abdicato munere
Professoris apotomiae et chirurgiae, quod per
viginti quinque annos summa cum laude obtinuerat,
fratrem **F R I D E R I C K E M** **W I N N E M** successorem
daberet. Restitutum Academiae bis gessit, annis
quidem 1726 et 1738, tandemque totidem sibi
a. 1758 et 1770. sorte oblatum vitro recusavit.

Bis quoque senatus Academiae nostrum a se habuit. Quod ad ipsam artis medicarum traditionem, quam *praxi clinica* vulgo vocant, atque, quidem non ex instituto exercuit, neque tamquam vel chirurgi vel medici operam desideranti, qui sibi sufficiet, consilium deneguit. Ex his omnibus atque ex indecesso eius in primis anatomiae studiis quod in multam saepe noctem protractit, non retardum erat, si corpus admodum ita debilitatis rios graues morbos experiret, quos tamquam turiae et artis beneficio superius superauit. Attremum autem, cum viribus sensim decesserent de molestis abdominis affectionibus saepe cum quereretur, his in dies exortabatis de 19. usq. usque anni febris maligna superuenit, tertianam duplum mentiens, cumque summa anxieta summa coniuncta, qua ita debilitatus est, ut die 2. Septembris, mense supra tertium et septuagesimum annum sexto extpiraret. Cuius viri obitum si modo Academiam Leidensem, de qua per quinque ginta fere annos laudabiliter meritus est, primit adfictam confirmans, sed etiam omnes quoniam gnorum hominum ingenii et disciplinarum commentis fauunt, summo moerore adfocans dicans non veremur, ne nostro in illum amori nissioni tribuisse, neque modestiae fines ab aequis rerum iudicibus transfuisse censeamus. Nam quis est, qui item virtutum, cum discipulorum doctrina per totam Europam clarum, tum opem praestantia, nichil rite laudare sustinet? In primis autem Clas. Magdalena Dupeyrou, cum qua a. 1769 matrimonium habuit, Stephani Dupeyrou, mercatoris Amstelodamensis primarii, et Margarethae Clas. Maynst, amplissimi Lucas Trip. Dirkszoon, Commissarii Amstelodamensis, viduae filia, obitum manu omnino pietatis sensu adhuc lugere existimanda est.

Index scriptorum BERNARDI SIEGRIED
ALBINI cum aliorum scriptis cura eiusdem
editis.

Oratio inauguralis de anatomie comparata L. B.
ib. 1729. 4.

Oratio, qua in veram viam, quae ad fabricae corporis humani cognitionem dicit, inquiritor ib.
1721. 4.

Index supplestis anatomicae, quam Academiae Batavae, quae Leidae est, legavit IOANNES
JACOBUS RAVIUS rogatu Illustrissimorum et
Amplissimorum academiarum studiis curatorum et
urbis consilium consecutus a BERNARDI SIEG-
FRIED ALBINO, qui et vitam eius nec non
methodum curandi calculos in simulque instru-
mentorum figuris addidit. ib. 4. c. fig.

De offibus corporis humani ad auditores suos libel-
lus ib. 1726. 8. (Qui Viennae, 1748. 8. est recu-
ta)

Historia invenitorum hominis, ib. 1734. 4. c. 8.

Dissertatio de arteriis et venis intestinorum hominis,
adieca iconis coloribus distinctae, ibid. 1736. 4.
c. fig.

Dissertatio secunda de sede et causa coloris Aethio-
pam et cacterorum hominis, accedit icones
coloribus distinctae, ib. 1737. 4.

Icones officium fetus humani, accedit osteogenica
brevis historiz, ib. 1737. 4.

Tabulae leclei et musculorum corporis humani, ib.
1747. fol. reg. (Angliae huius libri translatio
prost. Lindhi folio imperiali 1752.)

Vteri mulieris gravidae, eam iam parturiret, mortua.
tabulae VII. ib. 1748. fol. reg. it. Appendix, ib.
1751. fol. reg. (Vbi praeiularis fetus fitus spe-
ciatur.)

Fabulae ossium humanorum ib. 1753. fol. reg.
 Tabulae vasorum chyliferi cum vena azygos, arteriis intercostalibus aliisque vicinis partibus ib. 1757. fol. regal.

Academicarum annotationum liber primus continet anatomica, physiologica, zoographica, physiographica, ib. 1754. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber secundus continet anatomica, physiologica, pathologica, ib. 1755. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber tertius continet anatomica, physiologica, pathologica, zoographica, ib. 1756. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber quartus continet anatomica, physiologica, pathologica, ib. 1758. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber quintus continet anatomica opportunitate necessariae defensimia, ib. 1761. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber sextus, continet physiologica, anatomica, pathologica, physiographica, ib. 1764. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber septimus, continet anatomica, physiologica, pathologica, ib. 1766. 4. mai. c. f.

Academicarum annotationum liber octauus, continet quaedam de scriptis ac tabulis suis opportunitate epistolarae campani, ib. 1768. 4. mai.

De sceleto humano liber, ib. 1767. 4.

ANDREAE VESALII opera omnia anatomica et chirurgica cura HERRMANNI BOHEMIÆ, et cura BERNARDI SIEGFRIEDI ALBINI Tom. I. et II. ib. 1725. fol. c. f.

HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDIANTE opera omnia anatomica et physiologica, hanc etenus variis locis ac formis edita, nunc yno certo

certo ordine digesta, et in unum volumen redacta.
Accedit rerum et verborum index completissimus
vix cum praefatione n. s. ALBINI ib. 1732. fol.

WILKLM: HARVEI: opera, seu exercitatio ana-
tomica de motu cordis et sanguinis in animalibus,
atque exercitationes duas anatomicae de circula-
tione sanguinis et de animalium etrolatum fil.
et exercitationes de generatione animalium cum
praefatione n. s. ALBINI ib. 1737. 4. c. f.

BALTHASAR. EUSTACHII explicatio tabularum
anatomicarum. Accedit noua tabularum editio,
p. n. s. ALBINI, ib. 1744. fol. c. f.
Eundem librum IDEM recognovit, castigauit, auxit
et denuo edidit, ib. 1761. fol. c. f.

XXI.

Index scriptorum physico medicorum, quae an-
no 1769. prodierunt.

Catalogue hebdomadaire : ou liste alphabétique des
livres tant nationaux qu'étrangers des arrêts du
conseil et des parlemens, déclarations et édits du
Roi, extraits du conseil et des registres des parle-
mens, lettres patentes du Roi, ordonances, sen-
tences etc. cartes géographiques, musicales et
estampes, qui sont mis en vente chaque semaine
avec l'indication des Auteurs, du nombre et du
format des volumes et les adresses des libraires
et autres, qui les vendent. Année 1769. à
Paris, 3.

Bibliothèque de physique et d'histoire naturelle, con-
tenant la physique générale, la physique particu-
lière, la mécanique, la médecine, la chymie, la
botanique, l'anatomie, l'histoire naturelle des
insectes, des animaux et des coquillages, Tom.
V. et VI. ib. 12.

Philosophical transactions, giving some account of the present undertakings, studies and labours of the ingenious in many considerable parts of the world; Vol. LVIII. for the Year 1763. Lond.

4. c. tab. aen. Engel. 1763. 1764. 1765. 1766.

Histoire de l' académie royale des sciences; anno 1766. avec les mémoires de mathématiques et de physiques pour la même année. Tirés de registres de cette académie à Paris. 4. c. tab. aen.

Mémoires de l' académie de Dijon. Tome premier à Dijon et à Paris. 8. c. fig. 1766. 1767. 1768.

Verhandelingen uytgegeeven door het Hollandsch genootschap der wetenschappen te Haarlem. Deel. Te Harlem, 8. c. tab. aen. 1766. 1767. 1768.

Verhandelingen uytgegeeven door het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen te Vlissingen. Eerste Deel. Te Vlissingen, 8. mai. c. f. 1766. 1767. 1768.

Kongl. Vetenskaps academiens handlingar för 1769. Vol. XXX. Stockholm, c. tab. aen.

Der Königl. Schwedischen Academie der Wissenschaften Abhandlungen aus der Naturlehre, Mathematik, der Mechanick, auf das Jahr 1769. Auf das Schwedischen übersetzt von ABRAH. GOTTHLF. KAESTNER, 29ter Band. Hamb. und Leipzig. 8. m. Kupf.

Noui commentarii Academiae scientiarum Imperialis Petropolitanae, Tom. XIII, Petropol. 4. c. tab. aen.

Auserlesene medicinische, chirurgische, anatomische, chymische und botanische Abhandlungen der Römisch Kaiserlichen Academie der Naturforscher, 18te Theil, Nürnberg, 4. m. K.

Histoire de l' académie royale des sciences et des belles lettres de Berlin, Année 1767. avec les mémoires pour la même année à Berlin, 4. mai.

Schuppen

Schreiben zur Arzneygelerkheit und Naturkunde. Erster Band. Nördlingen, 8. (Quod et prout hoc titulat. IO. AND. PHILIPPI GESNER, Sammlung von Beobachtungen aus der Arzneygelerkheit, Nördlingen, 8.) Abhandlungen der Akademie und der Berlinische Sammlungen zur Beförderung der Arzneywissenschaft, Naturgeschichte, Haushaltungskunst, Generalwissenschaft, und der dahn einschlagenden Litteratur, 13. Bandes, 3. 4. 5. und 6tes Stück, Berlin, 8.

Neues Hamburgisches Magazin oder Fortsetzung gesammelter Schriften aus der Naturforschung der allgemeinen Stadt und Landökonomie, und den angehörm Wissenschaften überhaupt, 1ter und 2ter Band, Hamb. und Leipzig, 8. m. K.

Gemeinnützige Nachrichten aus dem Reiche der Wissenschaften und Künste vom Jahre 1765. Hamb. 4.

Straßburgisches Magazin, oder Sammlung wärtigster Neuigkeiten zur Aufnahme der Naturkunde, Arzneywissenschaft und Haushaltungskunst, 6tes Stück Berlin und Straßburg, 8. m. K.

Die Ehre Gottes aus der Betrachtung des Himmels und der Erde. Eine Wochenschrift 1ter Band, Nürnberg, 8. mai.

Der Landarzt. Eine medicinische Wochenschrift.

Franckf. und Leipzig, 8. (Editio noua.)

Landwirthschaftliche Erfahrungen zum Besten des Landmannes. Eine Wochenschrift, 1. 2. und 3tes Quartal, Altona, 8. mai.

Georgical essays in which the food of plants is particularly considered. London, 8. abr. 1765.

A discourse on public oeconomy and commerce. Translated from the Italian, ib. 8.

Mémoires et observations recueillies par la Société économique de Berne Partie I. IV. pour l'année 1769. à Berne, 8.

Nouveaux

Nouveaux essais d'agriculture à la faveur desquels sont comparés avec l'ancienne culture soumise au parcours par un Fermier de la Province à Paris, 12. Vol. I.

Museum rusticum et commerciale, oder auswählte Schriften, das Ackerbau, die Handlung, die Kultus- und Manufacturen betreffend, aus der Erfahrung genommen und von verschiedenen in dieser Verbindung geübten Männern mitgetheilt, von einigen Mitgliedern der Gesellschaft zur Aufmunterung des Käse-, Manufacturen und Handlung aber durchgesehn und herausgegeben. Aus dem Englischen übersetzt und mit einigen Anmerkungen begleitet, von Dr. B. und Leipzig, 3. m. K. (germanice redidit i. 1772.)

Der Königlich Grossbritannischen, Churfürstlichen Braunschweigisch Lüneburgisch Landwirthschaftsgesellschaft Nachrichten von Verbesserung der Landwirthschaft und des Gewerbes. Zweytes Band zweyte und dritte Sammlung, Zelle, 8.

Allgemeines öconomisches Forstmagazin in welchen allerhand nützliche Beobachtungen, Vorschläge und Versuche über die wirthschaftliche Policy- und Contra-ralgegenstände des sämmtlichen Wald-, Forst- und Holzwesens enthalten sind; gesammlet von einer Gesellschaft, deren ordentlicher Geschäft ist Waldungen zu gewinnen, zu benutzen und zu erhalten, 12ter Band Frankfurt und Leipzig, 8. (Autore 10. FRIED. STAHL.)

Allgemeines öconomisches Forstmagazin, Stuttgart, 8. mai.

Instructions de morale et d'agriculture pour les habitans de la campagne, à Paris, 12. A De re rustica; or the repository of select papers on agriculture, arts et sciences. Lond. 8. mai. (See titula et indice.)

Briefe über den schlechten Zustand des Landmannes, und über die Mittel ihn zu ändern. Aus dem Englischen übersetzt. Solon, 8. moi.

Betrachtungen über Landwirthschaftliche Dinge 4tes Stück, Tübingen, 1.

Betrachtungen über die Verbefflung des Landwesens in Dänemark, von einem Patrioten entworfen, Copenhagen 8.

Sammlung auserlesener Schriften vom Staat und Landwirthschaftlichen Inhalte, mit Beyfall der ökonomischen Gesellschaft in Bern herausgegeben, des 2ten Bandes 4tes Stück, Bern, 8.

Ökonomisch praktische Vorstellungen zur Verbefflung und Glückseligkeit der Länder, Nürnberg, 4. m. K. Kurzer Umbegriff aller Wissenschaften, welche zu Einrichtung eines guten Ökonomie und Hauwirthschaft erforderlich sind. ib. 8.

Allgemeines Landwirthschaftslehrbuch oder theoretischer und praktischer Unterricht für den Land- und Bauer mann, worin man alles aufzufinden, was der Landwirt in allen vier Jahreszeiten in Acht zu nehmen hat. Stuttgart, 4.

The complete farmer; or a general dictionary of husbandry in all its branches; containing the various methods of cultivating and improving every species of land, according to the precepts of both the old and new husbandry, comprising every thing valuable in the best writers on this subject, together with a great variety of new discoveries and improvements to which is now first added the gardener's kalendar, calculated for the use of farmers and country gentlemen. Illustrated with a great variety of folio copperplates. The second edition corrected and improved by a Society of gentlemen members of the Society for

the encouragement of arts, manufactures and commerce. London 4. mai.

Der Hausvater. Eine ökonomisch-periodische Schrift von Bänden. 1. St. St. Frankfort. 8. mai.

Der kluge Hausvater bey dem wirthschaftlichen Geschäft der Aufzahaltung verschiedener wirthschaftlicher Produkte. 2. verbesserte Auflage, Leipzig. 8.

Anweisung wie man eine Baumschule von Obstbäumen im Großen anlegen und gehörig unterhalten soll.

Halle 8. mai.

Anleitung zum Kornbau zum Gebrauche des Landvolks Bern 8.

Anleitung für die Landleute zu Abfahrt auf die Wälder und die Pflanzung der Wälder 4. j. 8. Stück, Zürch, 8.

Kleine Anleitung zur Pflanzung und Pflegung des Walzes, ib. 8.

Traité des bois et des différentes essences de la forêt, planter, cultiver, exploiter, transplanter et conserver, ib. 8. Vol. 2. 8.

Beobachtungen von einigen Blumen, deren Bedeutung

Zubereitung der Erde, Leipzig. 8.

Abhandlung von Zweiholzgewächsen Aus den Russischen übersetzt. Nürnberg. 8.

Gedanken von Verhesserung des Fleischbaus vornehmlich im Mecklenburgischen, 8. 8.

Svar på den andra gången framstälde frågan hitta maskar som göra skada på frukt träd medest blomorns och bladens förtärande båst kunna förekommas och fördrifwas, Stockholm, 8.

Anweisung zur Bienenzucht für den Landmann, 8.

Von der besten Bienenzucht in Churpfalz. Drey Preis-schriften. Mannheim, 8.

Nachricht von der in England eingeführten Weise die Steinkohlen abzuschwefeln und Zunder zu machen,

Nebst Abbildung des englischen Ofens, 8.

Neues

Neues Hirschmagazin, von Sachen, die in die Oeconomie, Policey, Bergwerke und Cameralwissenschaft eintheiligen, 3tes bis 4tes Stück. Blanckenburg, 8.

Nachrichten von Künstlern und Kunfsfachern, 2ter Theil Wien 8. m. K.

Schauplatz der Küste und Handwerker, oder vollständige Beschreibung derselben, verfertiget und gebilligt von den Herren der Academie der Wissenschaften zu Paris mit vielen Kupfertafeln, 2ter Band. In dieser deutschen Uebersetzung mit Anmerkungen herausgegeben von DANIEL GOTTFRIED SCHREINER. Königb. 4. mai. 1740. Bericht vom Bergbau. Im Verlage der churfürstlich Sächsischen Bergakademie zu Freyberg, 4. m. K.

Practische öconomische Abhandlung von Zubereitung der weißen Stärke und Anfertigung einer sehr vortheilhaften Stärkenfabrik. Erfurt 2. Januar 1740. Entdeckter Geheimnir der Müller, Bäcker und Meißner oder gründliche Nachricht von der verschiedenen Güte und Gewicht des Getreides, dessen Ankauf, dann, was der Müller nach Abzug der Metre an Mehl zu liefern, was der Bäcker nach Abzug der Kosten an weiß und schwarzem Brodt, das Gewicht nach zu verkaufen, und wie der Müller das Mehl von jeder Sorte zu verkaufen habe; hauptsächlich zur Begriffung einer Policeymäßigen Raitung oder Brod und Mehlfatzes dem Publico zum besten verfertiget und nach den Nürnberger Maß eingerichtet. Ansprach, fol.

The lamentable state of physick in England. London 8.

Bibliotheque de physique et d'histoire naturelle recueillie des meilleurs Auteurs à Paris, 12. T. 7.

Les singularités de la nature, à Basle, 8.

Lettres sur des animaux, les végétaux et les minéraux, à Paris, 8.

Onomast.

Onomatologia historiae naturalis completa, vollständiges Lexicon der Naturgeschichte nach dem ganzen Umfange, unter der Aufsicht und mit der Vorrede Herrn i. o. PETRI ECKHARDT, 1. ter Theil. Ulm, 8. mai.

Indian zoology, Lond. 3. (Auctore T. P. COOPER) British zoology. Class. III. Reptiles, Class. IV. Moll. Vol. III. Chester, 3. e. f. (Auctore E. COOPER)

Histoire des singes et autres animaux curieux de l'instinct et l'industrie excitent l'admiration des hommes. Francfort, 3.

Florae Danieae iconum fasciculus octauus. CCCCLXI. CCCCLXIX. vivis coloribus (germanice et latine) Hafn. fol.

Catalogue des plantes, qui croissent dans la Danie, faisant suite aux deux volumes déjà par-
demment. à Paris, 12. Vol. 1.

Nomenclator botanicus, continent plantarum in terris Danicis sponte nascentium, nomina vul-
cula in linguis, Gallica, Anglica, Germanica,
Suecica, Danica cum nomenclatore synonymo
Linnzeano et pharmaceutico Linnzeano, 12.

Mineralogische Belustigungen, zum Nutzen der Chemie und Naturgeschichte des Mineralreichs ster und der Theil. Leipz. 8. mai. m. K.

Neue physicalische Belustigungen, in den Bandes ist ab-
theilung, Prag, 8. mai. m. K.

Catalogue raisonné d'une collection choisie de min-
eraux, cristallisations, madrépores, coquilles et
autres curiosités de la nature et de l'art à Pa-
ris, 8.

Traité abrégé des pierres fines ou productions de la nature des Indes Orientales suivi de calculs et
operations d'Allinge für les matières d'or et d'or-
gent. Vol. I, ib. 12.

Abhandl.

Abhandlung über eine beträchtliche Anzahl Erdarbeiten aus Sr. Majestät deutischen Ländern etc. und von derselben Gebrauch für den Landwirth. Auf Befehl der Königl. Churfürstl. Cammer dem Druck übergehen. Hannover, 3. (Auctore Cl. ANDREAS Pharamondus Hannoverano.)

Verzeichniß eines zahlreichen Original Münzabinetts.
Nürnberg, 8. mai.

Histoire générale des voyages, ou collection nouvelle des relations des voyages par mer et par terre.
Tom. XVIII. à Paris, 4. c. fig.

Voyage d'un François en Italie fait dans les années 1765 et 1766. contenant l'histoire et les anecdotes le plus singulières de l'Italie et sa description ; les moeurs, les usages, le gouvernement, le commerce, la littérature, les arts, l'histoire naturelle et les antiquités ; avec des jugemens sur les ouvrages de peinture, sculpture et architecture et les plans de toutes les grandes villes d'Italie., Vol. 8. ib. c. f.

An essay on the natural history of Guiana in South America. Containing a description of many curious productions in the animal and vegetable systems of that country. Together with an account of the religion, manners and customs of several tribes of its Indian inhabitans. Interspersed with a variety of literary and medical observations. In several letters from a gentleman of the medical faculty, during his residence in that country. London, 8. mai. c. f. (Auctore CL BANGROFT, cuius translationem germanicam, vide sub verbo BANGROFT.)

Description générale historique géographique et physique de la Colonie de Surinam. Amstard. 8. mai. (Auctore Cl. FERMIN.)

Natürliche und bürgerliche Geschichte von Californien.

Erster Theil. Lemgo, 4.

Tom. XVII. Pars III.

Nn

Oratio

Oratio anniversaria a VALERIO MARVILLIO
situs, habita in theatro collegii medicorum
dinenis. Londini, 8. (André et Chauvelot
ADEK).

Observations on the duties and offices of a physician
and on the method of prosecuting enquiry in
philosophy, ib. 8.

An meine Zuhörer nebst einer Anzahl meiner Wer-
kungen. Breslau 4. (Andreas Gl. 10. ANNUS 1698
FREDERICO MORGENSESSER Medicinae Doctor
Vratislaviensi.)

Discours sur l'utilité de l'anatomie pour toutes les
personnes, qui forment la société et la nécessité de
cette science pour exercer la chirurgie. Vol. I.
à Paris, 8.

Der Arzt des Gottesgelehrten, welcher Vorfürsten
gibt, wie sich Prediger in Anschung ihrer Gesund-
heit bey Führung ihres Amtes zu verhalten haben.
Leipzig, 8.

Der sicher rathende Arzt in den übeln Folgen der Sch-
wefelsteckung, und andern damit verbundenen oftmah-
ligen Zufällen, ib. 8. mai.

Abhandlung von dem Einflusse der Musik in die
Gesundheit der Menschen, ib. 8.
Carl, eine Geschichte, welche Gesundheitstheuren mi-
hält. Langensalza, 8.

Nachricht an das Landvolk, die Erziehung der Jugend
in Absicht auf den Feldbau betreffend. Aus den
Italiänischen übersetzt und mit Anmerkungen des Ur-
bersetzers vermehrt. Zürch, 8.

Allgemeine Begriffe der Chymie nach alphabeticcher
Ordnung aus dem Französischen übersetzt und mit
Anmerkungen vermehrt von D. carniot. mit
Drucker, 3ter und letzter Band. Leipzig 8. mai.
Instructions abrégées sur la nature et l'usage de la
chaux, sur les pierres à chaux, sur les fours à
chaux

chus et particulierement ceux ou l'on emploie la houille, à Berne. 8.

Declaratio tincturas philosophorum, das ist, kurze und einführende Erklärung des Ispidis benedicti, durch einen der in der Wahrheit genuins Feuerarbeit liebet. Ober und Niederwafferberg, 8.

Schreiben an die Goldbegierigen Liebhaber der Chymie und Alchymie, worinnen ihnen wohlmeynend abgerathen wird, dieser Kampf länger nachzuhängen, Wien 8. Zwo chymisch physicalische Abhandlungen, deren die erste den Arsénick, die andere den Salpeter gründlich untersucht, Leipzig, 8.

A compendium of physick and surgery for the use of young practitioners, London, 8.

A treatise on the tooth - ach containing full directions for its prevention and cure, ib. 8.

Der kürzeste Weg zur Arzneykunst. Leipzig, 8.

La medicina d' Asclepinio per ben curare le malattie acute mescolta da varii Istrumenti greci et latini.

In Venetia, 8. (Autore CL. G. O. FORTVNATO BIANCHINI.)

Zwee der berühmtesten englischen Aerzte der Herren D. WATSON und D. GLASS Versuche und Abhandlungen von der neuesten und besten Art die Kinderblattern glücklich einzupropfen. Aus dem Englischen überfetzt von D. CHRIST. HEINRICH SCHÜTTE, Halle, 8.

The nature of inoculation explained and its merits stated; in an essay intended to supply what appeared still wanting to clear up that subject and wherein the nature of the difference, between inoculation and the natural small-pox is fully shewn all extremes in opinion or practice are avoided and the true best manner of preparation, from a knowledge and experience therein of an earlier date than what any, who have written on that subject, pretend.

pretend to, are declared; with a view to the general good. To which is added an appendix containing some thoughts on the first appearance of the small-pox in the world, and an address to oculators and others. Lond. 8. mai.

Kort verwoog over t' Gebr. Hulpmiddelen dienende tot redding der Drenkelingen uitgegeven door een gezelschap van Utretische Heilmeiden onder de Zinspreuk: Juuenes diligentia dilectio. Te Utrecht, 8.

Des Königl. Preussischen Obercollegii medici Antritts, wie sich der Landmann nicht nur vor der Ruhr zu serviren, sondern auch glücklich und mit wenig Kosten selbst curiren könnte. Berlin, 8.

Sammlung die Fieberrinde betreffender Abhandlungen und Nachrichten. 1ster und 2ter Theil. Nürnberg.

Dissertations sur les antiséptiques; qui ont concouru pour le prix proposé pour l'académie des sciences, arts et belles lettres de Dijon en 1767, dont la première a remporté le prix et dont les deux autres on partagé l'Accessit. Inprimées par ordre de l'académie à Dijon et à Paris, 8. mai.

Die Kunst chirurgische Berichte und Wundzettel abfassen. Aus dem Französischen übersetzt. Baden, 8.

Nouveaux secours pour les corps arrêtés dans l'oesophage, ou description de quatre instruments propres à retirer ces corps à Lausanne, 8. c. fig. (Auctore Cl. M. VERNOL).

Manuel du jeune chirurgien dans lequel on trouve un abrégé de toutes les vérités anatomiques, à Paris 8, (Auctore Cl. NICLAS).

Relazione di due bambini maschi nati completi et attacati insieme esseriormente nella parte anteriore del petto e del basso ventre. I quali nacque-

to in Pisa nel giorno 6 del corrente mese di Giugno. In Pisa, 4. c. f.
Adversaria medico practica, Voluminis I. Pars I.
Lipr. 8. mai. c. f.

Neue Sammlung ausserlesener Wahrnehmungen aus allen Theilen der Arzthaydnisskunst. Aus dem Franzößischen übersetzt. Von Daniel Strasb. m. K.

Les secrets de la nature et de l'art développés pour les alimens, la médecine, l'art vétérinaire et les arts et métiers. Auxquels on a joint un traité sur les plantes, qui peuvent servir à la teinture et à la peinture. à Paris, 12. Vol. I. II. III. IV.

L'Albert moderne ou nouveaux secrets éprouvés et sictes recueillies d'après les découvertes les plus récentes, les uns ayant pour object de remédier à un grand nombre d'accidents, qui intéressent la santé; les autres, quantité de choses utiles à savoir pour les différents besoins de la vie, d'autres enfin tout ce qui concerne le pur agrément, tant aux champs qu'à la ville. Le tout divisé en trois parties et rangé par ordre alphabétique, à Paris et à Frankfourt, 12. mai.

Le véritable médecin ou le moyen de conserver la santé contenant plusieurs pratiques de médecine, pharmacie, chirurgie, avec plusieurs remèdes simples, expérimentés et approuvés. à Paris, 12. Vol. I.

Expériences physiques et chimiques relatives au commerce et aux arts, ib. 12. Vol. 3.

L'oeconomie rustique servant de suite au manuel des champs ou notions simples et faciles sur la botanique, la médecine, la pharmacie, la cuisine et l'office, sur la iurisprudence rurale, sur le calcul &c. avec les prix de différens matériaux et de la main d'œuvre, pour être à l'abri des tromperies des quolibets, à Paris, 12. Vol. 3.

La médecine des bêtes à laine contenant leurs histoires naturelle et vétérinaire; plusieurs observations qui leur sont relatives, leurs maladies, leurs remèdes pour les guérir: ouvrage aussi utile qu'essentiel aux personnes de la campagne, qui ont vent des brebis et des moutons, &c. &c. Vol. I.

Voorstel tot oprichting einer Societeit om heten
heornvee door inchtige tegens de Staat te ver-
thans graffende verzaakte te beveiligen. The
Groningen, 4. (Auctoritate Cll. s. VAN DER
VEREN et P. CANTER.)

10. TRAUGOTT ADOLPH pregr. de nervis
longitudine in compensationem multitudinis
vice versa. Altior, et ad eam illuc potest antea
Eiusd. oratio adiutoris de nervis, cogitationes sponte-
nas recludentibus, quae in modum praeceperunt
iudicem sensations. In Nerb. 4.

The endemic colic of Devonshire caused by a solution of lead in the cider, &c. By THOMAS COOK. Plymouth. 31 v.

Histoire naturelle et civile de l'île de Minorque

Histoire naturelle et civile de l'île de Minorque.
Traduite sur la dixième édition anglaise de

Einstd. Versuch von den vorzüglichsten und gefährlichsten Kindertumoren auf Regeln, welche zum bey den Säugern oder Kindern, wie auch bey solchen beobachtet warden, die eine Brust aufgerissen werden. Aus dem Englischen übersetzt. Zelle, 8.

Mémoires de chirurgie avec quelques remarques historiques sur l'état de médecine et de la chirurgie en France et Angleterre, par Edward ARNAUD, à Londres 4. e. f.

20. A. A. TRIVIUS: theoretisch-practische Abhandlung von den Frauenzimmerkrankheiten. Aus dem Französischen übersetzt und mit lateinischen Notizen und Annalungen begleitet von D. CHRIST. FRIEDEM. Druck und Verlag von Th. Hirsch, Dresden, 3. mai, 1811.
 Thoughts on Bright's Disease, concerning sea-bathing and drinking sea-water. By J. A. WEST. TENTER, London, 1811.
 ERNEST. GODOFRE. SALVATOR. diff. de professore medicis eiusque officiis praecipuis. Léon, 4.
 Eisfd. diff. inaug. de partu laborioso et cauiss. quod ex utero in pelvis resident, praecipuis. Resp. et Auctore Christian. Friederic. Held. ib. 4.
 Eisfd. Auszüge aus den häufigsten und besten Dissertationen, die zur Arzneigeschichte, Naturhistorie, Chemie und Physik gehören. 2. Seich, Berlin und Stralsund, 3.
 Eisfd. Biographien jetzt lebender Ärzte und Naturforscher in und außer Deutschland. 1. Band, 2. 3. Stich. Léon, 3.
 Eisfd. neue Arzneeyen, eine physikalische und medizinisch-ökonomische Zeitschrift. 2. Bändchen, Langensalza, 3.
 A new compendious dispensatory. By JOHN BARD. London, 1811.
 Naturgeschichte von Chile in Südamerika, waringen von der natürlichen Beschaffenheit und den verschiedenen Naturphänomenen des Landes zugleich mit der Religion, Sitten und Gebräuchen verschiedener Säume der wilden Landesinwohner. Nachdruck erhoben wird. In vier Bänden von JOSEPH BANISTER Esq. Aus dem Englischen, Frankf. und Leipz. 3.
 Réponse à un écrit intitulé: sujet d'un double vel instrument de chirurgie propre à extraire des corps étrangers, engagés dans l'œsophage par

Mr. B A Y V E: Maitre en chirurgie de Paris, à Paris, 3.

Aphorismes sur la petite verole, par Mr. BAYVE. Liege, 3.

Dissertation, qui a remporté le prix à la Société d'agriculture et économie de Petersbourg en 1768, par

Mr. BEAR DE L'ABBEY, à Amsterdam. Eiusd. vom Ackerbau oder verschiedene physikalische Versuche zum Besten der menschlichen Gesellschaft vorgeschlagen. Aus dem Französischen. Hamburg und Bremen, 3.

JAC. BECCARIAE, commentarii de phosphore naturalibus et artificialibus Gracc. et Norimberg, 8. mai.

JO. BAPTIST: BECCARIAE de atmosphaera electra et ad Societatem Londinensem libellus. Turin, 3.

CAROL. GODFRED. BECKER, diss. inaug. de intussusceptione cum coniuncta observatione. Argentorat, 4.

Naturlyke historie van Holland door L. DE FRANCK VAN BERKHEY M. D. Eerste Deel. The Amsterdam, 3. mai.

JO. BECKMANN S Grundsätze der deutschen Landwirthschaft. Göttingen und Gotha, 3.

Geo. CIPRI. BEIKERIS diss. inaug. de intestinis se intusfusciptibus et rarissima huius morbi congeniti observatione. Klop. Erdmann. Gotw. Naumister, Helmsted 4. c. f.

Ragionamento intorno all obbligo d'allattare i propri figliuoli del Comte BENVENUTO DI SAN RAFAEL. In Milano, 3.

3. L. BERGRIUS Abhandlung von kalten Bädern. Leipzig, 3.

Tal som svenska aeng. skötförn och des främjande genom ionande gräs-flag hollét fer Kongl. weteſhafps Academien vid Praesidii nedläggande den

den 26. april 1759. af BENGT BERGIVS Ban-
co Commissarius etc. Stockholm, 8.

Policy- und Cameralmagazin, in welchen nach alpha-
betischer Ordnung die vornahmen und wichtigsten
bei den Policy- und Cameralwesen vorhandene
Materien, nach richtigen und vernünftigen Grund-
sätzen praktisch abgehandelt und durch Landesherr-
liche Gesetze und hin und wieder wirklich gemachte
Einrichtungen erläutert worden. Vierter Band, wel-
cher G und H enthält, herausgegeben von JOH.
HEINR. LUDW. BERGIVS, Frankfurth am
Main, 4.

Physicalische Beschreibung der Erdkugel von TORBERN
BERGMANN. Aus dem Schwedischen übersetzt von
LAMPERT HEYNICH RÖHL, Greifswalde,
8. mai. 1. fig.

Einsd. diff. de calce atri fulminante; Upsal. 4.

Outlines of the natural history of Great Britain and
Ireland, Vol. 1. By T. BRICKENHOVT, Lon-
don, 8. (continens animalia.)

Traité des operations de chirurgie par AMBROISE
PARÉTRANDI. Traduit de Italien par Mr. SOZIETE
DE LA ROMILLAIR Doct. en médecine. à Paris,
8. mai. c. f.

PHILIP. ADOLPH. BÖHMMEK diff. inaug. de febria
lentae ortu ex intercurrentibus Resp. et Autore
Io. Gotth. Splittegarb, Hal. ad Sahm, 4.

Einsd. diff. inaug. de tumultaria variolis naturali-
bus medendi ratione. Resp. P. C. G. Jaenicke,
ib. 4.

Einsd. diff. inaug. de morbis quibusdam inflammations
simulantibus et dissimulantibus. Resp. I.
W. Ritter, ib. 4.

Einsd. diff. inaug. de aquis ex utero granidarum
et parturientium profusentibus. Resp. F. A. Kö-
nig, ib. 4.

PHILIP. ADOLPH. BÖNNER diss. inaug. soluendis et extrahendis secundinis, Resp. H. D. Spennagel, ib. 4.

*Versuch einer vollständigen Natur und Handels-
geschichte des Heringe zum Nutzen und Vergnügen
FRIED. GABRIEL WOHL. Königsl.*

*TO SST BOETENS Anleitung zum Waffelbau. Zwei
te vermehrte Auflage. Göttingen, 3. m. A.*

An account of the diseases, natural history and
medicines of the East-Indies, translated from the
Latin of JAMES BONTIVS. To which are added
Annotations by a physician, Lond. 2.

Dictionnaire raisonné universel d'histoire naturelle
par Mr. VALMONT DE ROMARE. Edition
augmentée par l'Auteur avec plusieurs articles
nouveaux, et un grand nombre d'additions pour
l'histoire naturelle, la médecine, l'oeconomie
domestique et rurale, les arts et les métiers four-
nies par Mr. HALLER, ENDERLEZ et AV-
GEOIS. Vol. XII. Yverdon 2.

*Ensd. Den almindelige Naturhistorie oversat, fore-
get og forbedret af H. VON APHELEN. Kø-
benhavn, 3. mai.*

*Ensd. von der Mineralogie. Aus dem Franzößischen
übersetzt. Dresden, 3. 2 Theile.*

Il. maniscalco instruito nella medicina pratica delle
principale malattie del cavallo del Sign. Conte
FRANCESCO BONSI, Tom. I. II. III. In Ri-
mini, 8.

HEINE, BORNHOLD spec. inaug. de febre tam
naturali, quam artificiali, L. B. 4.

*Historia constitutionis epidemicæ verminosæ, qua
annis 1760. 1761. 1762 et initio 1763. per in-
sulam Overflacque et contiguam Goedoreedegnif-
fata*

lata, fuit cum perpetuis fere commentariis in praecipuos verminantium morbos ac locupletissimo capitulo et sectionibus dielecto. Auctore I. I. V. M. H. T. MONSIEUR MEDICO HAGENO. Paris, 8 mai.

Nouveaux voyages aux Indes occidentales par Mr. J. LE MOUSSU, à Amsterdam 2. Vol. 1. estiu 10. clsp. monographie media, siue tractatus et medicamentis, et pharmacopeis de promis sciatum diutius conformatum in formam volumine fene-stantem prologum. Paris, 8 mai. 10. Elezioni de l'art vétérinaire et Pratique anatomique du corps du cheval à l'usage des élèves des écoles royales vétérinaires. Par Mr. J. V. REBLET DU MONTCHENET, inspecteur général des haras du Royaume etc. à Paris, 8 mai.

Riflessioni fisiche mediche chirurgiche in risposta ad una letatta del carofiglio Sign. ANTONIO NARICO ed alle nuove affermazioni certifiche del Sign. CUSKINS BRADING, dove si parla del metodo di trattare diverse malattie chirurgiche dell' uso et abuso della posca, delle fia e di alcuni punti importanti di chirurgia di STAN. ALESSANDRO BRAD-LEY. In Milano, 4. c. f.

10. GOTTM. ARENDELII opuscula mathematici et medici argumento. Edidit HENR. AUG. WALT-HER. P. I. II. Gotting. 4.

ROBERT BROOKS vollständiges Handbuch der ganzen praktischen Arzneykunst. Auf dem Englischen übersetzt. Berlin, 3. 3. Theile. An account and method of cure of the bronchocœle, or the Derby-neck. By THOM. BROSSART. London, 8.

Traité de la phthisie pulmonaire par PIERRE JOSEPH BUCHOZ. à Paris, 8.

Einst. lettres périodiques sur la méthode de s'exprimer promteint et de conserver sa santé par la cultu-

culture des vegetaux. Tom. II et III. ib. 1711.
ris. g. 1711. ib. 1711. 1711. 1711.
Manuel medical et usuel des plantes tant indigènes
que qui indigènes ete par l'Amér. Lorraine
ib. 1711. 1711. 1711. 1711.
Eiusd. traité historique des plantes qui croissent
dans la Lorraine et les trois évêchés. ib. 1711.
Eiusd. catalogue des mines, terres fossiles, minéraux
et cailloux, qu'on trouve dans la Lorraine et les
trois évêchés, ensemble leurs propriétés dans la
médecine et dans les arts et métiers. Vol. II.
ib. 1711. 1711. 1711. 1711. 1711. 1711.
Diff. inaug. Ergo digestio alimentorum et
digestio chemica. BAPTIST. MICHAEL BÜCHNER,
ib. 4.
Histoire naturelle générale et particulière de M. M.
BÜFFON, séparés de la partie anatomique de M.
D'AUBENTON, Vol. 13. ib. 1711. c. fig.
ANDR. EL. BÜCHNER diff. inaug. de actione cor-
dis, quatenus a nervis pendet. Resp. Gottlieb
Christian Buffa, Hal. ad Salam. 4.
Eiusd. diff. inaug. de methodo medendi febribus
intermittentibus generatim, Resp. C. H. Helmig,
ib. 4.
Eiusd. diff. inaug. de vero ortu mali hypochon-
driaci et hysterici. Resp. Io. Guiclm. Sonnenmayer,
ib. 4.
Eiusd. diff. inaug. de natura morborum contagio-
rum generatim spectata. Resp. I. C. Helmig,
ib. 4.
Eiusd. diff. inaug. de morbis viscerum abdomina-
lium phtisic pulmonalem mentientibus. Resp.
I. F. Conradi, ib. 4.
CPHP. GOTTLIEB BÜTTNERS in vielen Jah-
ren gesammelte anatomische Wahrnehmungen Kö-
nigsb. und Leipz. 4. m. K.

CRM. GOTTLIEB BÜTTMERS. *Unterricht für neuen-
angehende Aerzte und Wundärzte, wie sie sich bey
Besichtigung tochter Körper zu verhalten und die Be-
sichtigungsscheine nach der Tödtlichkeit der Wunden
einzurichten haben.* 4. Aufl. 1750.

Flora Malabarica sive index in omnes tomos horti
Malabarici, quem Iusta normam a botanicis huius
aevi receptam conscripsit et ordine alphabetico
digessit IOANNES BURMANVS, it. *Eiusd. index ali-
ter in omnes tomos herbarii Amboinensis GEOR-
GII EVERH. RUMPHII, Amstelod. fol.*

JOHN BYRONS *obersten Befehlshabers über ein engl-
isches Geschwader, Reise um die Welt in den Jahren
1764 und 1765- nebst einer genauen Beschreibung der
magellanischen Straße, der patagonischen Riesen und
der ganz neu entdeckten Inseln in der Südsee. Mit
einem Anhange worinnen eine vollständige Beschrei-
bung der patagonischen Küsten aus verschiedenen
glaubwürdigen Berichten enthalten ist.* Frankfurt
und Leipzig, 8.

PETER CAMERON *lesson over the thans zwee-
rende veeftterste.* Leeuwarden, 8.

*Médecine de l'esprit, ou l'on cherche 1) le mécha-
nisme du corps qui influe sur les fonctions de l'a-
me. 2) Les causes physiques, qui rendent ce mé-
chanisme ou défectueux ou plus parfait. 3) Les
moyens qui peuvent l'entretenir dans son état li-
bre et le rectifier, quand il est gêné.* Par Mr. LE
CAMUS Docteur régent de la Faculté de médecine
de Paris. à Paris, 12. Vol. 2.

*Eiusd. médecine pratique rendue plus simple plus
sûre et plus methodique; on commence par le tra-
ité des maladies de la tête pour servir de suite à la
médecine de l'esprit.* à Paris, 12. Vol. 2.

*Des Herrn Marquis CARACCIOLI Königlich Pohlni-
schen und Churfürstlich Sächsischen Obersten prakti-
sche*

Contents in hac parte.

I.	Philosophical Transactions. Vol. LVIII. for the year. 1768.	p. 387.
II.	Histoire de poisson. Par Mr. COTILLON	400.
III.	FRIED Anfangsgründe der Geburts- hülfe	410.
IV.	CAMPES epistola ad anatomicorum principem magnum ALBINI V. 415.	415.
V.	ALBINI academicarum annotatio- num liber octauus	417.
VI.	PALLAS spicilegia zoologica. Fas- cillus quintus, sextus, septimus, octauus	418.
VII.	Schwaben zur Arzneigefahrheit und Naturkunde. Erster Band	423.
VIII.	PLENCK Sammlung von Beobachtun- gen über einige Gegenstände der Wund- arzneykunst. Erster Theil	429.
IX.	Mémoire sur les argilles par Mr. ZAV- ME.	436.
X.	CRANTZ Stirpium Austriacarum. Pars I et II.	444.
XI.	Verhandelingen door de Hollandsche Maatschappye der weetenschappen te Harlem IX Deels I. II. III. Stuck	459.
XII.	Traité pratique de l' inoculation par GANDOGER DE FOIGNY	467.
XIII.	Tal ovn den fin-ullega far-aſveln af ALTSTRÖMER	479.
		XIV.

XIV.	REICHEL progr. de sanguine eiusque motu experimenta.	415.
XV.	Aduersaria medico practica Vol. I. P. I. II. III. IV.	416.
XVI.	Della idropisia de' Gelsi	511.
XVII.	Sopra lo scorbuto diss. del Sign. ZE- VIANI	514.
XVIII.	BÜTTNERE in vielen Jahren gesamm- lete anatomische Wahrnehmungen	515.
IX.	MEYERAVEN diss. inaug. de tunicis vaginalibus testis et funiculi spermatici	530.
XX.	Notia physico medica	533.
XXI.	Index scriptorum physico medicorum, quae anno 1769 prodierunt	533.